

Güvenli Yaşam İçin
1
Adım At!

İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve
Acil Durum Hazırlık Projesi
İSMEP

Eğitim Kurumları İçin Afet Acil Yardım Planlama Rehberi

İSTANBUL **AFAD**
1 İL AFET VE ACİL DURUM MÜDÜRLÜĞÜ

Dünya Bankası'nca 4784-TU no'lu İkraz Anlaşması çerçevesinde finansmanı sağlanan, İstanbul Valiliği İl Özel İdaresi İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB) tarafından yürütülen, "İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi'nin (İSMEP)" A bileşeni kapsamında yaptırılan

"Toplumun Afete Hazırlığı Eğitim Materyalleri"

Beyaz Gemi Eğitim ve Danışmanlık tarafından hazırlanmıştır.

Nisan 2009, İstanbul

Copyright©2009

Tüm hakları saklıdır.

Bu kitabın hiçbir bölümü İl Özel İdaresi İstanbul Proje Koordinasyon Birimi'nin (İPKB) veya İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nün (İstanbul ADM) yazılı izni olmadan elektronik, dijital veya mekanik yollarla çoğaltılıp dağıtılamaz.

Bu kitap kâr amaçlı kullanılamaz.

Hazırlayan:
Prof. Dr. Mikdat KADIOĞLU (İTÜ)

Katkıda Bulunanlar*:
Ozan ÇILGIN (Jeoloji Müh.)
Nihan ERDOĞAN (Afet Yön. Uzm.)
M. Alper ŞENGÜL (Yük. Jeoloji Müh.)

* Soyadı alfabetik sırasına göre verilmiştir.

Redaksiyon:
Nihal BOZTEKİN

Grafik Tasarım:
Serkan AYRAÇ

Kapak Tasarım:
Begüm PEKTAŞ

İllüstrasyon:
Pınar ÖZTÜRK
Begüm PEKTAŞ

Proje Yönetimi
İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB)
K. Gökhan ELGİN
Yalçın KAYA
Fikret AZILI

İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
Gökay Atilla BOSTAN

Proje Yürütücüsü ve Danışmanlık Hizmeti
Beyaz Gemi Eğitim ve Danışmanlık

İSMEP'in (İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi) A Bileşeni olan Acil Durum Hazırlık Kapasitesinin Artırılması kapsamında hazırlanan 'Toplumun Afete Hazırlığı Eğitim Materyalleri'nin, örnek uygulamalar çerçevesinde şekillenmesi ve amaçlarına ulaşmasında çok taraflı bir işbirliği önemli rol oynadı.

Uzun ve emek yoğun bir çalışmanın ürünü olan ve pek çok kurum ve kişinin engin bilgi ve tecrübeleri ışığında hayat bulan bu proje çerçevesinde, değerli katkılarını bizden esirgemeyen;

T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na
T.C. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na (HDTM)
T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT)
T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na (TOKİ)
T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne
T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı'na
T.C. İçişleri Bakanlığı'na
T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'na
T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na
T.C. Sağlık Bakanlığı'na
T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na
T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na
T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı'na
İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne
Bağcılar Belediyesi'ne
Pendik Belediyesi'ne
Zeytinburnu Belediyesi'ne
Kadıköy Belediyesi'ne
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne (TMMOB)
Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü'ne (BÜ – KRDAE)
Deprem Mühendisliği Bölümü
Afete Hazırlık Eğitim Birimi (AHEB)
İstanbul Teknik Üniversitesi'ne (İTÜ)
Afet Yönetim Merkezi (AYM)
Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne (ODTÜ)
Afet Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (DMC)
Yıldız Teknik Üniversitesi'ne (YTÜ)
Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği'ne
Türkiye Müteahhitler Birliği'ne
Yapı Denetim Kuruluşları Birliği'ne
İstanbul Ticaret Odası'na (İTO)
İstanbul Sanayi Odası'na (İSO)
Türkiye Kızılay Derneği Eğitim Bölümü'ne
Mahalle Afet Gönüllüleri Vakfı'na (MAG)
İstanbul Anadolu Yakası MAG Derneği'ne (İAY – MAG – DER)
Arama Kurtarma Derneği'ne (AKUT)
İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği'ne (İSTESOB)
Telsiz Radyo Amatörleri Cemiyeti'ne (TRAC)
Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu'na (TESK)
Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (TÜRK – İŞ)
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'ne (SHUDER)
Türk Psikologlar Derneği'ne (TPD)
Türk Psikiyatri Derneği'ne
Türkiye Sakatlar Konfederasyonu'na
Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı Türkiye Ofisi'ne (JICA)

ve kaynakçada yer alan tüm yayın sahipleri ile birlikte proje süresince göstermiş oldukları titiz ve özverili çalışmalarından dolayı proje ekibine teşekkür ederiz.

T.C.
İstanbul Valiliği
İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	1
II. PLANLAMA SÜRECİ	3
PLANLAMA ADIMLARI	
PLAN FORMATI	
SÜREKLİLİĞİN SAĞLANMASI	
III. EKİP OLMAK	9
AFET KURULU	
PLANLAMA EKİBİ	
AFETE HAZIRLIK EVDEN BAŞLAR	
IV. RİSK ANALİZİ	12
MEVCUT DURUM ANALİZİ	
TEHLİKE ANALİZİ	
RİSK ANALİZİ	
ÖNCELİKLER	
V. ZARAR AZALTMA	19
TEHLİKE AVI	
Yapısal Riskler	
Yapısal Olmayan Riskler	
Acil Çıkış İşaretleri	
Yangın Önlemleri	
ZARAR AZALTMA PLANI	
VI. KOMUTA VE SERVİSLER	26
PERSONEL BİLGİLERİ	
Anket	
Telefon Zincirleri	
OLAY KOMUTA SİSTEMİ	
Olay Komuta Merkezi	
Müdahale Servisi	
Bilgi ve Planlama Servisi	
Lojistik Servisi	
Finans ve Yönetim Servisi	
ACİL DURUM EKİP VE TAKIMLARI	
KOORDİNASYON	

VII. PROSEDÜRLER	40
YÖNERGELER	
BİLGİ KARTLARI	
KONTROL LİSTELERİ	
STANDART OPERASYON PROSEDÜRLERİ	
FORMLAR VE TUTANAKLAR	
VIII. EĞİTİM VE TATBİKATLAR	46
TEMEL DAVRANIŞLAR	
YERİNDE SİĞİNAK	
TAHLİYE VE SEYREKLEŞTİRME	
PSİKOLOJİK İLK YARDIM	
TATBİKATLAR	
IX. YARDIMLAŞMA	70
ANLAŞMALAR	
GÖNÜLLÜLER VE STK'LAR	
X. ACİL DURUM MALZEMELERİ	71
EKLER	81
SÖZLÜK	104
KAYNAKLAR	112

I. GİRİŞ

Günümüzde doğal oluşumlara ek olarak teknolojik gelişmelere bağlı gerçekleşen afetler, tüm kurumlar ve toplumsal kesimler için olduğu gibi, eğitim ve öğretim kurumları için de risk oluşturmaktadır. Deprem, yangın, sel gibi afetlerde eğitim kurumlarında çalışanların ve öğrenim görenlerin de tehdit altında olduğu bir gerçektir.

Özellikle büyük kentlerde deprem ve olası büyük kazalar sonucu ortaya çıkabilecek riskler gün geçtikçe artmaktadır. Her alanda olduğu gibi eğitim dünyasında da deprem tehdidi uzun süre konuşulmuştur; ancak yapılanlar kriz yönetimi ve müdahale çalışmalarıyla sınırlı kalmıştır. Kriz sonrasına yönelik çalışmalar elbette gereklidir, ama “can ve mal güvenliği ile birlikte eğitim sürekliliği” için asla yeterli değildir.

Okullar ve diğer eğitim kurumları, olası afet ve acil durumlara Afet Acil Yardım Planları hazırlayarak riski iyi yönetmelidir. Aksi takdirde, riskin gerçekleşmesi halinde kayıplar ve zararlar felaket boyutlarına varabilecektir. Bunun için bu kurumlar deprem, terör, yangın gibi olaylara karşı bütün önlemleri almak ve Afet Acil Yardım Planları'nı doğru hazırlamak durumundadır.

Ülkemizde ve diğer ülkelerde yaşanan deneyimler bu konudaki bilgi birikimini artırmış, afet ve acil durum yönetiminin yaygınlaşmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Buna bağlı olarak, eğitim kurumlarında afetlere yönelik çalışmaların tekrar gözden geçirilmesi, afet bilgi sistemleri gibi yeni teknolojilerin ve bilimsel yöntemlerin kullanılması kaçınılmaz hale gelmiştir.

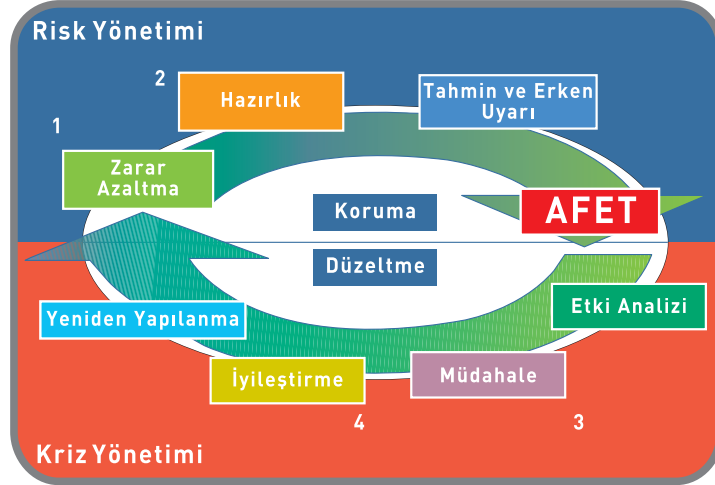
Mevzuatımızda afet yönetimine ilişkin pek çok kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik yer almaktadır (Bkz. Bölüm 2). Bunlarda risklere yönelik önlemlerden söz edilmesine rağmen, risk yönetimine yeterince yer verilmemiştir. Afet yönetiminde, can ve mal kaybının azaltılabilmesi için öncelikli olarak risk yönetiminin ele alınması doğru bir yaklaşımdır. Ülkemizde şimdiye kadar

yapılan çalışmalar daha çok afetlerden sonraki “müdahale” aşamasına ve sadece deprem gibi tek bir afete yönelmiştir. Oysa afet yönetiminin amacı sadece insanları enkaz altından kurtarmak, hastaneye yetiştirmek, yangın söndürmek gibi müdahale çalışmalarını yapmak değildir. Aksine modern afet yönetimi, öncelikle insanları depremle beraber görülebilecek tüm tehlikelerden korumayı ve mevcut riskleri afetler olmadan önce azaltmayı esas alır. Bu şekilde, müdahale çalışmalarına duyulabilecek ihtiyaç da büyük ölçüde azalacaktır.

Modern afet yönetimi sisteminde afet öncesi korumaya yönelik çalışmalar “risk yönetimi” olarak adlandırılır. Bunlar öncelikli olarak kayıp ve zarar azaltma, hazırlık, tahmin ve erken uyarı, afetleri anlamak gibi aşamaları içerir. Afet sonrası yapılan çalışmalara ise “kriz yönetimi” adı verilir. Bunlar da etki ve ihtiyaç analizi, müdahale, iyileştirme, yeniden yapılandırma gibi çalışmaları içerir (Şekil 1).

Risk yönetimine gereken önemin verilmediği yerlerde kriz yönetimi de başarılı olamaz. Tek başına uygulanan kriz yönetimi tepkisel, etkisiz ve eşgüdümsüzdür; hedef kitleyi doğru belirleyemez, güven vermez ve afetin felakete dönüşmesine engel olamaz. Bunun için, söz konusu çalışmalarda kriz yönetiminden risk yönetimine geçilmesi ve afetin oluşmaması, zararlarının azaltılması, hazırlık, tahmin, erken uyarı konularına öncelik verilmesi yararlı olacaktır.

Şekil 1. Modern afet yönetim sistemi ve evreleri.

Herhangi bir afet ve acil duruma karşı Afet Acil Yardım Planı hazırlanarak, can ve mal güvenliğinin sağlanması dışında eğitimin devam edebilmesi de büyük önem taşır. Bunun için de okullarda büyük bir afete karşı hazırlık yapılması, mevcut risklerin azaltılması, herhangi bir acil durum/afet halinde yetki ve sorumlulukların belirlenmesi ve destek kaynaklarının düzenlenmesi son derece önemlidir.

Elinizdeki kitap buna katkıda bulunmak için, eğitim kurumlarında afet acil yardım planlaması konusunda yapılması gereken çalışmalara ilişkin temel bilgileri ve örnekleri içermektedir.

II. PLANLAMA SÜRECİ

Eğitim kurumlarının herhangi bir afet durumunda doğru adımları atabilmesi için bir Afet Acil Yardım Planı'na ihtiyacı vardır. Bu kurumlara özel tehlikelerin belirlenmesi ve risklerin analiz edilmesi, afet yönetiminin amaçları ve ilkeleri çerçevesinde kaynakların sevk ve idaresinin bir plan çerçevesinde ele alınması gerekir.

Planlama çalışmalarının bir sürece dayalı olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Planlar, olası tehlikeleri, bu tehlikelerin oluşmamasının veya oluştuğu takdirde sonuçlarının en aza indirgenmesinin sağlanması için yapılması gerekenleri, bu aşamadaki sorumluluk ve yetkileri kapsayacak şekilde hazırlanmalıdır. Ayrıca okulların personel, veli ve öğrencilerin korunmasına yönelik taahhütleri vardır. Bu nedenle, planlamaya başlamadan önce ilgili mevzuat dikkatlice incelenmelidir.

Bir okul yöneticisi, afet yönetim planlayıcısı olarak deprem sırasında okuldaki herkesin emniyetini sağlamaktan sorumludur. Deprem ve diğer afetlere hazırlık ve Afet Acil Yardım Planı'nın başarılı bir biçimde geliştirilmesinde en önemli kişi okul yöneticisidir. Onun desteği ve kararlılığı, çalışanların işbirliğini sağlamak açısından çok önemlidir.

Planlamada her okul ilk aşamada mutlaka şunları sağlamalıdır:

- Öğrencilerinin ve çalışanlarının deprem ve diğer afetler sırasında ne yapacaklarını bildiklerinden emin olmak
- Tüm velilere ve çalışanlara duyurulan bir tahliye yöntemi belirlemek
- Telefon sisteminin çalışmaması durumunda, yerel ve/veya merkezi yardım kuruluşlarıyla bağlantı kurma olanağına sahip olmak
- Can güvenliği açısından en ciddi tehlikeyi oluşturan yapısal ve yapısal olmayan riskleri belirleyip, mümkün olduğunca ortadan kaldırmak
- Öğrencileri ve çalışanları, okulun Afet Acil Yardım Planı konusunda bilinçlendirmek için eğitmek

Planlamaya başlamadan önce yasal gereklilikleri gözden geçirmek gerekir. Günümüzde eğitim kurumlarında afetlerden korunmayla ilgili çalışmaların yasal dayanakları için mevzuatta doğrudan madde numarasıyla başvurulacak bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Milli Eğitim Bakanlığı 1999 yılında "Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönergesi" başlıklı bir düzenleme yapmıştır. Bu yönergenin dayanağı ise "222 sayılı Kanun, 1739 sayılı Kanun, 3797 sayılı Kanun, 4306 sayılı Kanun, 4123 sayılı Afet Yasası" şeklinde belirtilmiştir.

Aşağıda, afet ve acil durumlarda yapılacaklarla ilgili yasa ve yönetmelikler, Resmi Gazete'de yer aldığı tarih ve numara belirtilerek sıralanmıştır:

- Umumi Hayata Muasır Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (25 Mayıs 1959 tarih ve 10213 sayılı Resmi Gazete)
- 4390 sayılı Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik
- Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik (8 Mayıs 1988 tarih ve 19808 sayılı Resmi Gazete)
- Doğal Afetler ve Zararlarından Korunma Yolları Öğretim Programı (2506 sayılı Tebliğler Dergisi)
- 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu
- 6/3150 sayılı Sivil Savunma ile İlgili Şahsi Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü
- 6/3150 sayılı Sivil Savunma ile İlgili Teşkil ve Tedbirler Tüzüğü

Öncelikle afetlere ve acil durumlara karşı okulunuzun ne kadar hazırlıklı olduğunu belirlemelisiniz. Örneğin, çalışanlarınız ilk dakikalarda ne yapacağını biliyor mu? Personelinizi, öğrencilerinizi, velileri ve diğer ziyaretçilerinizi nasıl yönlendireceksiniz?

Bazı okulların afet ve acil durumlara karşı bir veya birkaç planı bulunuyorsa da, bu planlar genellikle uluslararası standartlarda değildir. Okulunuzun genel yönetim işlemlerinde ya da özel afet planlama çalışmalarındaki yeterliliğini saptamak için, Ek-1'deki kontrol listesini gözden geçirmeniz tavsiye edilir. Eğer Ek-1'deki bütün sorulara "Evet" diyebiliyorsanız, okulunuzun herhangi bir afete karşı hazırlıklı olduğu söylenebilir. "Hayır" ve "Emin değilim" cevapları ise planınızın geliştirilmesi gereken yerleri olduğunu gösterir. Eğer birden fazla "Hayır" demişseniz, gerçek bir afette ciddi problemlerle karşılaşacaksınız demektir.

PLANLAMA ADIMLARI

Afet yönetimi ve özellikle de planlama, ekip çalışması gerektirir. Bu çalışmada okul yönetiminin desteğinin alınması ve katılımcı bir yaklaşım izlenmesi esastır. Bu nedenle, okulunuzda planlama işlemine başlamak için öncelikle bir Planlama Ekibi kurun.

Planlama çalışmaları afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacak eylemleri içerir; yani planın sadece afet anında yapılacağını içerdiği düşünülmemelidir. Afetlerden önce yapılacak

hazırlıklar afet sırasındaki ve afetten sonraki davranışları etkiler. Örneğin bir sınıftaki yapısal olmayan riskleri saptayıp ortadan kaldırmak, yaralanmaları bir ölçüde azaltacaktır.

Afet Acil Yardım Planları'nın temelde can ve mal kaybını engellemek ve eğitim sürekliliğini sağlamak gibi üç ana hedefi vardır. Bu hedeflere ulaşmak için ara hedefler ise şunlardır:

- Afetlerin yol açabileceği birincil ve ikincil tehlikeleri kontrol ederek tahliye yollarının güvenliğinden emin olmak
- Personel ve öğrenciler arasında çıkabilecek panik ve kargaşayı önlemek
- Güvenli tahliyeyi gerçekleştirmek
- Tahliye bölgesine ulaşan personel ve öğrenci mevcudunu belirlemek
- Başlangıç halindeki yangınlara müdahale etmek
- Tehdit oluşturabilecek veya yangına neden olabilecek etmenleri ortadan kaldırmak
- Mahsur kalanları –varsa– kurtarmak
- Gerekli durumlarda içeride ve dışarıda bulunan personele ve öğrencilere ilkyardımda bulunmak ve hastanelere nakillerini sağlamak
- Okulun emniyetini sağlayarak velilerin ve şüphe uyandıran kişilerin okul bahçesine girişine ve öğrencilerin çıkışına engel olmak
- Haberleşme ve iletişim araçlarının çalışmaması durumunda en yakın karakola ve benzer yerlere haberci göndererek okulun mevcut durum ve ihtiyaç gereksinimlerinin İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'ne iletilmesini sağlamak
- Öğrenci teslimini kimlik kontrolü ve öğrenci tanıklığında tutanakla gerçekleştirmek, sürecin uzaması halinde acil işe başlamak
- Ailesi gelmeyen öğrencileri polis nezaretinde Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bağlı yurtlara teslim etmek
- Bina ve tesisatlardan kaynaklanabilecek tehditleri ortadan kaldırmak için basit tamir ve onarımları gerçekleştirmek
- Yağma ve talana karşı okulda güvenlik önlemlerini almak ve önlem alınmasına yönelik talepte bulunmak
- Okul personelinin (ailelerini güvenceye aldıktan sonra) okulda bulunmalarını sağlamak
- Ailesi afetten etkilenen personelin geçici barınma ve işlerinin sağlanmasına yönelik olarak İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü nezdinde girişimlerde bulunmak ve gerektiğinde okul hasar görmemişse çadır kent gibi bir geçici barınma yerine tahsislerine kadar okulda kalmalarına müsaade etmek
- Okulun en kısa sürede eğitim ve öğretime başlayabilmesi için gerekli iş ve işlemleri yapmak
- Personeli, öğrencileri ve acil durum ekiplerini yukarıda sıralanan süreçlerin gerçekleştirilmesi yönünde eğitmek, gerekli planlamayı yapmak ve muhtemel bir afetten sonra bunları uygulamak

Bir afet sırasında yapılacakları planlamanız, öğrencilerinizin ve çalışanlarınızın afetlerin üstesinden gelinebilir olaylar olduğunu düşünmelerini kolaylaştıracak ve afet sonrası hayatta kalılabileceği konusunda kendilerine güvenlerini artıracaktır. Deprem gibi hasar verici bir afet sonrasında çalışmalarını nasıl yerine getirebileceğinizi ve öğrencilerinizin psikolojik sorunlarıyla nasıl başa çıkabileceğinizi düşünmek, günlük yaşamda da okulunuzun düzenli işleyişini sürdürmesine katkıda bulunacaktır.

Bu noktada yapılması gereken, mevcut planın gerçekleştirilebilecek maddelere ayrılmasıdır. Bunun için kendi okulunuza özel tehlike unsurlarını saptamanız ve önceliği bu maddelere vermeniz önem taşır. Bütün planın hemen gerçekleşmesini beklemek bu aşamada gerekli değildir.

Okulların “afetlere dirençli kurumlar” haline gelmesi ve verdikleri eğitim ve öğretimde de “sürekliliğin sağlanması ” için yapılacak planlama çalışmaları şöyle gruplandırılabilir:

- Ekiplerin oluşturulması
- Tehlike belirleme ve risk analizi
- Zarar azaltma çalışmaları ve zarar azaltma planlaması
- Olay komuta ve acil durum servisleri
- Prosedürler
- Eğitim ve tatbikat
- Yardımlaşma / Sözleşmeler
- Acil durum malzemeleri

PLAN FORMATI

Bir Afet Acil Yardım Planı’nda sırasıyla Ek-2’deki sayfalar ve bölümlerin olması tavsiye edilir. Bu konulardan bazılarının açıklamasını ilerleyen bölümlerde, bazılarını da İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü’nün web sayfasında bulabilirsiniz (www.istanbuladm.gov.tr).

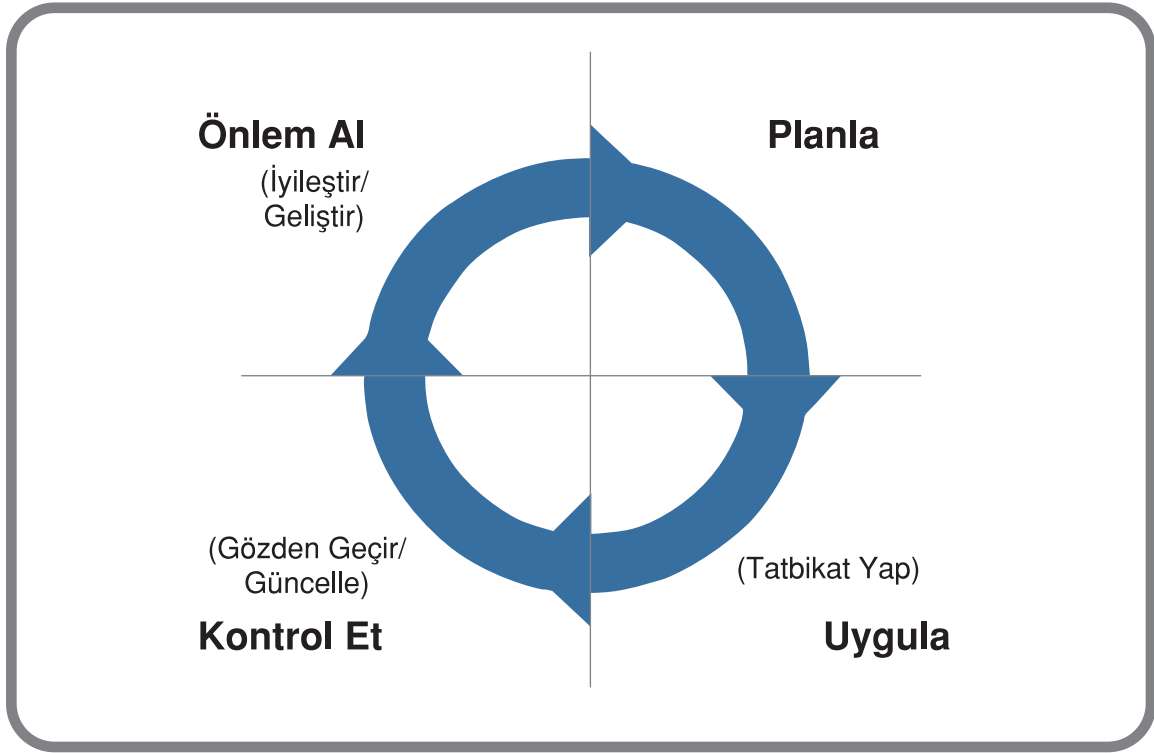
SÜREKLİLİĞİN SAĞLANMASI

Yazılı bir Afet Acil Yardım Planı’nın varlığı tek başına yeterli değildir. Bu planın görevliler tarafından çok iyi öğrenilmesi ve uygulanabilmesi gerekir. Bir afet veya acil durumda görevliler planı okuyacak zaman bulamaz; hatta bu planlara ulaşamayabilirler. Bu nedenle, planların yılda en az iki defa uygulanarak denenmesi ve öğrenilmesi gereklidir.

Yapılan tatbikatlarda ve yıllık kontrollerde Afet Acil Yardım Planları’nın eksiklik ve aksaklıkları da belirlenip giderilmelidir. Öncelikle okulun imkânlarının elverdiği çözümler uygulanıp, büyük çapta iyileştirmeler de müdür ya da müdür yardımcısı gibi yetkili kişilerin kontrolünde yıllık yatırım planlarına konulabilir.

Yapılacak işleri “öncelik ve önem sırasına” göre düzenleyen bir yıllık iş programı ve zaman çizelgesi oluşturulmalıdır (Tablo 1). Örneğin Afet Acil Yardım Planları her eğitim ve tat-

bikat sonrasında değerlendirilmeli, ayrıca her yılın ocak ayında bir önceki yıl hazırlanan faaliyetler ve eğitimlerin yıllık değerlendirilmesi yapılmalıdır. Okulun bulunduğu bölgede ya da başka bir yerde yaşanan afetler ve olayların yıllık değerlendirmesinde mevcut plan gözden geçirilmeli, daha sonra bir rapor hazırlanarak müdür, müdür yardımcısı gibi yöneticilere sunulmalıdır.

Mevcut planların değerlendirilip raporlanmasının ardından zarar azaltma, eğitim, danışmanlık, kırtasiye gibi giderlerin de yer aldığı bir ilk bütçe hazırlanmalıdır.

Afet Acil Yardım Planları, hazırlanıp onaylandıktan sonra da belli aralıklarla gözden geçirilmeli, gerekli yenilik ve değişikliklerle güncelleştirilerek ilgili makama sunulmalıdır.

Planların hazırlanmasından, tatbikatlarla geliştirilmesinden, güncellenmesinden ve gerekli ödeneğin yıllara bölünerek tahsis veya bütçeye konulmasından okulun Afet Kurulu sorumludur. Bütçenin hazırlanması, okul aile birliği ile velilerin katkılarının sağlanması, malzeme alımı ve alınan malzemelerin bakımlarının yaptırılarak işler halde tutulması önemlidir.

Tablo 1. Planlama çalışmaları için yapılması tavsiye edilen Yıllık Afet İş Planı'na bir örnek

Okul: _____			
Tarih	Aktivite	Yetkili Kişi	Gerçekleştirildiği Tarih
Eylül	Okul mekânları/tesislerinin tehlike analizi	_____	_____
Eylül	Tahliye yollarına ait tehlike analizi	_____	_____
Eylül	Okul kroki/planlarının güncellenmesi	_____	_____
Eylül	Acil durum telefon numaraları ve ilgili kaynakların yenilenmesi	_____	_____
Eylül	Uygun özelliklere sahip personel ve gönüllülerin belirlenmesi	_____	_____
Eylül	Okul-dışı kaynakların araştırılması ve ikili anlaşmaların yenilenmesi	_____	_____
Eylül	Ailelere mesaj gönderilmesi	_____	_____
Eylül	Afet yönetimi için görevlendirmelerin yapılması	_____	_____
Eylül	Potansiyel tehlikelere göre tahliye güzergâhlarının belirlenmesi	_____	_____
Ekim	Personel ve öğrencilere afet yönetimi ve planla ilgili eğitimin verilmesi	_____	_____
Ocak	Planın ve hazırlıkların gözden geçirilmesi	_____	_____
Şubat	Personel ve öğrencilere afet yönetimi ve planlama eğitimi verilmesi	_____	_____
Haziran	Plan ve hazırlıkların gözden geçirilmesi	_____	_____
Kontrol eden: _____			
Tarih: _____		Eğitim yılı: _____	

III. EKİP OLMAK

Afete hazırlık ve planlama, ekip çalışması gerektirir. Bu çalışmada okul yönetiminin desteğinin alınması ve katılımcı bir yaklaşım izlenmesi esastır.

Bireysel plan geliştirip uygulanmamalı, plan başka bir yerden kopyalanmamalıdır. Takım çalışmasını esas alıp meslektaşlarınızla bilgi paylaşmanız ve planlama için gerekli desteği almanız, hepinizde heyecan ve ilginin canlı kalmasını sağlayacaktır.

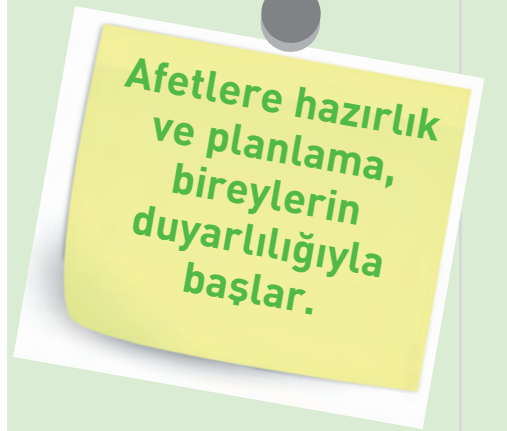
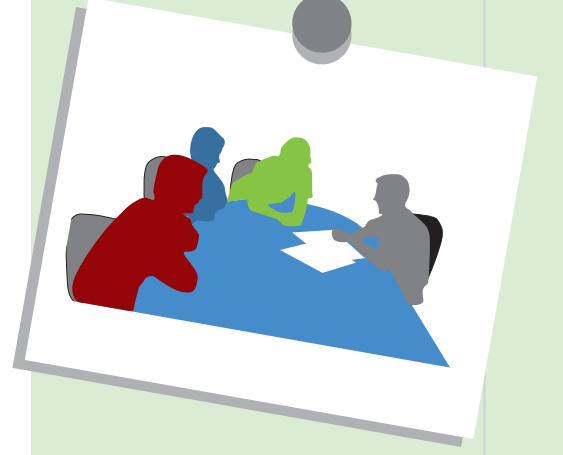
AFET KURULU

Afetlere hazırlık ve planlama bireylerin duyarlılığıyla başlar. Diğer bir deyişle, tüm bireylerin maddi ve manevi desteği olmadan iyi bir afet hazırlığı yapılamaz. Başarılı bir afet planı ve organizasyonu için çalışanların ve yöneticilerin desteği ilk şarttır. Bu nedenle, kurumlarda her kesimin temsilcilerinin ve/veya yöneticilerinin katılımıyla "Okul Afet Kurulu" oluşturulmalıdır.

Bu kuruldaki görevlilerin bir kısmı afet sırasında okulda sorumluluk üstlenmeyebilir. Dolayısıyla kurul daha çok zarar azaltma ve afet hazırlıklarının yapılıp yapılmadığından, planlamanın gerçekleşip gerçekleşmediğinden ve her önemli konunun bir sorumlusunun olup olmadığını belirlemekten sorumludur. Okul Afet Kurulu aynı zamanda, planlama çalışmalarını izleyecek ve tatbikatları gözlemleyip eğitimleri denetleyecektir.

Okul Afet Kurulu'nun başlıca görevleri şunlardır:

- a. Afet öncesi** kurul başkanının davetiyle sürekli toplanarak,
- Mevzuata ve kurumun özelliklerine göre, afetlere hazırlık için yapılması gerekli teşkilat, tesisat, hizmet ve tedbirleri, bunların planlama şekil ve esaslarını incelemek ve belirlemek
  - Bu esaslara göre Afet Acil Yardım Planları'nı hazırlamak üzere gerekli personeli görevlendirmek; hazırlanacak planları gözden geçirip tamamlatarak imzaladıktan sonra, kurum yöneticisi aracılığıyla yetkili makamların onayına sunmak
  - Planlarla belirlenen teşkil, tesis ve tedbirlerle donatım ve eğitim işlerinin gerçekleştirilmesi için yapılacak çalışmaları koordine ve kontrol etmek
  - Bu konularda üyeler ile birimler arasında gerekli işbirliğini ve işbölümünü sağlamak
  - Acil Kurtarma servisinde görevli personelin ilde veya

civar illerde oluşabilecek acil durumlarda İl Arama Kurtarma Birlik Müdürlüğü ile çalışılabilmesi için gerekli işbirliği ve işbölümünü düzenlemek

b. Afet anında yapılan müdahalelerin yeterli olup olmadığını kontrol etmek, önlemleri gözden geçirerek herhangi bir tehlikeye karşı gerekli hazırlıkların yapılmasını ve önlemlerin alınmasını sağlamak

c. Afetten sonra hasar durumuna göre kurumun işler hale getirilmesi ve kullanılan veya kaybolan malzemenin yerine konması için gerekli önlemleri almak

Tüm yönetim sistemlerinde olduğu gibi, afet ve acil durum yönetimlerinde de okul yönetiminin sisteme inanması gerekir. Okul yönetimi konuyu kabullenmez ve stratejik bir politikayla çalışmaları desteklemezse, mevcut sistem inançtan, kaynaktan yoksun olacak ve en önemlisi uygulayıcılar tarafından da önemsenmeyen bir faaliyet haline gelecektir. Böyle bir yaklaşımda iyi sonuç alınması beklenemez.

Okul yönetimi, okulun afet ve acil durum hazırlıklarıyla ilgili taahhüdünü ve desteğini göstermek için bir iş planı duyurusu yapmalıdır. Bu duyuru;

- Planın hazırlanmasındaki amacı açıklamalı ve bu planın tüm okulu kapsadığını belirtmeli,
- Planlama grubunun yapısını ve yetkilerini içermelidir.

Afet Kurulu, Afet Acil Yardım Planı'nı oluşturmak üzere bir planlama ekibini görevlendirmek zorundadır. Ekibin üyelerinden biri koordinatör olmalıdır. Oluşturulacak grubun büyüklüğü, okulun gereksinimleri, faaliyetleri ve kaynaklarıyla bağlantılıdır. Çalışmaların grup halinde yürütülmesi şu açılardan yarar sağlayacaktır:

- Planın daha fazla insan tarafından benimsenmesi
- Grup elemanlarının ayracağı zaman ve enerjinin artırılması
- Konulara geniş çerçeveden bakılması

PLANLAMA EKİBİ

Bu ekip, müdür ya da bir müdür yardımcısı, öğretmenler, çalışanlar ve velilerden oluşturulabilir. Yetki kullanabilen, gerekli zamanı ayırabilen ve konuya ilgi gösteren kişilerin ekibe katılımı en etkili ve en doğru çözümdür.

Olası bir afet veya acil duruma karşı okulun Afet Kurulu tarafından planlama ekibine hazırlatılan "Afet Acil Yardım Planı" büyük önem taşır. Bu plan afetlerden önce zarar azaltma çalışmaları ve gerekli hazırlıklara yönelik tedbirleri önerecektir. Ayrıca afet anında korunma ve müdahale yöntemleriyle afetten sonra hayatta kalmayı sağlayacak bilgiler de plan sayesinde kazanılacaktır. Bu çalışmalar okulun tüm birimlerinde ayrı ayrı ve bir bütün olarak yapılmalıdır. Böylece okul-

daki birimler arasındaki ilişkilenme, görev, yetki ve sorumluluklar Afet Yönetim Sistemi ile açıklığa kavuşturulmuş olacaktır.

Öncelikle planlama ekibinde kimlerin aktif olarak, kimlerin danışman konumunda görev alabileceği belirlenmelidir. Birçok uygulamada çalışmaların büyük çoğunluğunu bir veya iki kişi yapar. Ancak, üst yönetimden ve insan kaynakları, gıda güvenliği, çevre sağlığı ve güvenliği, halkla ilişkiler, muhasebe gibi bölümlerden de katkı sağlanması önemlidir. Diğer bir deyişle, planlama ekibinin üyeleri üst yönetim tarafından yazılı olarak atanmalı ve iş tanımları açık ve net bir şekilde yapılmalıdır.

Planlama çalışmasına farklı birimlerden uzman ve çalışanların katılması önemli ve zorunlu bir şarttır. Okul Afet Kurulu ise bu planlama ekibini yönlendirmeli, planın hazırlanması aşamasında gerekli tüm adımları atma yetkisini gruba vermelidir. Planlama ekibi üyeleri ile ekip lideri veya koordinatörü arasında net bir yetki paylaşımı kurulmalı, fakat bu durum fikirlerin serbestçe paylaşımını engellememelidir.

AFETE HAZIRLIK EVDEN BAŞLAR

Afetlerde çalışanların okulda görevlerini yerine getirebilmesi için, aileleriyle ilgili kaygıları en aza indirmiş olmalıdır. Diğer bir deyişle okulların afete hazırlığı, çalışanların evinden başlar. Bu nedenle okul yöneticileri Ek-3'tekine benzer bir Aile Afet Planı'nı personele ve velilere dağıtmalı, planın gereklerini yerine getirmeleri ve afete hazırlık önlemlerini almaları konusunda onları teşvik etmelidir.

ÖN

ACİL DURUM BİLGİ KARTI

Adı - Soyadı : .....
Kan Grubu : .....
Doğum Tarihi : .....
T.C. Kimlik No : .....
Adres : .....
Kart Sahibi İçin Acil Durumda Ulaşılabilecek Kişi
Adı - Soyadı : .....
Telefon No : .....
Daha fazla bilgi için www.guvenliyasam.org

ARKA

ACİL DURUM BİLGİ KARTI

Varsa Sürekli Rahatsızlığı: .....
Kullandığı İlaçlar: .....
Geçirdiği Ameliyat: .....
Organ Bağıışı Yapmış mı? .....
Afet Halinde Aile Buluşma Noktası: .....
Diğer Bilgileri: .....
Lütfen bu kartı sürekli olarak yanınızda taşıyınız.

IV. RİSK ANALİZİ

DOĞAL AFETLER

TEKNOLOJİK AFETLER

KARMAŞIK AFETLER

Risk analizi, tehlikelerin belirlenmesi ile başlar. Tehlikelerin belirlenmesi için atılacak ilk adımlar ise okulda geniş katılımlı bir arama toplantısı yapılması ve ciddi sonuçlara yol açabilecek tehlikelerin listelenmesidir. Bu aşamada, okul ve çevresinin genelindeki olası tehlikeler, bu tehlikelere maruz kalabilecek mekânlar ve tahmini insan sayısı, birimlerin bu tehlikelere yönelik –varsa– hazırlıkları ve eksikleri belirlenmelidir.

Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği en genel tanımla "insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplumlara ve işyerlerini etkileyen, yerel imkânlarla baş edilemeyen doğal, teknolojik veya insan kaynaklı tüm olaylara" afet denilmektedir.

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bir olayın afete neden olabilmesi için, toplumlar ve tesislerde kayıplar meydana getirmesi veya eğitim-öğretim benzeri insan faaliyetlerini bozarak veya kesintiye uğratarak etkilemesi gerekmektedir. Başka bir deyişle afet, bir olayın kendisi değil, bazen beklenen bazen de aniden doğan bir sonuçtur.

Bir afetin meydana gelmesinde iki temel faktör rol oynar. Birincisi bir tehlikenin bulunması, ikincisi ise bu tehlikenin doğuracağı olayla riske girebilecek bir sürecin, tesisin ya da bir canlı topluluğunun var olmasıdır. Tehlike, can ve mal kayıplarına neden olmakla birlikte sosyoekonomik düzen ve etkinliklere, doğal ve kültürel kaynakları aksatma ve zarar verme potansiyeli olan her şeydir. Afete dönüşmemesi veya dönüşse bile en az zararla atlatılabilmesi ise alınacak tedbirlerle, riskin azaltılması mümkün olabilir.

Tehlikeler bazen birdenbire oluşabildikleri gibi bazen de önceden bazı işaretler verir. Örneğin hava şartları, personel, makine, ekipman kaynaklı tehlikeler önceden bazı uyarılar verebilmektedir. Bu tehlikelerin oluşmasını engellemek için iyi bir takip, kontrol ve bakım sistemi kurmak gereklidir.

Deprem gibi bazı afetlerle ilgili yaşanabilecek tehlikeler için bir zaman tahmininde bulunmak çok zordur. Önceden alınacak tedbirlerle bu tehlikeler bertaraf edilebilir ya da etkisi hafifletilebilir. Bunun için öncelikle okullar gibi eğitim tesislerinde mevcut durum iyi ve doğru analiz edilmelidir.

MEVCUT DURUM ANALİZİ

Öncelikle okulun sahip olduğu, afet ve acil durum sırasında ve sonrasında kullanılacak iç kaynaklar tespit edilmelidir. Bu konuda şunlar yapılabilir:

- Personel: Yangın müdahale ekibi, ilkyardım ekibi, komuta merkezi ekibi, tahliye ekibi, basın ve halkla ilişkiler ekibi gibi çalışma gruplarında yer alacak personelin tespiti
- Ekipman: Yangından korunma ve müdahale ekipmanları, iletişim ekipmanları, ilkyardım malzemeleri, uyarı/alarm sistemleri gibi ekipmanların envanterinin hazırlanması ve bunların destek sistemlerinin belirlenmesi
- Sosyal ve yönetsel tesisler/araçlar: İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (ADM), sığınaklar, ilkyardım merkezleri, sağlık hizmet birimi gibi birimlerin okul içindeki konumlarının ve kapasitelerinin belirlenmesi
- Organizasyon: Eğitim, tahliye planı gibi konularda okulun organizasyon kapasitesinin belirlenmesi

TEHLİKE ANALİZİ

Okullarda yaşanabilecek bazı tehlikeler şöyle sıralanabilir:

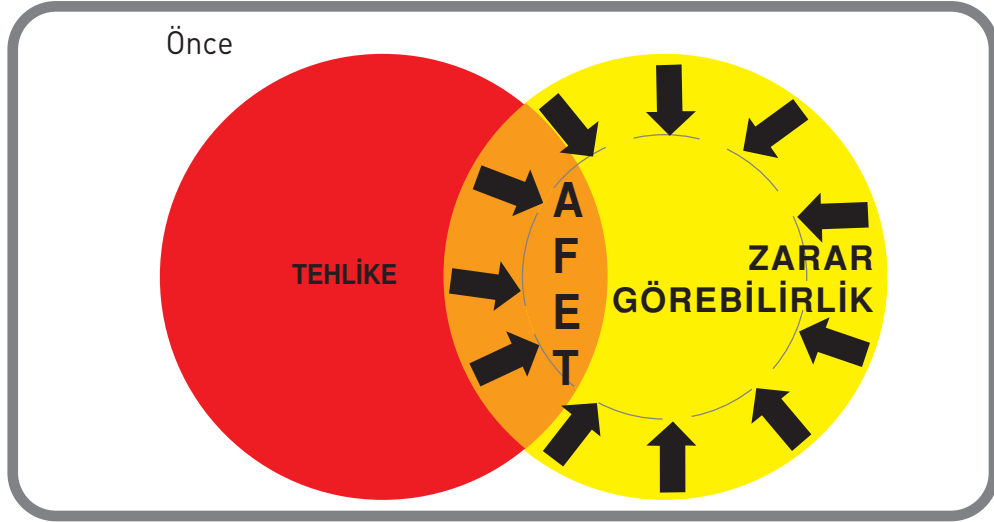
- Gaz kaçağı
- Deprem
- Yangın
- Yıldırım
- Terör
- Çevreden (komşu kurum ve kuruluşlardan) etkiler
- Olumsuz hava koşulları (sel, fırtına, hava kirliliği, kar, buzlanma, don ve vb.)
- Toprak kayması ve heyelan
- İletişim-haberleşme aksaklıkları
- Acil sağlık durumları (salgın hastalıklar, gıda zehirlenmesi, vb.)
- Tehlikeli maddeler
- Ulaşım-servis kazaları
- Savaş hali
- Adli vakalar (çocuk kaçırma, hırsızlık vb.)
- Kazan patlaması

Okullar için yapılacak olan "Tehlike Analizi"nde Ek-4'teki tehlikelerin de mutlaka göz önüne alınması gerekir. Tespit edilen her bir tehlike için, gerçekleşme sıklığı ve yaratacağı etkinin boyutu göz önüne alınarak tehlike profili formları (Ek-5) oluşturulmalıdır. Her bir tehlikenin personel, mekân ve eğitim üzerine yapabileceği etkilere göre tehlike profili formları detaylandırılmalıdır. Bu tehlikelerin risk değerlendirmesi, oluşturulan tehlike profili formları ve risk matrisi kullanılarak yapılmalı ve öncelik sırasına konmalıdır.

Bütün bunlara ek olarak, başka bir yerde afet yaşanmasının veya yaşanma ihtimalinin bulunmasının sizin için de bir tehlike oluşturup oluşturmayacağını değerlendirmeniz gerekir.

Tehlike analizinde göz önünde bulundurulması gereken faktörler şunlardır:

- Tehlikelerin büyüklüğü ve şiddeti
- Başlangıç hızı
- Rüzgâr yönü ve hızı
- Sıcaklık ve havanın bağıl nemi
- Bölgenin hidrolojik koşulları
- Coğrafi ve topografik özellikler

RİSK ANALİZİ

Risk analizi Afet Acil Yardım Planları'nın temelini oluşturur. Bir kuruluşta tehlike ve risk analizi yapılmadan plan hazırlanmamalıdır. Her okulun, iç ve dış risklerini değerlendirip kendine özgü bir "Afet Acil Yardım Planı" hazırlaması gerekir.

Tehlikenin neden olabileceği riskin belirlenmesi için zarar görebilirlik değerlendirmesi yapılmalıdır. Risk belirlenmesiyle aşağı yukarı değişik büyüklükteki afetlerin hangi boyutta etki yaratacağı tahmin edilebilir. Mevcut tehlikelerin yaratabileceği afetlerle ilgili risk analizi yapılmalı, bu risklere eldeki imkân ve kaynaklarla nasıl karşı koyulacağı belirlenmeli, geçmişte yaşanan deneyimlerden çıkarılan dersler ışığında yeni eylem planları geliştirilmelidir.

Risk, en basit tarifiyle insana, çevreye, bir kuruluşa, bir iş veya hizmet sürekliliğine zarar verecek sonuçlar doğuran olayların tahmini kötü etkileridir. Tesise, cana ve faaliyete dayalı kayıp veya zararların ölçümü iki elemana dayanılarak yapılır:

Risk = tehlikenin gerçekleşme olasılığı x sonuçları (zarar görebilirlik, savunmasızlık, hasar görebilirlik, hassasiyet)

ya da

Risk = (tehlikenin gerçekleşme olasılığı x sonuçları) / yönetebilirlik

Hasar görebilirlik: Kişilerin, malların ya da hizmetlerin bir tehlikenin etkisi sebebiyle kayıp, yaralanma, durma ve hasara maruz kalma seviyesidir. Bu seviye nüfus dağılımı, eğitimsiz ve savunmasız gruplar, bina standartları, altyapı, sosyal, kültürel, ekonomik şartlar, çevre, gerekli hizmetler ve etki ilişkisiyle ölçülür.

Yönetebilirlik: Bir afetten etkilenen toplumun, zararları en aza indirmeye seviyesidir. Bu konuda belirleyici unsurların başlıcaları mevcut kurumsal sistemler, hazır bulunma, planlama, mevcut hafifletme tedbirleri, mevzuat, erken uyarı ve tahmin, kamu bilinci, bilgi sistemleri, kaynaklar, eğitim seviyeleri ve katılımıdır.

Her okul bu analizleri kendi bünyesine ve şartlarına göre yapmalıdır. Risk analizi için değişik metodlar vardır.

ÖNCELİKLER

Tehlike analizi yapıldıktan sonra, öngörülen her tehlike için riskler değerlendirilmelidir. Risklerin değerlendirilmesi için Ek-5'teki tehlike profili formu mekân, insan ve eğitim sürekliliği konularında ayrı ayrı doldurulmalıdır.

Risk analizi belli noktalarda değerlendirme yapmayı gerektirir. Bunlar, bölgeyi tehdit eden tehlike türlerinin yanı sıra bu tehlikelerin oluşma derecesi ve sıklığı, oluşturacağı etkiler ve tehlikelerin önceden tahmin edilebilirliğidir. Risk analizi yapılırken okulun tüm birimlerini ve bahçesiyle birlikte yakın çevresini tehdit eden tehlikeler ayrı ayrı değerlendirilir (Ek-4). Ek-5'te verilen formdaki değerlendirme yapılırken en kötü sonuçlar göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin "felaket" bölümünde yer alan bir olayın diğer etkileri "göz ardı edilebilir" olsa dahi, değerlendirme "felaket" kapsamında yapılmalıdır. Tehlike profili doldurulurken etkilenme şiddeti için örnek olarak Ek-6'ya bakılabilir.

Risk analizine yönelik Ek-5'te yer alan sorulara yanıt verilirken bazı esas ve açıklamalara uyulması gerekir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

Etkileyebileceği mekânlar (bina, yer, kısım, oda vb.): Bu tür sorularda potansiyel afetin (riskin) kaplayacağı alan kastedilmektedir.

- Tehlike ne kadar zarar verecek ve hangi alanı kapsayacak?
- Tehlikenin biriminizin tamamını aynı şekilde etkileyeceğini mi düşünüyorsunuz?
- Bu riskten daha fazla etkilenecek mekânlar (yer/oda/kat/bölüm) var mı? Varsa ayrı ayrı ve tam olarak tarif edin.
- Bu risk sizin biriminizden kaynaklanacaksa (hâkim rüzgâr yönü, arazi yapısı, yakınlık gibi özelliklere göre) etkilenebilecek diğer bina ve yerler nelerdir?

Etkileyebileceği toplam insan sayısı: Söz konusu riskin personel, veli, öğrenci ve misafirlerin tümünün bir arada bulunduğu ve en fazla olduğu zamanki (gündüz ders vakti gibi) toplam ve

muhtemel sayısını belirleyin. Risk sadece belli bir kesim için (memur, işçi gibi) mevcutsa ayrıca belirtin.

Etkili olabileceği süre ve dönemler: Örneğin depremin süresi saniyelerle ifade edilir; müdahale ve iyileştirme hemen arkasından başlatılabilir. Seller ise günlerce sürebileceğinden müdahale ve iyileştirme çalışmalarına başlamak çok zaman alabilir.

Süre: Bir tehlikenin ne kadar süreceği beklentisini tanımlar. Süre, diğer faktörlerden ve değişkenlerden büyük ölçüde etkilenir. Örneğin sel koşullarının süresi sadece sele neden olan olayın büyüklüğü ve şiddetiyle değil, aynı zamanda toprak çeşidi ve tehlikeden önce toprağın suyla doymuşluk durumu, suyun akışını engelleyen molozun miktarından da etkilenmektedir.

Mevsimsel etkiler: Bazı olayların yılın hangi zamanında gerçekleşmesinin daha yüksek bir olasılık olduğunu tanımlar. Örneğin 1 Mayıs ile 1 Ekim arasında orman yangınlarının gerçekleşme olasılığı yüksektir. Diğer olaylar mevsimsel bir periyot takip etmeyebilir, ancak mevsimsel özelliklerden etkilenebilirler. Örneğin bazı kimyasallar özgün bir sıcaklık derecesinde buharlaşmaya duyarlıdır. Çok sıcak günlerde dökülen bir kimyasal, mevsimsel bir rüzgârla birleştiğinde, daha soğuk bir gündekinden veya daha farklı bir rüzgârlı havadakinden çok daha büyük bir tehdit yaratabilir.

- Risk ortaya çıktığında ne kadar süre (saat veya gün olarak) etkili olduğunu veya olacağını düşünüyorsunuz?
- Söz konusu riskin yıl içinde ortaya çıktığı belli zamanlar ve periyotlar da var mı? Afet düzenli aralıklarla mı oluyor?
- Diğer bir deyişle bu risk, belli mevsimlerde mi ortaya çıkıyor? Yanıtınız “Evet” ise hangi ay olduğunu belirtiniz.

Oluşma/ortaya çıkma hızı: “Oluşma hızı” bir tehlikenin gerçekleşme hızını tanımlar. Potansiyel afetin ilk oluş hızının bilinmesi erken uyarı ve müdahale için önemlidir. Nehir sellerinin oluşumu birkaç gün alabilir, fakat ani seller ve depremler ani afetlerdir.

Önemli hava sistemleri gibi bazı tehlikeler daha sonraki günler için de tahmin edilebilir ve izlenebilir. Deprem, hortum ve ani sel baskını gibi diğer tehlikeler için ise bir uyarı mekanizması geliştirmek çok zor, bazen imkânsızdır. Çok hızlı meydana gelen ve erken uyarı imkânı kısıtlı olan tehlikeler planlama ekibi ve müdahale personeli için çok büyük bir güçlük yaratmaktadır.

Varsa riskin oluşumuna dair işaretler veya erken uyarı (ikaz) sistemi: Erken uyarı sistemi, tehlikenin ortaya çıkmasından önce insanları ikaz edecek zaman ve yöntemin olup olmadığını tanımlar.

- Tehlike önceden tahmin edilebilir mi?
- Bir erken uyarı sistemi mümkün olabilir mi?
- Her risk için özel olarak erken uyarı amacıyla kullandığınız bir metot var mı? Varsa açıklayınız.

Sizce insanların tahliyesi/acil yardım için gerekli olan zaman ve imkânlar nelerdir?

- Olası yerlerden tahliye etmek ve güvenli yerlere yerleştirmek insanları koruyabilir mi?
- Mülkler, teçhizat, belgeler ve benzerleri taşınabilir veya korunabilir mi?
- Binanızda yeterli sayıda çıkış kapısı ve yangın merdiveni var mı?
- Binanızın tahliye yol ve çıkışları belirlenmiş ve işaretlenmiş mi?
- Biriminizin tahliye edilmesi durumunda nerede toplanacağınız (toplanma yeri) belli mi?
- Binanızdaki çıkış kapıları ve yangın merdivenleri için yeterli işaretler var mı?
- Binanın özelliklerine (çıkış kapıları ve yangın merdivenleri vb.) göre, risk durumunda tehlike altındaki insanların tahliye edilmesi için ne kadar süreye ihtiyacınız olduğunu düşünüyorsunuz? (Bunun için mutlaka birkaç kez tatbikat yapmanız gerekir.)
- Bir risk oluştuğunda itfaiye, sağlık gibi servislerden en kısa ne kadar süre içinde yardım alabileceğinizi düşünüyorsunuz?
- Basit sağlık problemlerinde mağdurlara ilkyardım müdahalesi yapabilecek kişilere hemen ulaşmanız mümkün mü?

Hazırlıklarınız ve/veya önerileriniz nelerdir?: Personeliniz acil durum karşısında seri olarak harekete geçebilmelidir. Deprem, hortum, patlama veya büyük yangınlar öncesinde genellikle bir uyarı olmaz. Can ve mal kaybının önlenmesi hızlı karar verebilmeye bağlıdır.

Aşağıdaki aktiviteler, afetlere karşı ne tür bir hazırlık yapmanız ve neleri göz önünde bulundurmanız gerektiğine karar vermede yardımcı olabilir:

- Personelin ilkyardımcı bilmesi
- Afet çantasının hazırlanması (personelin tek başına 72 saat hayatta kalması için gerekli malzemeler)
- İlkyardım çantasının hazırlanması
- İtfaiye, ambulans ve polisin yardım çağrılarına hızla cevap verebilmesi için bina adı ve varsa sokak numaralarının mevcut ve okunabilir olması
- Personele acil durum telefon numaralarının öğretilmesi
- Afet durumlarında içme suyu elde edilmesi
- Arama ve kurtarma ekibinin oluşturulması
- Birime özel bir "Afet Acil Yardım Planı" hazırlanması
- Elektrik ve gaz gibi ünitelerin nasıl kapatılacağına bilinmesi
- Ana giriş çıkışlar kullanılamaz durumda olduğunda, alternatif çıkış yollarının belirlenmesi ve herkesçe bilinmesi
- Başlanan veya mevcut çalışmaların gözden geçirilmesi
- Herhangi bir hazırlığınız yoksa bunun nedenlerinin belirlenmesi

Risk, olasılık ile sonuçların kombinasyonudur. Yukarıdaki olasılık ve sonuç kategorilerindeki cevaplarınıza göre Tablo 2'den risk kategorilerini seçin.

Tablo 2. Risk seviyelerini gösteren matris

Olasılık Kategorisi	A	B	C	D
Sonuç Kategorileri	Yüksek olasılık	Bazen	Nadiren	Yok
Felaket	aA	aB	aC	aD
Kritik	bA	bB	bC	bD
Orta	cA	cB	cC	cD
Göz ardı edilebilir	dA	dB	dC	dD

Tespit edilen risk derecesine göre, tehlikelerin planda göz önüne alınıp alınmayacağına karar verilmelidir (Tablo 3).

Tablo 3. Risk seviyesine göre tehlikenin plana dahil edilmesi

Yüksek	En öncelikli olarak plan yapılır.
Orta	Öncelikli olarak plan yapılır.
Az	Plan yapılır.
Çok az	Plan yapılmayabilir.

Risk değerlendirmesinin sonuçlarını Ek-7'deki gibi listeleyin.

Tehlikeler için belirlenen risk seviyeleri, okulunuzun zayıf noktalarını da ortaya koyar. Bu önceliklere göre Afet Acil Yardım Planları hazırlanır.

V. ZARAR AZALTMA

Hazırlanan tehlike profili formlarına (Ek-5) ilave olarak Tehlike Avı yöntemi (Ek-8) aracılığıyla, can ve mal kaybına yol açabilecek, eğitim-öğretimi aksatabilecek riskler belirlenecektir. Bu noktada doğacak zararları azaltmak ve ortadan kaldırmak için zarar azaltma planları oluşturulmalıdır.

Zarar azaltma planları için gerekli çalışmalar, Afet Acil Yardım Planı oluşturulurken başlatılmalı ve uygulamaya konulmalıdır. Bazı zarar azaltma çalışmaları uzun bir zaman dilimi ve yaygınlaştırma gerektirir. Bu nedenle, Afet Acil Yardım Planı yürürlüğe girdikten sonra da bu çalışmalara devam edilmelidir.

Olası bir afet veya acil durumun neden olabileceği zarar ve kayıpları önlemek için okul içinde ve dışında aşağıda belirtilen koruyucu tedbirlere öncelik verilmelidir:

- Sınıf ve salon kapılarının dışarıya açılması
- Devrilebilecek nesnelerin (dolap, bilgisayar vb.) sabitlenmesi, kapaklı olanların sarsıntıda açılmayacak hale getirilmesi
- Aydınlatma tertibatının öğrencilerin ve personelin üzerine düşmemesi için gerekli önlemlerin alınması
- Camların patlama riskinin engellenmesi ya da sıraların mümkün olduğunca uzağa çekilmesi
- Asılı nesnelerin sabit kalmalarının sağlanması
- Sıraların çelik olması
- Sınıflarda birer adet ilkyardım dolabı bulundurulması
- Yukarıda sıralanan tedbirlerin uygulanmasına yönelik bütçe hazırlanması

Tüm çalışanların bu aşamalardan haberdar olması son derece önemlidir. Tehlike Avı'nda da yukarıdaki maddeler kontrol edilmelidir.

TEHLİKE AVI

Yapılarda söz konusu olabilecek riskler iki ana başlığa ayrılabilir: Yapısal riskler ve yapısal olmayan riskler.

Yapısal Riskler

Yapı elemanlarıyla ilgili riskler kendi içinde ikiye ayrılabilir. Birincisi, taşıyıcı olmayan yapı elemanlarının hasar görmesi sonucu oluşabilecek risklerdir. Bunlar arasında bölme duvarlarının yıkılması, dökülmesi, devrilmesi, sıvaların dökülmesi, camların kırılması sayılabilir. İkincisi ise taşıyıcı yapı elemanlarının hasar görmesiyle oluşabilecek risklerdir. Bu tür riskler gerçekleştiğinde ortaya çıkacak zararlar çok daha büyük olabilir, hatta hasarın boyutu yapının tamamen göçmesine kadar varabilir. Bir yapının taşıyıcı sistem elemanlarının (kolon, kiriş, perde, temel, döşeme) deprem güvenlik düzeyi ne kadar yüksekse risk o kadar azdır. Ya da bunun tersi olarak, güvenlik düzeyi ne kadar düşükse maddi kayıp ve can kaybı riski o derece yüksektir.

Ülkemizdeki yapısal risklerin büyük bölümü, yapım sırasında standart ve yönetmeliklere uyulmamasından kaynaklanmaktadır. Yeni yapılar için bu risklerin azaltılması denetim mekanizmasının daha sağlıklı işlemesiyle mümkündür.

Yapılar çeşitli nedenlerle onarım ve/veya güçlendirilmeye ihtiyaç duyar. Bunların başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- Geçerli yönetmeliklerin değişmesi ve yapıdan daha ileri düzeyde performans bekleyen yönetmeliklerin devreye girmesi
- Yapının kullanım amacının (mesken olarak inşa edilmiş binanın okula dönüştürülmesi gibi) değişmesi
- Yapıda depreme ya da zaman ve çevre şartlarına bağlı olarak hasar oluşması

Onarımın amacı, hasarlı bir yapı elemanının performansını hasar öncesi durumuna getirmektir. Güçlendirme ise hasarlı veya hasarsız yapı elemanlarının performansını artırmak üzere yapılan müdahaleleri kapsar.

Olası depremlerde yaşanacak can ve mal kayıplarının önlenmesi için, binaların güçlendirilmesi, onarılması ya da yıkılıp yeniden inşa edilmesi gerekebilir. Bu konularda karar verilirken, ekonomik ve teknik kriterlerle birlikte yapının sosyal, kültürel ve tarihi değeri de dikkate alınmalıdır. Bu amaçla yapılacak bir güçlendirme çalışması bazı ayrıntıları içermelidir. Bunlar, mevcut

yapının detaylı olarak incelendiği bir durum değerlendirme çalışması ve buradan elde edilecek sonuçlara dayalı, ciddi bir güçlendirme projelendirmesidir.

Yapısal Olmayan Riskler

Yapısal olmayan riskler bir binanın yapısal olmayan öğelerinden ve içindeki eşyaların yerleştirilme şekliyle kaynaklanır. Binanın kolon ve kiriş sistemi dışında kalan her şey (taban döşemeleri, tavan döşemeleri, camlar ve tüm eşyalar, mobilyalar, vb.) “Yapısal Olmayan” unsurlara dahildir. Okullarda bu unsurlar, öğrenciler ve çalışanların güvenliği için büyük tehdit oluşturabilir. Bu tür olası riskleri ortadan kaldırmak ciddi kazaları engeller ve yaralanmaları önemli ölçüde azaltır.

Yapısal olmayan elemanlar duvar, kolon ya da kirişe sabitlenmeleri halinde binayla birlikte hareket edebilir. Sabitleme yapılırken doğru malzeme ve yöntem kullanılması, kayabilecek tekerlekli mobilyaların kilitlenmesi ve sabitlenmesi, sabitlenen eşya ile duvar arasında boşluk kalıyorsa araya bir dolgu malzemesi koyulması, dikkat edilecek hususlardan bazılarıdır.

Okullarda yapısal olmayan risklerin azaltılması için şunlara dikkat edilmelidir:

- Araç gereç, makine ve mobilya gibi ağır olan eşyaların sabitlenmesi
- Tavanda asılı olan eşyaların sabitlenmesi
- Elektrikli aletlerin sabitlenmesi ve kesintisiz güç kaynağı veya jeneratörle desteklenmesi
- Bütün zehirli, yanıcı ve tehlikeli maddelerin “Sınırlayın, İzole Edin, Yok Edin, Ayırın” (SİYA) kuralına bağlı olarak kapalı, sağlam kutular içinde, depremde dökülmeyecek şekilde tutulmalarının sağlanması
- Çalışanlar ve aileleri için eğitim ve bilinçlenme programları düzenlenmesi

Sabitleme işlemleri düşük maliyetlerle gerçekleştirilebilir. Eşyaları odanın içinde farklı yerleştirmek, ağır ve yüksek mobilyaları duvarlara sabitlemek, tehlikeli ve ağır parçaları üst raflardan indirmek, kolayca uygulanabilir tedbirlerdir.

Bu tür riskleri belirlemek, azaltmak ya da önlemek için ekipler devreye sokulmalıdır. Marangozluk, inşaat mühendisliği gibi mesleklere sahip velilerden bir grup da bu çalışmaya katılabilir. Burada, can güvenliği için en büyük tehdit arz eden riskler dikkate alınmalı, kolayca ortadan kaldırılabilecek olanların üzerinde durulmalıdır. Bu çalışma zamana yayılarak gerçekleştirilmelidir.

Tehlike Avı’nda takip etmeniz gereken strateji şu şekilde özetlenebilir:

1. Ek-8’de örnekleri verilen Tehlike Kontrol Listesi’nin benzerlerini hazırlayarak, okulun bahçesi de dahil olmak üzere her bir alanı ve sınıflarda yapısal olmayan riskleri belirlemek için sorumlu kişiler saptayın.
2. Belirlenen her riski azaltmak veya ortadan kaldırmak için gereken çalışmayı not edin.

Bu çalışmanın sorumlusunu belirleyin ve maliyetini araştırın. Riskleri azaltmak için önerilen çalışmaları bir rehber olarak kullanın.

3. Yukarıda belirlenen riskleri azaltmak için bir Zarar Azaltma Planı dahilinde öncelikleri saptayın. Tümünün sırayla tamamlanması için bir zaman çizelgesi oluşturun. Önceliklerinizi şöyle sıralayın: Yaşamsal tehlike yaratacak olanlar, ekonomik kayıp yaratacak olanlar, yaşamı kolaylaştıran eşyaların sabitlenmesi.
4. Potansiyel yapısal olmayan riskleri belli aralıklarla gözden geçirebileceğiniz bir sistem geliştirin ve riskleri azaltma programının sürekliliğini sağlayın.

En çok karşılaşılan risklere karşı alınması gereken önlemlerin başlıcaları şunlardır:

- Açık ve yüksek raflardaki ağır oyuncakları, boyaları ve diğer nesnelere alt raflara indirin. Bunu yaparken çocukların boylarını dikkate alın.
- Floresan lambaların üzerine lamba emniyetleri yerleştirin ve lambaları yerine sabitleyin. Bunların tavana emniyetli bir şekilde bağlandığından emin olun.
- Kitap dolaplarını ve diğer dolapları duvara tutturun. Portatif rafları, kaymalarını önlemek için emniyete alın. Hafif nesnelere rafların ve dolapların üzerine, daha ağır olanları alt taraflara yerleştirin.
- Asma bitkileri ve diğer sallanan nesnelere camlardan uzakta tutun, buldukları bölmeyle sabitleyerek camlara çarpmalarını önleyin. (Bu eşyaların deprem sırasında en az 45 derecelik açı yapacağı düşünülmelidir.)
- Pencerelere sarsıntıya dayanıklı camlar yerleştirin ya da camların parçalanıp etrafa yayılmasını sınırlamak için pencereleri şeffaf filmle kaplayın.
- Okuldaki cam nesnelere (masa üzerindeki cam gibi) kırılmayacak nesnelere değiştirin.
- Piyano gibi ağır, hareket edebilecek eşyaları sabitleyin. Bu tür eşyaların tekerleklerini kilitli tutun.
- Bilgisayar ve televizyonları masaya ya da raflara yerleştirin. Bütün ekranları ve ana işlemcileri klipsli kemerler ya da diğer malzemelerle birbirlerine veya masa üzerlerine sabitleyin.
- Dolapların çekmecelerine ve kapaklarına mandal/tutaç takın ve rafları sabitleyin.
- Kimyasalların düşmesini önlemek için açık raflara şerit veya emniyet gergisi geçirin.
- Koridorlardaki, dolap gibi, hareketi engelleyen ya da çıkışa engel olabilecek nesnelere yeniden düzenleyin.
- Akvaryumunuz varsa büyük sabitleme klipsleriyle yere tutturun, eğer masa üzerindeyse masaya sabitleyin ve masayı da yere sabitleyin.
- Harita, yazı tahtası gibi duvara asılı diğer eşyaları duvara sabitleyin. Bunun için çengelli vida kullanın.
- Tavan süslemelerini sağlam bir telle çaprazlamasına emniyete alın.
- Klimayı emniyet teliyle sabitleyin.
- Su ısıtıcısını yere ya da duvara sabitleyin.
- Çalışanları gaz, su ve elektrik tesisatlarını kapatma işlemleri konusunda eğitin.
- Acil müdahale araç gereçlerini kolay ulaşılabilir bir yerde bulundurun.

Acil Çıkış İşaretleri

Okul için vaziyet planlarının yanı sıra tahliye planları ve itfaiye müdahale planı da hazırlanabilir. Kat planları ile vaziyet planlarında şu noktalar özel işaretler kullanarak (Ek-9) gösterilmelidir:

- Tahliye ve itfaiye müdahale planında eksik olan itfaiye girişi
- Su depoları
- Hidrantlar
- Acil durum toplanma noktaları
- Yaya yolları
- Parlayıcı, patlayıcı maddelerin depolandığı veya bulunduğu yerler
- Fıskiye sisteminin bulunduğu yerler
- Sağlığa zararlı gaz çıkarabilecek yerler, vb.

Yangın Önlemleri

Yangın çıkışları, yangın dolapları, çıkış işaretleri ve acil durum aydınlatması tek tek kontrol edilmeli ve eksikler tamamlanmalıdır. Aşağıda özetlenen "Yangınlara Karşı 4390 sayılı Yönetmelik" hükümleri uygulanmalıdır:

- Kaçış yolları tehditlerden arındırılarak güvenli hale getirilmeli ve bu yolları gösteren planlar katlarda camlı bir pano içinde asılmalıdır.

Kaçış yolları ve bu yolların açıldığı çıkışlar şunlardır:

- Sınıf ve diğer bağımsız mekânlardan çıkışlar
- Her kattaki koridor ve benzeri geçitler
- Kat çıkışları
- Zemin kat merdiven ağızlarından aynı kata, yapının son çıkışına götüren yollar ve son çıkış

Çıkışlarla ilgili olarak şu hususları da akılda tutmak gerekir:

- Asansör kaçış yolu olarak kabul edilmez.
- Okul mevcudu 500'ü geçerse en az 3 çıkış olmalıdır.
- Ana giriş ve çıkış kapısı dışındaki çıkışların anahtarları camlı bir pano içinde muhafaza edilmeli, gerektiğinde camı kırıp anahtarları almak için bir çekiç bulundurulmalıdır.
- Kaçış yolları üzerinde devrilebilecek veya geçişi kısıtlayacak malzemeler derhal kaldırılmalı, zorunlu hallerde sabitlenmelidir.

Özellikle yatılı okullar ile tam gün eğitim veren okullarda yangın algılama ve alarm sistemi mutlaka kurulmalıdır.

- Acil durum yönlendirme ve aydınlatma sistemi tesis edilmelidir.
- Yönlendirme, normal aydınlatmanın kesilmesi halinde 3 saatten az olmamalıdır. Yönlendirme işaretleri yeşil zemin üzerine beyaz olarak TSE standartları veya eşdeğer standart ve yönetmeliklere uygun hazırlanmalıdır. Bir yönlendirme işaretinin azami görülebilir uzaklığı, en az işaret boyu yüksekliğinin 200 katına eşit olmalıdır.
- Tesis edilecek acil durum aydınlatma sistemleri, kendi akümülatörü, şarj devresi, şebeke gerilimi denetleyicisi ve lamba sürücü devresine sahip bağımsız aydınlatma armatürlerinden oluşmalıdır.
- Her kaçış noktasında 1 adet yangın uyarı butonu bulunmalıdır. Uyarı butonları herhangi bir noktadan o kattaki herhangi bir yangın uyarı butonunun yatay erişim uzaklığı 50 m²'yi geçmeyecek ve yerden en az 1,1 m, en fazla 1,4 m yüksekliğe monte edilecek şekilde düzenlenmelidir.
- Merkezi bir anons sistemi tesis edilmelidir.

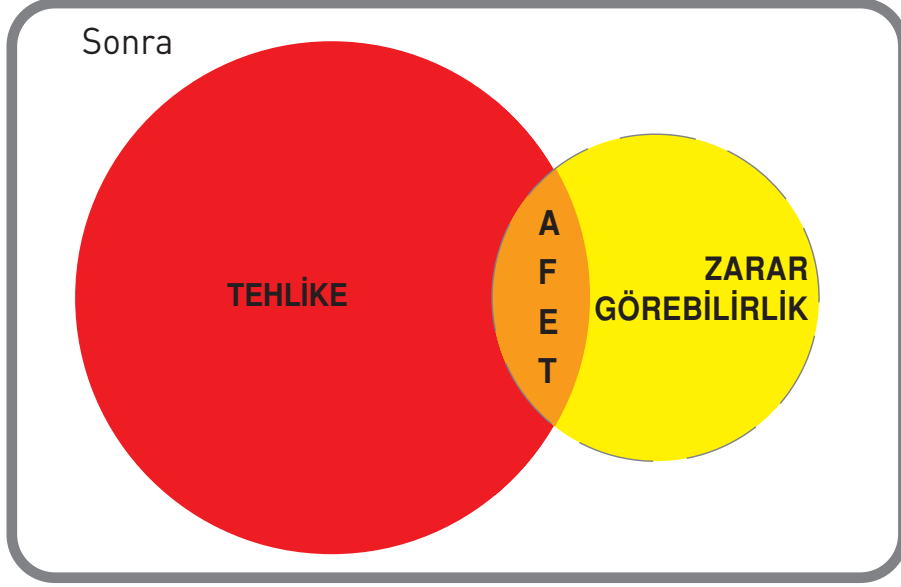
İşitme engellilerin bulunduğu okullarda ışıklı uyarı cihazları olmalıdır. Özellikle yatılı okullarda duman algılama cihazları tesis edilmelidir. Yüksekliği 21,5 m'den büyük ve toplam kapalı alanı 5000 m²'den büyük olan eğitim kurumlarında otomatik algılama sisteminin kurulması zorunludur.

- Yangın dolapları koridor çıkışı ve merdiven sahanlığı yakınına, kolayca görülebilecek şekilde her kata ve yangın duvarları ile ayrılmış her bölüme yerleştirilmeli, aralarındaki uzaklık 30 m'den fazla olmamalıdır.
- Her bağımsız bölüm için en az 1 adet olmak üzere, 500 m² taban alanı için 1 adet ilave edilecek, uygun tipte 6 kg'lık yangın söndürme tüpü, ayrıca kalorifer dairesi için 2 adet 12 kg'lık kuru kimyevi toplu söndürücü bulunmalıdır. Tüplerin zeminden asma halkasına olan uzaklığı 90 cm'yi geçmemeli ve duvara monte edilmelidir.
- Cihaz alımında ve alınan cihazların konulacağı yerlerde şunlar bulundurulmalıdır:

- (A) sınıfı yangın çıkması muhtemel yerlerde çok maksatlı kimyevi tozlu veya sulu söndürücüler
- (B) sınıfı yangın çıkması muhtemel yerlerde kuru kimyevi tozlu, karbondioksitli ve köpüklü söndürücüler
- (C) sınıfı yangın çıkması muhtemel yerlerde karbondioksitli söndürücüler
- (D) sınıfı yangın çıkması muhtemel yerlerde kuru metal tozlu söndürücüler
- UPS**, bilgisayar sınıfı, jeneratör odası gibi hassas makinelerin bulunduğu yerlerde ve elektrik yangını çıkması muhtemel alanlarda "halokarbon"lu söndürücüler bulundurulmalıdır.

- Yılda bir defa, uzman kişi ya da kurumlara elektrik ve doğalgaz tesisatının bakım ve kontrolleri yaptırılmalıdır.
- Okulun **YANGIN TALİMATI** hazırlanarak katlara asılmalıdır.

Kurum amirinin onayıyla yürürlüğe girecek bu yönergeden 3 suret tanzim edilmeli ve birer kopyası mahalli itfaiye teşkilatı ile diğer ilgili birimlere gönderilmelidir.

- Her yıl bütçeye yeterli ödenek konulmalıdır.

Tehlike Avı'nda en azından yukarıda özetlenen "Yangınlara Karşı 4390 sayılı Yönetmelik" gereği yapılması gerekenler de kontrol edilmelidir.

ZARAR AZALTMA PLANI

Zarar azaltma, uzun vadede insanlar ile mal ve mülkler üzerinde afetlerin oluşturacağı zararları önlemek veya azaltmak için alınan her türlü tedbiri içerir. Zarar Azaltma Planlaması ise riskten sakınmak, riski azaltmak veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla yapılan planlama yaklaşımlarına dayanır.

Planlama süreci aşağıdaki adımları içerir:

- Tehlike analizi
- Risk analizi
- Tehlike avı
- Acil çıkış işaretleri
- Yangın önlemleri

Bu adımlarda belirtilen tehlikeler Ek-10'da listelenip, alınması gereken önlemler ve aciliyet sırası belirlenmelidir. Öncelik sırasına göre bir iş planı ve bütçe hazırlanmalıdır.

Yapısal ve yapısal olmayan unsurlar ile birlikte diğer konularda daha fazla bilgi için: İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi kapsamında geliştirilen diğer eğitim kitapçıklarından yararlanabilirsiniz.

VI. KOMUTA VE SERVİSLER

Olay Komuta Sistemi (OKS) kurum ve kuruluşlarda, ilçelerde, il çapında ve ülke genelinde acil müdahale yönetiminin temelidir. Sistemin işleyişi tüm tehlikeler ve her düzeydeki acil müdahale için oluşturulmuş saha acil yönetimine dayanır. Bu sayede standardize edilmiş bir organizasyon yapısı içinde işleyen iletişim, personel, ekipman, prosedürler ve bir imkânlar kombinasyonu yaratılır.

Okullarımızda OKS, idareciler ile uygulayıcılar arasında düzenli bir iletişim, koordinasyon ve müdahaleye olanak verecektir.

OKS, genişleyebilen beş fonksiyonel bölüm içerir:

- Olay komuta sorumluları ve komuta personeli
- Müdahale/operasyonlar
- Bilgi ve planlama
- Lojistik ve bakım
- Finans ve yönetim

PERSONEL BİLGİLERİ

OKS'nin en iyi şekilde oluşturulabilmesi için öncelikle personelin tanınması gerekir. Okul yöneticilerinin görevi, plandaki personel kayıtlarının sürekli güncel tutulmasıdır. Bu nedenle, planda yapılan değişikliklerin bir çizelge halinde kaydı tutulmalıdır. Plan bir klasöre konulmalı ve sayfalar gerektiğinde yenisiyle değiştirilebilmelidir.

Personel bilgi formları acil durumda sadece kişinin ailesiyle irtibata geçebilmek için değil, personele tıbbi bir müdahalede bulunabilecek olan sağlık personeli için de gereklidir. Ayrıca acil durumlarda personel veya öğrencilerin gönderildiği hastane ve personelin teslim edildiği sağlık personeline dair bilgilerin de toplanması gerekir.

Anket

Afet mevzuatına göre acil durum servislerinin hangilerinin ve kaç takım halinde kurulacağı bellidir. Örneğin bir okulda çalışan personel sayısı 200 kişinin altında ise temel ihtiyaçların karşılanması için daha az acil durum servisine ihtiyaç vardır.

Afet ve acil durum öncesi Afet Acil Yardım Planları'nı hazırlayan, tatbikatlar düzenleyen ve benzeri çalışmaların tümünü koordine eden, acil durumlarda da olaya müdahale eden yetkili kişilerin isimlerini, aldıkları görevlere göre yazıp görünür yerlere asın ve plana koyun. Görevlendirmeleri, gerçekten gerekli olan ve erişilebilen görevlilere göre yapmalısınız.

Yeterli elemanı olan veya kurumlar için önerilen acil yardım teşkilatının olay komuta sistemi içinde kurulabilmesi için çalışanların kişisel bilgi ve becerilerinin bilinmesi gerekir. Bunun için bir anket yapılmasında yarar vardır.

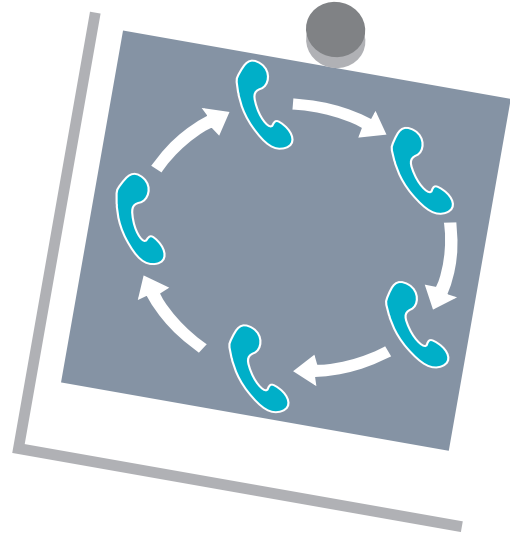
Telefon Zincirleri

Afet durumunda her görevli ve gönüllünüzün hiçbir çağrı beklemeden doğrudan görev yerine gelmesi ve üzerine düşeni yerine getirmesi gerekir.

Telefon sisteminin çökmesi, afette bir acil iletişim sistemine ihtiyaç doğurur. Bütçesi müsait okullarda telsiz sistemi, diğer durumlarda ise yaya kurye gibi alternatif iletişim teknikleri uygulanabilecektir.

Mesai saatleri dışında başvurulacak bilgilendirme yöntemleri şunlardır:

- Sabit telefonla santrali aramak
- Cep telefonu kullanmak
- SMS mesajı göndermek
- E-posta yollamak
- Bizzat okula gelmek

Haberleşmede yaşanabilecek aksaklıklar dikkate alınarak, personele aşağıdaki talimatlar verilmelidir:

Çalıştığınız il, ilçe ve okul geneli veya bina/bölüm/laboratuvarınızı etkileyen herhangi bir afet veya acil durum halinde:

- Haber alınır alınmaz derhal birimin acil durum yöneticisine haber verilir.
- Acil durum yöneticisine ulaşılamazsa, Afet Kurulu üyelerinden biri planı başlatabilir.
- Acil durum yöneticisi gerek görürse telefon zincirinin çalıştırılmasını ister.
- Acil durum yöneticisi gerek görürse birimin afet/olay komuta merkezi kurulur.
- Acil durum servisleri ve tüm birimler plana göre harekete geçirilir.
- Birimdeki araç ve insan trafiği güvenlik ekiplerince kontrol altında tutulur.
- Medya, personel ve öğrenci yakınları için özel bölümler kurulur.
- Uygun bir haberleşme ağı oluşturulur.
- Yerel Afet Yönetim Merkezi'yle sürekli koordinasyon sağlanıp bu işle ilgili bir kişi irtibat memuru olarak görevlendirilir.

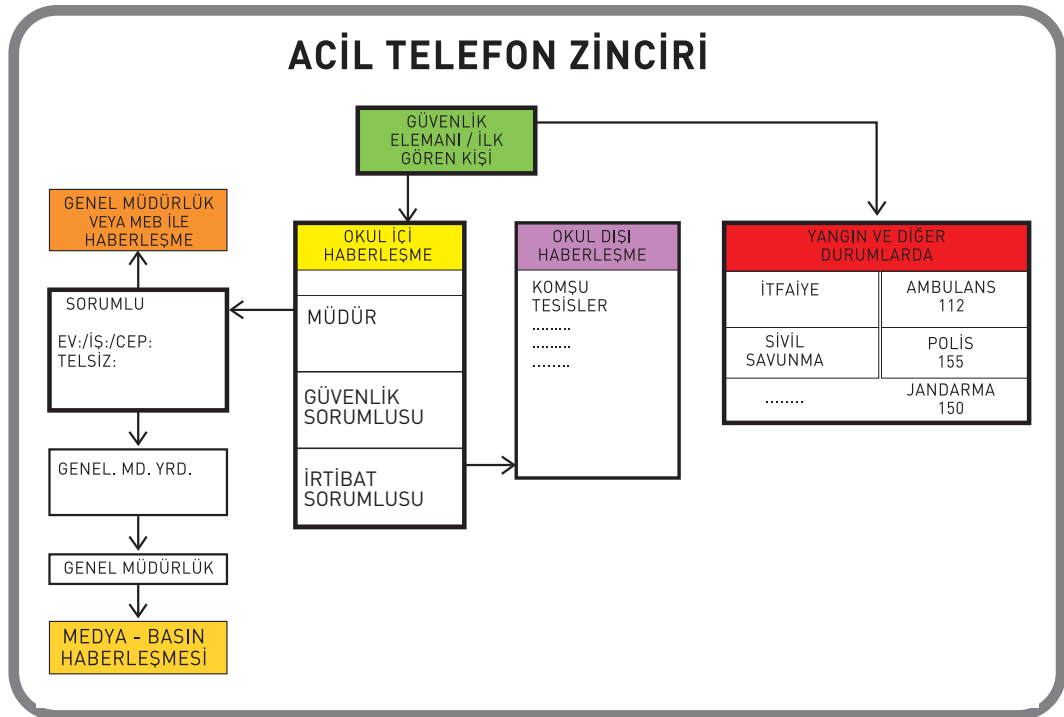
Bir afet durumunda iletişim araçları kullanılamaz hale geleceği için, afet olduğunu duyan acil durum ekibi üyeleri ve gönüllüler hiçbir davet, çağrı, telefon beklemeden önceden belirlenen toplanma alanına gelmeli, ulaşımın sağlanamaması halinde ise önceden tespit edilen alternatif toplanma alanlarında buluşulmalıdır. Burada toplanıldıktan hemen sonra durum değerlendirmesi yapılarak bir hareket ve operasyon planı oluşturulmalıdır. Buluşma yerine acil durum ekibi üyeleri ve gönüllüler her an yola çıkacak şekilde hazır olarak gelmelidir.

Büyük bir deprem veya başka bir afet durumunda personelin aile ve yakınları personel hakkında bilgi alabilmek için iletişim zinciri oluşturulabilir. İletişim zincirleri hem personel hem de öğrenci velileri için ayrı ayrı hazırlanmalıdır. Afet sonrası personelin aile ve yakınlarının iletişim zinciri yolu ile bilgi sahibi olmaları sağlanırsa okulun telefonları ve görevlileri meşgul edilmemiş olur.

Acil durumlarda yakınları hakkında doğru bilgi edinenler iletişim zinciri vasıtasıyla diğerlerini de bilgilendirmelidir. Afet sonrası sadece listede veya şemada belirlenmiş kişi veya kişilerle temasa geçilmesi için, ilgili kişiler önceden bilgilendirilmelidir. Bu listenin kopyaları personelin evinde, ofisinde, arabasında ve uygun görülen her yerde bulundurulabilir.

Şekil 2’de görüldüğü gibi, iletişim zincirlerini okulun irtibat memuru veya önceden belirlenmiş bir görevli ya da olayı ilk gören kişi başlatır. Birim görevlileri bir numaralı üyeyi arayarak haberi iletir, haberi alan üye bir altındaki üyeyi vakit kaybetmeden arar. Her birim sorumlusu kendi grubunun zincirinin kesintisiz çalışmasından sorumludur ve her üyenin haberdar olduğundan emin olmalıdır. Her grubun son üyesi haberi alır almaz kendi birim yöneticisine telefon ederek veya SMS yoluyla haberi tekrar ve teyit eder. Birim yöneticileri okul zincir başkanına kendi birimlerinin tamamlandığını haber verir. Okul zincir sorumlusu tüm birim sorumlularından “Tamam” mesajını almakla yükümlüdür.

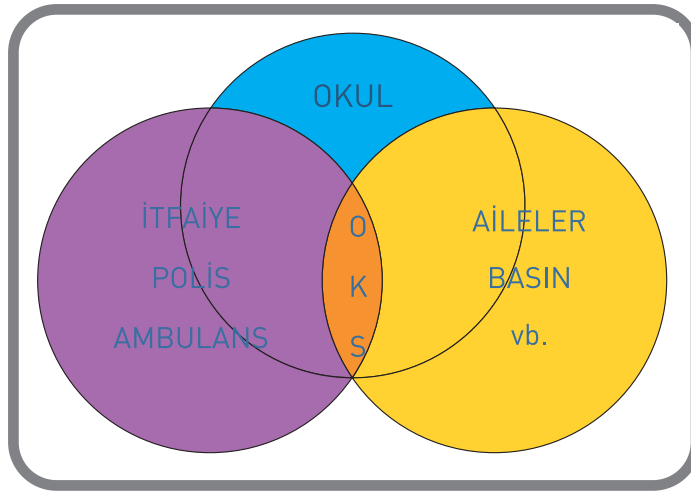
Bir aksaklık olması halinde, telefon zincirindeki kopmanın nereden kaynaklandığını bulmak her birim yöneticisinin sorumluluğundadır. Telefonu cevap vermeyen üyelere SMS yollamak veya alternatif telefonlara haber vermek suretiyle her üyenin haberi duyması sağlanmalıdır.

Şekil 2. Bir okulda acil durumlarda kullanılmak üzere acil durum telefon zinciri ile iç, dış ve çevre haberleşme olanakları şema ve listelerle tanımlanmıştır.

OLAY KOMUTA SİSTEMİ

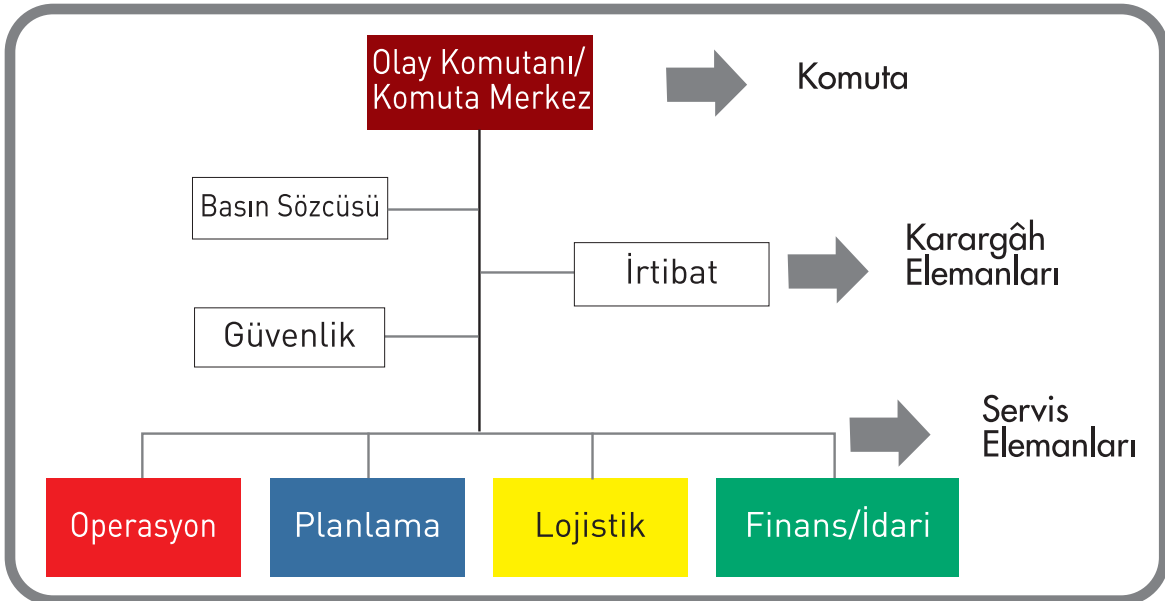
Uzman arama ve kurtarma ekiplerinin okullara ulaşması zaman alabilir. Bu açıdan bakıldığında okullarımızda da etkin bir afet ve acil durum yönetiminde aynı komuta sistemi, dil ve yöntemlerinin kullanılması; ayrıca tüm paydaşların katılımıyla bir organizasyon yapısı gerçekleştirilmesi önemlidir (Şekil 3).

Şekil 3. Olay Komuta Sistemi (OKS) okul, acil durum görevlileri, veliler gibi paydaşlarla bir etkileşim sonucu oluşturulur.

Organizasyonel yapı, olağan zamanlardaki yapıyla uyum sağlamalı ve hazırlanacak Afet Acil Yardım Planları'nda yer almalıdır. Bu anlayışla okulunuzdaki Afet Acil Yardım Planları'nı yeniden ele alarak işler hale getirmeniz gerekir.

OKS, genişleyebilen beş fonksiyonel bölümle yapılandırılmıştır (Şekil 4).

Şekil 4. Olay Komuta Sistemi'nde bulunması gereken temel servisler.

Olay Komuta Merkezi

Afet mevzuatına göre her okulda afetlere hazırlık, müdahale, sivil savunma faaliyet ve hareketlerinin sevk ve idaresi için bir kontrol merkezi ve bu merkezde bir komuta servisi kurulmalıdır (Şekil 5). Bu merkez, kurumun en emniyetli yerlerinde veya sığınağında bulunur.

Olay komuta sorumlusu veya olay komutanı liderlik vasfına, olay müdahale mücadelesini yönetme sorumluluğuna ve otoritesine sahiptir. Afet anındaki çalışması, acil durum müdahalesine cevap verecek ilk kişi olarak olay mekânına varmasıyla başlar. Bu sorumluluk genişletilip olayın karmaşıklığı, uzunluğu ve şiddetiyle bağlantılı olarak diğer görevlilere de verilebilir. Olay komutanı acil duruma müdahale servisleriyle iletişim içinde olayın ve müdahalenin sınıflandırılmasını yapar; ayrıca acil durum müdahale organizasyonu için gereken servisleri aktif hale getirir.

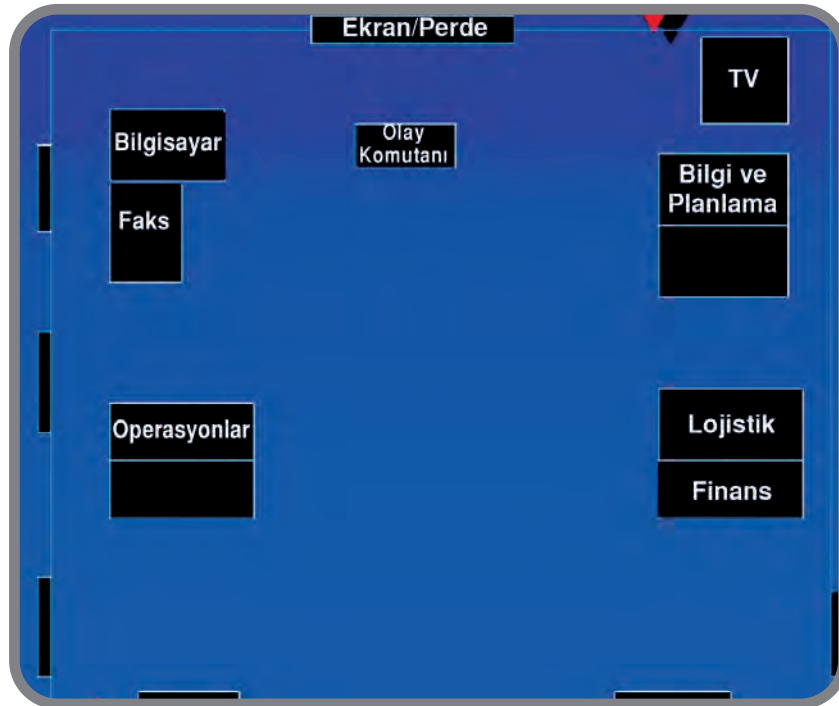
Olay komutanı, diğer acil durum görevlileri harekete geçinceye dek tüm acil durum müdahale sorumluluğunu üstlenir. Eğer olay hız kazanırsa, ilave pozisyonlar ve kaynaklar sağlanır. Belirlenecek yeni personelin olay komutanının rolünü etkileyeceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Olay komutanı aşağıdaki rol ve sorumluluklara sahip bir komuta personelini seri olarak görevlendirir:

Güvenlik görevlisi: Operasyonların işlerliğini sağlamak için komuta merkezinin güvenliğini sağlar. Ayrıca takımların güvenli hareket edip etmediklerinden emin olur.

Basın sözcüsü: Medyayla irtibatta olur, gerekli bilgileri basına ve kamuoyuna iletir.

İrtibat görevlisi: İşbirliği halinde çalışan kurumlarla ilişkileri koordine eder.

Şekil 5. Komuta merkezi için mevcut bir ofisin düzenlenmesine örnek.

Komuta Merkezi'nin başlıca görevleri şunlardır:

- İkaz alarm haberlerini almak ve yaymak (Bu konu hazırlanacak bir "İkaz Alarm Talimatı ve Nöbetçi Memurluğu Talimatı"nda ayrıntılı olarak değerlendirilmelidir.)
- Acil durum servisleri arasındaki haberleşmeyi, sevk ve idareyi sağlamak (Bu konu "Acil Durum Haberleşme Talimatı"nda ayrıntılı olarak değerlendirilmelidir. Bu talimat, irtibat kurulacak zorunlu kurumları, personel arasındaki telefon zincirini, öğrenci aileleriyle iletişimi, haberleşme araçlarının güvenlik, kullanım ve onarımını içermelidir.)
- Mahalli sivil savunma, afet yönetim merkezleri ve idare kademeleriyle irtibatı ve gerektiğinde yardımlaşma ve işbirliğini sağlamak
- Komşu kurum ve kuruluşlarla haberleşmeyi ve gereken hallerde yardımlaşma ve işbirliğini sağlamak
- KBNR (Kimyasal, Biyolojik, Nükleer, Radyolojik) tehlikelerine ait haberleri değerlendirerek okul çevresindekilere ve bölgedeki sivil savunma idare kademelerine bildirmek

Komuta Merkezi olayın karmaşasından, mevcut ve olası tehlikelerden uzak olmalı ve mümkünse olay mahallini görmelidir. Ayrıca şunlara dikkat edilmelidir:

- Afet riskine ve tehditlerine karşı, bina sağlamsa afetin ikincil tehditlerinden emin bir bölgede ve/veya bahçe içinde, binadan uzak bir yerde çadırılı ya da prefabrik olarak da tesis edilebilir.
- Bu merkezde öğrencilere ait acil durum bilgi kartları, adres (yakınlarının adreslerini içerecek şekilde), telefon, kan grupları, varsa hastalıkları, acil durumda ihtiyaç duyulacak telefon numaraları, çocukların ailelerine veya ailesi gelmeyenler için güvenlik kuvvetlerine teslimini içeren tutanaklar, yeterli kırtasiye, büro ve yaşam malzemesi bulunur.

Müdahale Servisi

Operasyonlar/Müdahale servisi tüm müdahale eylemlerinden sorumludur. Operasyonlar yangın, arama-kurtarma, acil tıbbi müdahale, kaynaklar yönetimi ve tehlikeli atıklar müdahale timi gibi ekiplere ayrılabilir.

Müdahale servis amirinin amacı, afet veya acil durumun yol açtığı olaylara müdahale ederek kayıp ve zararların artmasını önlemektir. Operasyonlarda servis amiri, acil duruma ve Afet Acil Yardım Planları'na göre olay komutanına destek verir ve tüm saha operasyonlarını yöneterek onlara kaynak sağlar.

Servis amiri öncelikle ve sırasıyla:

- Olay komutanından acil durum hakkında bilgi alır.
- İlave görevlendirmeler için gerekli olan personeli tespit eder.
- Saha operasyonları için görevlere gerekli personeli atar.
- Olay komutanına sürekli olarak bilgi verir.
- Tüm operasyonların kayıtlarını tutar veya tutturur.

Bilgi ve Planlama Servisi

Planlama bölümü afet ve acil durum anlarındaki operasyonlara ilişkin bilgi toplar, bu verileri analiz eder ve genişletilmiş olay eylem planını hazırlar.

Bu servis, iyileştirme biriminin kaynak ve olanaklarının iyileştirilmesi için plan ve prosedürler geliştirmekten de sorumludur. İyileştirme planlaması okulun eğitime devam edebilmesi için gereklidir. Bu birim şu konularda da öneriler geliştirir:

- Temel yangın söndürme ve diğer güvenlik sistemlerinin restorasyonu ve oluşturulması
- Hizmet sistemlerinin restorasyonu
- Enkazların temizlenmesi
- Güvenliği sağlayacak prosedürlerin başlatılması

Personel ve görevlilerden çalışma mekânlarının yeniden oluşturulması istenebilir; yaşam alanlarının yeniden düzenlenmesi gerekebilir; mevcut personelin görevine tekrar atanmasına ve geçici personelin istihdam edilmesine ihtiyaç duyulabilir. Ayrıca, tüm bunları bir araya toplayarak müdahalenin etkinliğini değerlendirmek amacıyla bir toplantı yapılabilir.

Lojistik Servisi

Lojistik bölümü operasyonlar bölümünün kaynak taleplerini karşılamaktan, ekipman ve malzeme satın almaktan, müdahale personeline haberleşme hizmetlerinin, gıda ve suyun sağlanmasından ve olayın gerektirdiği ulaşımın gerçekleştirilmesinden sorumludur.

Bu servis, bir servis amiri ve gerektiğinde bir yardımcısıyla ortalama her 200 kişiye 4 kişi hesabına göre yeteri kadar personelden kurulur. Bu personel, müessesenin büyüklüğüne ve özelliğine göre aşağıdaki hizmetleri görecektir:

- Enformasyon
- Acil gıda ihtiyacının sağlanması
- Geçici barınma ve giyim

Servisin başlıca görevleri şunlardır:

- Afet anında personeli durum hakkında sık sık bilgilendirmek, moral desteği vermek, olumsuz söylentilerin çıkmasını önlemek
- Personel, öğrenci ve ziyaretçilerin beslenme, giyinme, barınma ve haberleşme ihtiyaçlarını geçici olarak karşılamak

- Mahalli sosyal yardım servisiyle işbirliği yaparak, personel ve öğrencilerin aileleriyle haberleşmelerini sağlamak
- Afet sonrasında kurum için ihtiyaç duyulan personeli sağlamak

Bakım ekibi öncelikle gıda ve barınma ihtiyaçlarını karşılar. Büyük bir afet veya acil durum sonrası en az 72 saat yetecek gıda ihtiyacı karşılanmalıdır. Bu birim, olay için gerekli ekipman ve malzeme taleplerinin ulaştırılması ve kurulmasından sorumludur. Talep etme prosedürlerini izler, talep eden kurum ile olaya maruz personelin isimlerini, isteklerini, malzeme ve ekipman dağıtımını için uygun yer ve zamanları belirler ve bir dosyalama sistemi kurar. Bu servisin amiri veya varsa ulaştırma birimi, okul araçlarının temin edilmesini ve acil durumda kullanılacak benzin/mazot ihtiyaçlarını da sağlar.

Finans ve Yönetim Servisi

Bu servis, afetlerin meydana getirdiği kısa ve uzun dönemli finansal etkilerin belirlenmesi, malzeme ve ekipman kullanımına karşılık firmalara gerekli ücretin ödenmesi veya sonradan ödenmek üzere kayıt tutulmasıyla görevlidir. Belli başlı görevleri şunlardır:

Tazminatlar/hak sahipliği: Kaza ve hak sahipliği uzmanlarına tüm tazminatların yönlendirilmesinin genel idaresini kapsar.

Harcamalar: Ödeme yapabilmesi için tüm masraf bilgilerinin toparlanması, puantaj, işlem ücret efektif analizi ve tüm ücret bedellerinin sunulması ile masrafları azaltıcı önerilerin yapılmasını kapsar.

Personel çalışma süresi: Personel çalışma süresinin kaydının tutulmasını ve personel çalışma süresinin kurallara uygunluğunun sağlanmasını kapsar.

Tedarik etme: Firmalarla olan kontratlara ait tüm finansal konuların idare edilmesini ve ekipman sürelerinin kayıtlarının tutulmasını kapsar. Firmalarla önceden anlaşmalı kiralama sözleşmeleri ve kontratları yapılması uygun olabilir.

ACİL DURUM EKİP VE TAKIMLARI

Okullarda personelin mevcuduna göre çeşitli servisler kurulur. Örneğin, bir okulda şu acil servislere ihtiyaç olabilir:

- Komuta merkezi ve karargâh
- Güvenlik ve tahliye
- Yangın
- Arama ve kurtarma
- İlk yardım
- Sosyal yardım
- Teknik onarım

İkili öğretim yapan okullarda her vardiya grubu için ayrı ayrı personel seçilerek görev ve sorumluluklar tebliğ edilir. Bu servislerde 15 yaş üzeri öğrencilere de görev verilebilir.

“Binaları Yangınlara Karşı Koruma Hakkındaki Yönetmelik” hükümleri gereğince teşkil edilmesi gereken ekiplerden itfaiye ekibi ilkyardım servisinin karşılığıdır. Okullar hassas kurumlar olarak kabul edildiğinden “Halk Tarafından Yapılacak Teşkilatlanma Modeli” içinde değerlendirilemez; bu nedenle Sivil Savunma Planı yapmaları zorunludur.

Herkesin okuldaki görevine bağlı sorumlulukları olacaktır; öğretmen kadrosunun sorumlulukları, sınıflarının ve öğrencilerinin kontrolünün sağlanması, sınıflarının tatbikat ve tahliyelerinin yönetimi bunlardan bazılarıdır. Yöneticiler ise tahliye gereksinimi, kampüsü kapatmak gereği, planın velilere iletilmesi gibi okul çapındaki kararlardan sorumlu olacaktır.

Bunlarla birlikte, acil durumlarda belirli kişilerin görevli olması dışında arama-kurtarma, bölge güvenliği gibi sorumluluklar da gündeme gelecektir. Bu yüzden, bazı çalışanlar kendilerine ait acil durum sorumluluklarını yerine getirebilmek için sınıf ve ofislerindeki görevlerinden geçici olarak ayrılabilir.

Günlük yaşamda okul çalışanlarının sorumluluk alanına girmeyen ilkyardım, yangın söndürme gibi görevler afet ve acil durumlarda Afet Acil Yardım Planı ve alınan eğitime göre yerine getirilmesi zorunlu görevlerdir. Çalışanların bu ekiplerde görev almak için asli görevlerinden ayrılmaları gerekir.

Okullarda afet ve acil durumlarda oluşturulması gereken acil müdahale ekiplerinin yapısı ve görevleri özetle aşağıdaki gibidir:

İlkyardım Ekibi: Her 200 kişiye bir ekip hesabıyla kurulur. Bir ekip, ekip başı ile birlikte 7 kişiden; bir takım, takım amiri ile 3-6 ekipten oluşur. İlkyardım eğitimi almış kişiler öncelikli olarak tercih edilmelidir.

Bu ekibin belli başlı görevleri şunlardır:

- Yaralı ve hastalara ilkyardım gerçekleştirmek
- Ölümlerin kimliklerini tespit etmek
- Ölümleri sahiplerine veya Mezarlıklar Müdürlüğü’ne tutanakla teslim etmek
- Ölümlerin bıraktığı eşyaların tespitini sosyal yardım servisiyle birlikte yapmak, bunları tutanakla güvenlik kuvvetlerine teslim etmek
- İlkyardım malzemelerinin tarihlerinin geçmemiş olmasına dikkat etmek ve her zaman eksiksiz olmalarını sağlamak
- Yenilenen acil durum kartlarının (bölgedeki tıbbi kaynaklar) ve sağlık kartlarının (her çalışan ve her öğrenci için) listesini tutmak
- İlkyardıma yapacak olan çalışanların eğitimlerinin güncel olmasını sağlamak

Arama ve Kurtarma Ekipleri: Her 200 kişiye bir ekip hesabıyla kurulur. Bir ekip, ekip başı ile birlikte 8 kişiden; bir takım, bir takım amiri ile 3-6 ekipten oluşur. Takımlar ikişer ya da üçer kişiliktir. Arama kurtarma ekibi kuramayan okullarda en azından arama kurtarma yapabilecek profesyonel bir ekibe yardımcı olabilecek destek ekibi kurulabilir.

Bu ekibin belli başlı görevleri şunlardır:

- Gerekli araçların (manivela, levye, baret vb.) okul alanında bulunmasını sağlamak
- Ekip üyelerinin güncel eğitim almalarını sağlamak
- Enkaz altında kalanları kurtarmak
- Kurtarma sırasında yaralılara ilk acil yardımı yapmak
- Binalarda meydana gelen basit onarımları yapmak, tehlikeli durumda olanların desteklenmesini veya yıkılmasını sağlamak

Emniyet ve Tahliye Ekipleri: Her 200 kişiye 4 kişi hesabıyla kurulur. En az bir yönetici ve iki kişiden oluşabilir. Takımların bir kısmı alan ve bina güvenliğini sağlarken, bir kısmı tahliyeyi gerçekleştirir.

Bu ekibin belli başlı görevleri şunlardır:

- Toplanma bölgesini bina dışından ve bahçe içinde beklenen riskin birincil ve ikincil tehditlerinden emin bir yerinde tesis ederek personele tebliğ etmek
- Tahliye planı yapılmasını, bu planın velilere ve çalışanlara iletilmesini sağlamak
- Okulun iç ve dış emniyetini sağlamak
- Şüpheli şahısları tespit etmek ve polise haber vermek
- Koruyucu güvenlik mevzuatında öngörülen tedbirleri kontrol etmek, eksiklikleri raporlamak
- Bina içinde ve dışında günlük rutin kontrolleri yapmak
- Tehlike sırasında personelin verilen talimat ve isteklere uygun şekilde hareketlerini düzenlemek, onlara kılavuzluk etmek
- Panik ve kargaşayı, moral bozucu hareketleri önlemek
- Trafiği kontrol etmek
- Yağmacılığı önlemek, kurtarılan malları emniyet altında bulundurmak
- Bir deprem sonrasında velilerin ya da diğer kişilerin okul bahçesine girişine engel olmak
- KBNR maddeleri ile bulaşmış sahalar ve patlamamış bomba veya mermilerin yerlerini tespit etmek ve öğrencilerin bunlara yaklaşmasını engellemek
- Gizleme ve karartma tedbirlerini kontrol etmek

Yangın/İtfaiye Ekibi: Her 200 kişiye bir ekip düşecek şekilde kurulur. Bir ekip, ekip başı ve yardımcısıyla birlikte 8-10 kişidir. Bir takım, bir takım amiri ile 2-4 ekipten oluşur. Örneğin personel mevcudu 15 yaşından büyük öğrencilerle birlikte 1000 kişi olan bir okulda 5 adet itfaiye ekibi kurulacak, bu ekiplerde maksimum 50 ve minimum 40 kişi görev yapacaktır. Seçilen yangın ekibi elemanlarının, çevrede bu konuda eğitim veren itfaiye veya benzeri kuruluşlardan konuyla ilgili eğitim almaları gerekir. Yangın söndürme araçlarının çalışır durumda olduğundan ve ekibin bu araçları kullanma eğitimini aldıklarından da emin olunmalıdır.

Bu ekibin belli başlı görevleri şunlardır:

- Yangın çıkabilecek mahalleri gözetim altında bulundurmak, varsa yangına sebebiyet verecek etmenleri idareye raporlamak
- Yangın dolapları, söndürme tüpleri, su deposu ve hidrantlar ile ikaz butonları gibi müdahale

teçhizatını ya da sistemlerini kontrol etmek; bakım, arıza ve doluma yönelik –varsa– tespitleri idareye bildirmek

- Acil kaçış yollarını ve varsa bu yollar üzerindeki engelleri belirlemek; acil aydınlatma sistemini, ikaz ve yönlendirme işaretlerini kontrol etmek
- Okul içinde çıkacak yangınları kontrol altına almak ve söndürmek
- NBKR kirlenmesinde basit dekontaminasyon gerçekleştirmek
- Can kurtarma faaliyetlerine ve enkaz kaldırılmasına yardım etmek

Sosyal Yardım Servisi: Her 200 kişiye bir ekip hesabıyla kurulur. Bir ekip, ekip başı ile birlikte en az 4 kişiden oluşur. Bu ekibi oluşturan takımların bir kısmı toplu bakım ve barınmayla ilgilenir. Diğer bir kısmı da öğrencileri teslim almak için yapılan başvuruları kabul etmek ve talepleri yerine getirmekle uğraşır.

Bu ekibin belli başlı görevleri şunlardır:

- Geçici yedirme, giydirme, barındırma ve haberleşme hizmetlerini gerçekleştirmek
- Velisi gelen öğrencilerin öğrenci teslimi için yaptıkları başvuruları değerlendirmek ve uygun görülenleri velisine bir tutanak ile teslim etmek
- Velisi gelmeyen öğrencileri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na ait yurtlara yerleştirilmek üzere tutanakla güvenlik kuvvetlerine teslim etmek
- Ölülerin kimliklerinin tespiti, sahiplerine veya ilgili kuruma teslimi, bıraktıkları eşyaların tespiti konularında sağlık servisine yardım etmek; bunların kayıtlarını tutmak

Altyapı Ekibi (Teknik Onarım): Her 200 kişiye bir ekip hesabıyla kurulur. Bir ekip, ekip başıyla birlikte 4-6 kişiden ibarettir. Elektrik, haberleşme, doğalgaz, su ve kanalizasyon gruplarından oluşur. Afet sonrasında elektrik, su, doğalgaz gibi tehlikeli sistemleri devre dışı bırakmak veya tamir ederek servise koymak için bir ekip gerekli olabilir.

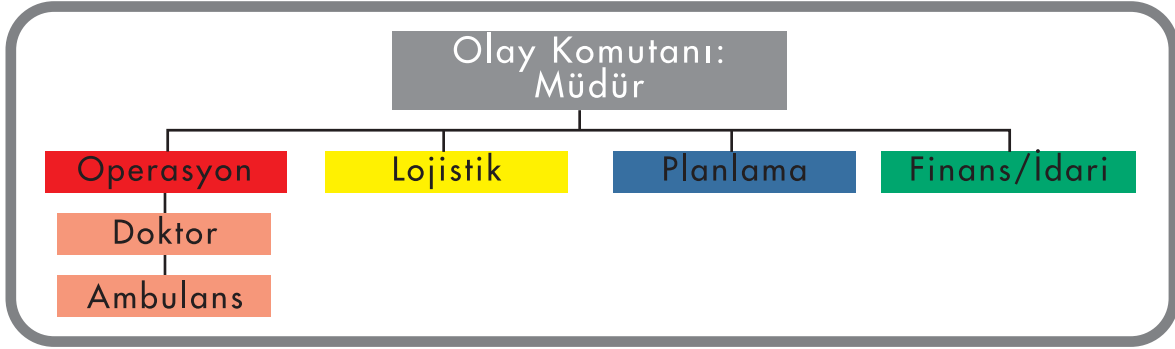
Bu ekibin belli başlı görevleri şunlardır:

- Elektrik, doğalgaz, haberleşme, su ve kanalizasyon tesislerine ilişkin basit tamir ve onarımları gerçekleştirmek
- Bunlardan kaynaklanabilecek tehditleri ortadan kaldırmak, gerekli izolasyonu gerçekleştirmek, personelin ve öğrencilerin yaklaşmasına veya kullanmasına mani olarak emniyetlerini sağlamak
- Bilgi ve kabiliyetleri dışındaki arızalardan kaynaklanan tehditleri ortadan kaldırmak için ilgili kurumlarla işbirliği yapmak, bu kurumların davet edilmesini ya da hasarların ilgili merkezlere raporlanmasını sağlamak

Diğer Ekipler: Afet ve acil durum sonrası okulun güvenliğini sağlamak ve çeşitli hizmetleri yapabilmek için yedek ekiplere gerek duyulabilir. Ayrıca yukarıdaki ekipleri destekleyecek yardımcı ekipler oluşturulmalıdır.

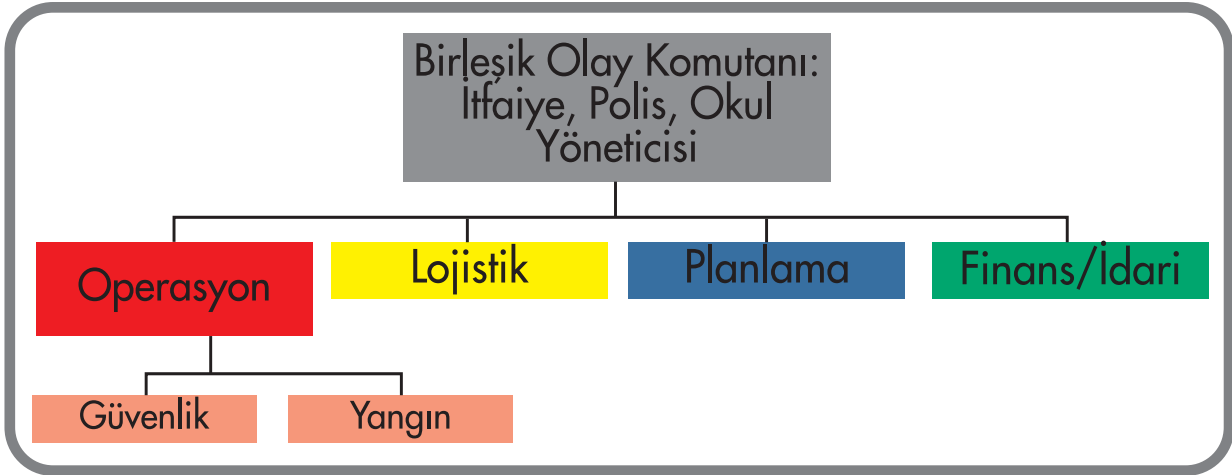
Yukarıdaki konular “Sivil Savunma Planı”, “Sabotajlara Karşı Koyma Planı” ve bu planlardaki “İkaz-Alarm Talimatı”, “Gizleme ve Karartma Talimatı”, “Sığınak Talimatı”, “Tahliye Talimatı” ve “Sivil Savunma Servisleri Görev Talimatı”nda da gerekiyorsa ayrıntılı olarak düzenlenmelidir.

Yukarıda bahsedilen komuta, servis, ekip ve takımların kendi içlerindeki hiyerarşisini Olay Komuta Sistemi ile şematik olarak gösterebiliriz. Şekil 6'da komuta merkezi, dört ana servis ve iki ekipten oluşan basit bir OKS'ye örnek verilmiştir.

Şekil 6. Okulda sağlıkla ilgili bir olayda kurulup çalıştırılan OKS.

Ülkemizde de büyük bir yangına polis, itfaiye ve sağlık ekipleri birlikte müdahale eder. Şekil 7'de bir okulda hem polis hem de itfaiyeyi ilgilendiren bir olayda çalıştırılan birleşik OKS organizasyonuna örnek verilmiştir. Böyle bir durumda olay komutanı üç kişi tarafından oluşturulmaktadır. Bu durumlarda hiç kimse "Siz karışmayın, ben hallederim" dememeli, komuta paylaşılmalıdır.

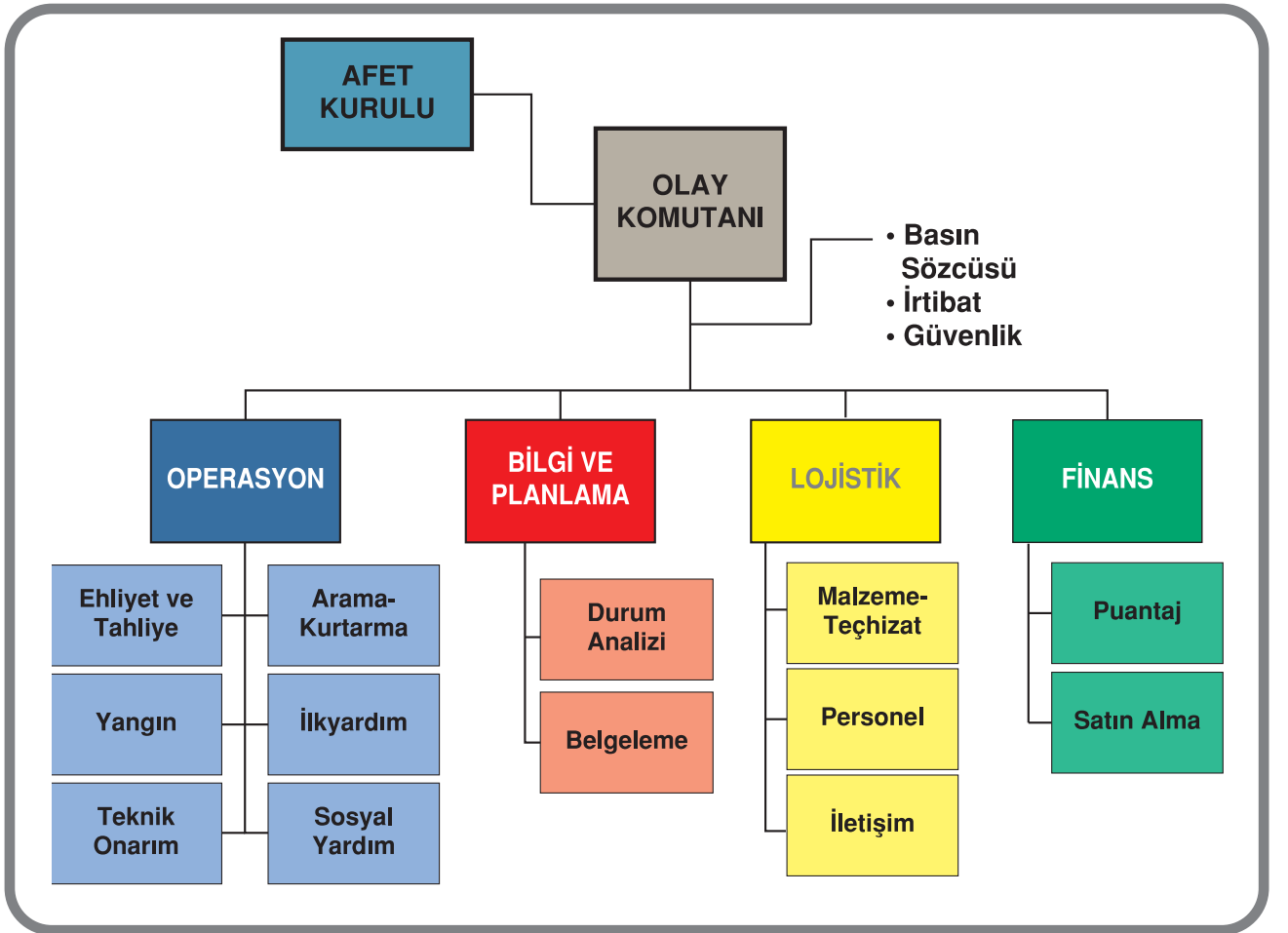
Şekil 7. Okulda hem polis hem de itfaiyeyi ilgilendiren bir olayda çalıştırılan birleşik OKS organizasyonuna örnek.

OKS'de yöneticiler, servislerin altında bulunan ekipleri oluşturan takımlar ise personel arasından (yukarıda açıklandığı şekilde) uygun kişiler tarafından oluşturulmalıdır. Yukarıda kurulması tavsiye edilen kurtarma, ilkyardım, itfaiye, teknik onarım (altyapı), sosyal yardım ve emniyet ekipleri gibi operasyonel ekipler, planlama, lojistik ve finans/idari servislerin ekipleriyle mutlaka desteklenmelidir.

Ekiplerin görev sorumlulukları bir sonraki bölümde kısmen tanımlanmıştır. Bu tanımlar Afet Acil Yardım Planı'na afet öncesi, anı ve sonrasında yapılacak işler şeklinde konulmalıdır.

Şekil 6 ve 7’de görülebileceği gibi, bazı olay ve acil durumlarda tüm ekiplerin kurulup çalıştırılması gerekmektedir. Fakat afet gibi büyük olaylarda kanun ve yönetmeliklerde adı geçen tüm operasyonel servislerle beraber yardımcı servis ve ekiplerin kurulup çalıştırılması gerekir.

Personel mevcudu 200’ün üzerinde olan bir okulda afet durumunda aşağıdaki olay komuta sisteminin oluşturulup uygulanması tavsiye edilir (Şekil 8):

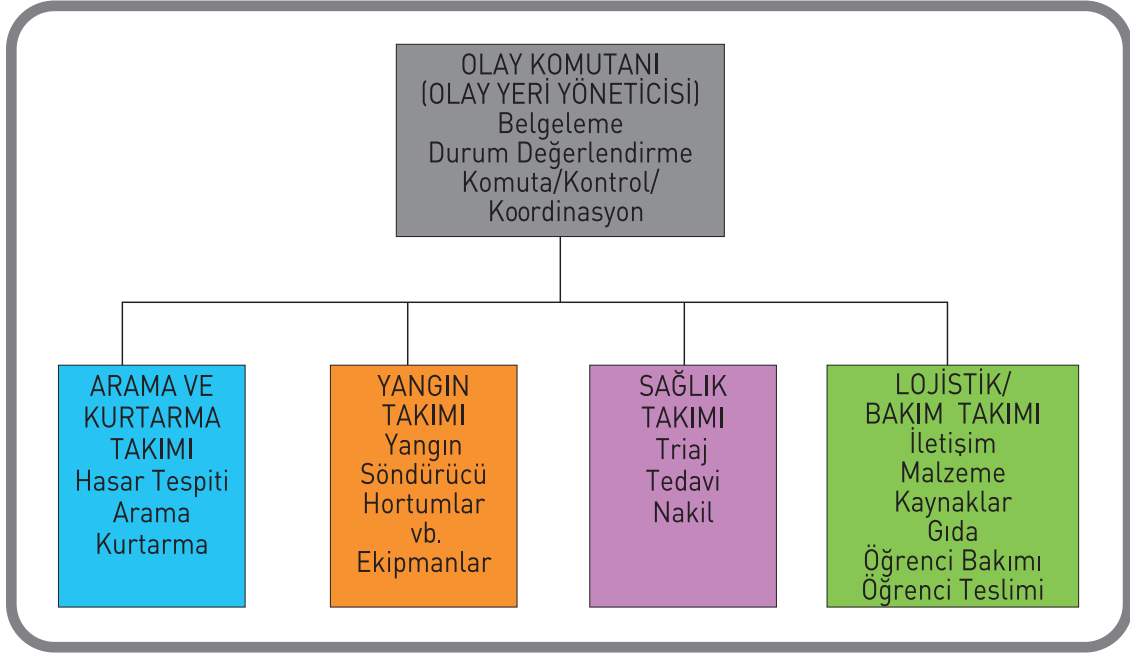
Şekil 8. Büyük bir okulda kurulup çalıştırılması tavsiye edilen genişletilmiş OKS organizasyonu.

Tüm personelinin sayısı 200’den az olan okullarda ise Olay Komuta Sistemi, Okul Afet Müdahale Ekibi gibi daha küçük bir şemayla organize olabilir (Şekil 9).

Okul Afet Müdahale Ekipleri, okul çalışanlarından oluşan organize gruplardır. Bu ekipler aşağıdaki niteliklere sahip kişilerden oluşmalıdır:

- Afet riskleri ve bu risklere karşı alınabilecek önlemler konusunda bilgilendirilmiş
- Afetlere duyarlılığı ve bilinç düzeyi artırılmış

- Gerekli eğitim ve ekipmanla donatılarak afet sonrasında profesyonel ekipler gelene kadar ilk saatlerde müdahale için imkân ve kabiliyeti güçlenmiş

Şekil 9. Personel sayısı az olan okullar için OKS organizasyonu.

Bu OKS organizasyonu afet öncesi verilen eğitimlerle afetlerde başlangıç halindeki işleri yapabilir. Bu zorluklarla mücadele edebilmek için insanların önceden hazırlıklı olmaları, planlama yapmaları, aile üyeleri, komşuları ve iş arkadaşlarıyla yardımlaşmaları son derece önemlidir.

Yukarıda sözü geçen işlerin başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- Küçük yangınlara müdahale edilmesi
- Gaz, elektrik gibi altyapı hizmetlerinin kesilmesi
- Hayati tehlike oluşturan küçük yaralanmalara müdahale edilmesi ve bu yaraların tedavisi
- Hafif arama-kurtarma çalışmaları yapılması
- Afetzedelere sakinleşmeleri için yardımcı olunması

KOORDİNASYON

Okulda olası afet esnasında faaliyete geçen herhangi bir komuta merkezinin, gerektiğinde dışarıdan nasıl ve kimlerden yardım isteyeceği ve kimlerle koordineli olarak afete müdahale edebileceği tanımlanmalıdır. Bir okulda faaliyete geçen komuta merkezi güvenlik birimleri, itfaiye veya yakın çevresindeki anlaşmalı birimlerden doğrudan doğruya yardım isteyebilir; ayrıca anlaşmalı birimler, kuruluşlar, güvenlik birimleri ve itfaiye birimleri, Okul Afet Kurulu ile de temas halinde bulunurlar (Şekil 8). Afet ve acil durumlarda gerektiğinde okuldaki birim dışı etkinliğin koordinasyonu, varsa kampüs veya genel müdürlük gibi yapılarda bulunan Komuta Merkezi'ne bırakılabilir.

VII. PROSEDÜRLER

Uygulama yönergeleri ve prosedürleri, her türlü acil duruma uygulanması amacıyla önceden tasarlanıp Afet Acil Yardım Planı'na konur. Her okul, tehlike ve risk analizi sonucu belirlediği önemli tehlikeler için kendine özgü Standart Operasyon Prosedürleri'ni (SOP) ve kontrol listelerini de geliştirip planına koymalıdır.

Uygulama yönergeleri, her kuruluşun kendisi tarafından geliştirilmiş olan ve Afet Acil Yardım Planları'nda yer alan görevleri yerine getirmek için detaylandırılmış dokümanlardır; yönetim bölgesinin stratejik planlarını gerçekleştirmek için araçlar sağlar ve Afet Acil Yardım Planları'nın uygulanmasında sorumlu kişilerin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmesine yardımcı olurlar. Ayrıca eğitim amaçlı da kullanılabilirler.

Uygulama yönergeleri ve prosedürler şunları içerir:

- SOP'lar
- İş yönergeleri
- Kontrol listeleri
- Kayıt formları
- Bilgi kartları
- Haritalar
- Diğer

Yönergeler şu özellikleri taşımalıdır:

- İstenen kullanıma uygun
- Tam ve eksiksiz
- Anlaşılır, kısa ve öz, kullanımı kolay
- Yeteri kadar detaylı
- Güncel
- Amaca uygun
- Afet Acil Durum Planı'nda tanımlanmış

Bu yönergeler görünüş itibarıyla, duvarlarda asılı olan yangın talimatnamelerine benzer. Ancak en önemli farkı, kullanıcılar tarafından hazırlanmış olmasıdır. Bu mümkün değilse potansiyel kullanıcılara uygulama yönergeleriyle eğitim verilmelidir. Uygulama yönergelerinin birer kopyası mutlaka Afet Acil Yardım Planı'na eklenmiş olmalıdır.

Uygulama yönergelerinin içerdiği diğer tiplerdeki formlar şunlardır:

Kayıt formları: Hesaplamaların, gözlemlerin veya diğer bilgilerin kaydedildiği formlar (örneğin hasar tespit formları).

Bağlantılı formlar: Birden fazla fonksiyonu olan formlar (örneğin kayıt bölümleri olan kontrol listeleri)

Haritalar: Haritalar, Afet Acil Durum Planları'nın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Çoklu haritalar planın çeşitli kısımlarında kullanılmak üzere eklenebilir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Coğrafi özellikler ve sınırlar
- Sorumluluk alanları
- Önemli işlevlerin yerleri
- Ulaşım rotaları

Uygulama yönergeleri hazırlanırken, kullanım amacı ve hedef kitle göz önünde bulundurulmalıdır. Yönergeler tüm görevleri ve adımları, her görev için gerekli bilgiyi (kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl ve uygunsu hangi standartta) içermelidir.

Bunlar dışında uygulama yönergeleri aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır:

Açık, özlü ve kullanımı kolay

- Açık ve güncel bir dille yazılmalı ve gereksiz, karmaşık ve anlaşılmaz teknik terimlerden arındırılmalıdır.
- Her görev gerçekten yapılmış gibi mantık sırasında düzenlenmelidir.
- Önemli bilgilerin altı çizilmelidir.
- Yönergeleri içermelidir.
- Dokümanın amaç, hedef ve uygulanabilirliği belirtilmelidir.

Yeteri kadar detaylı

- SOP'lar her uygulamada aynı şekilde yapılacak şekilde detaylandırılmalıdır.
- Harita ve tablolar amaca uygun bir seviyede detaylandırılmalıdır.
- Bilgi kartları gereken tüm bilgiyi içermelidir.
- Kontrol listeleri ve diğer formlar, konunun özellik ve amacını kapsamalıdır.

Güncel

- Doküman üzerinde en son güncelleme tarihi belirtilmelidir.
- Değişken bilginin ne kadar zamanda bir güncellenmesi gerektiği belirtilmelidir.
- Değişken bilgi belli bir düzene göre güncellenmelidir.
- Harita ve tablolar sorumluluk bölgesindeki değişiklikleri yansıtacak şekilde güncellenmelidir.

Özetle, her önemli görevi tam olarak kapsayacak şekilde amaç da tutarlı, dokümanlar arasında kayıtlı ve Afet Acil Yardım Planı'nda yerine göre ek olarak verilmiş olmalı veya kaynak gösterilmelidir.

YÖNERGELER

Etkin uygulama yönergeleri için şunlara dikkat edilmelidir:

- Görev listesinin geliştirilmesi
- Kimin, neyi, nerede, ne zaman, nasıl uygulayacağını tanımlanması

- İşi kimin yapacağını belirlenmesi
- Belgeleme işlemini kimin yapacağını belirlenmesi
- Kiminle koordinasyon sağlanacağını tespit edilmesi
- Her bir görev için aşamaların tanımlanması
- Görevin tamamlanması için standartların netleştirilmesi
- Sürecin kontrol edilmesi

Afet Acil Yardım Planları ile ilgili yönergelere örnek olarak, yaygın kullanılan “Yangın Talimatı” gösterilmiştir. Bu tür dokümanlar planın “ekler” kısmında verilmelidir.

BİLGİ KARTLARI

Bilgi kartları bir iş için gerekli bilgiyi daha uygun formatta (bazen grafik olarak) verir. Örnekler aşağıdakileri kapsar:

- Referans listeleri
- Diyagramlar, etiketlenmiş gösterimler, grafik ve tablolar
- Matris formda hazırlanmış bilgi özetleri (tablolar gibi)

Bilgi kartları şunlar için yararlıdır:

- Grafik olarak gösterilen bilginin kullanışlı olduğu görevler
- Kaybolabilen (periyodik değişen) bilgiler
- Çeşitli kaynaklardan derlenen veriler

Şu bilgiler, bilgi kartlarının üzerinde olduğu zaman daha işlevseldir:

- Acil durumda çağırılacaklar/nöbette olanlar listesi
- Temas listesi
- Kullanılabilir kaynaklar listesi
- Organizasyon şemaları
- Görev matrisleri
- Ekipman diyagramları
- Diğer benzeri bilgiler

Bilgi kartlarına bir örnek olarak Uluslararası Kimyasal Maddeler Güvenlik Kartlarına Ek-11’de yer verilmiştir. Benzer bilgi kartlarından okullar için uygun olanlar planın “ekler” kısmında verilmelidir.

KONTROL LİSTELERİ

Bir kontrol listesi görevlerin listesini, adımlarını, özelliklerini, içeriklerini ve diğer ayrıntıları her aşama tamamlandığında tik atarak işaretlemek üzere düzenlenir. Listeler aşağıdaki formlarda olabilir:

- İşaretlenecek tek kutucuk (YAPILDI veya VAR) veya boş kutucuk (YAPILMADI veya YOK)
- Birden fazla kutucuk (örneğin EVET veya HAYIR)

Kontrol listeleri şu işlerde yararlıdır:

- Basit adımlardan oluşan görevlerde
- Tamamlanan adımların kayıtlarının tutulması gereken görevlerde
- Birden fazla sorumluluk gereken işlerde bir hatırlatma gerektiğinde

Kontrol listeleri şu durumlarda etkisizdir:

- Gözlemlerin kaydedilmesi gerektiğinde
- Hesap yapılması gereken durumlarda
- Değerlendirme yapılması gereken durumlarda (örneğin derecesi veya kalitesi)

Ek-12, yangın tehlikesi için bir olay yeri kontrol listesine örnek olarak verilmiştir.

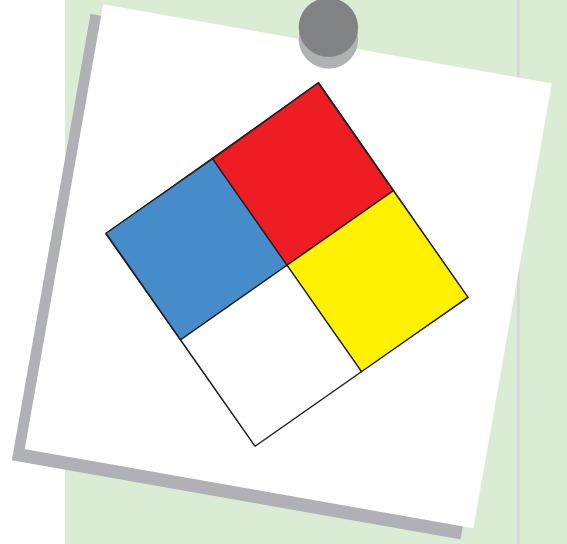
STANDART OPERASYON PROSEDÜRLERİ

SOP'lar afet yönetimi ve sorumluluklarının kısa bir zaman içerisinde yerine getirilmesini, personelin verilen işleri onaylanmış prosedürleri takip ederek yapmasını, personel eğitiminin geliştirilmesini, acil müdahalenin hızlanmasını sağlar.

Afet yönetimi SOP'ları yazılı formda ve kolay erişilebilir olmalı, Afet Acil Yardım Planları'nın eklerine konmalıdır.

SOP'ların yapısı ve kullanımı şu şekilde özetlenebilir:

- Belli sorumlulukların yerine getirilmesine dair prosedürleri adım adım anlatır.
- Kimin, neyi, nerede, ne zaman ve nasıl yapacağını tarif eder.
- Adım adım yönerge gerektiren karmaşık görevlerde ve belli standartların uygulanmasını gerektiren görevlerde kolaylaştırıcı rol oynar.

SOP'ların geliştirilmesi sürecinde:

- Görev listesini çıkartın.
- Kimin, neyi, nerede, ne zaman ve nasıl yapacağını tanımlayın.
- Her görevin adımlarını belirleyin.
- Görevi uygulamak için standartları belirleyin.
- Prosedürleri test edin.
- SOP'ları düzenli olarak gözden geçirerek ve yenileyerek güncel tutun.

SOP'larda "Kim?" sorusunun neleri içerdiğine dikkat edin:

- Faaliyeti kim yapacak?
- Kime rapor verilecek?
- Kim kiminle koordineli çalışacak?

İş yönergesi, bir görev yerine getirilirken kullanılmak üzere tasarlanmış yazılı bir prosedürdür. İş yönergeleri bazı durumlar için uygunken başka durumlar için uygun olmayabilir. İyi bir iş yönergesinin unsurları şunlardır:

- Görev başlığı
- Görevin amacı
- Görevin ne zaman yapılacağı
- Gerekli malzemeler
- Eylem (her adımın nasıl uygulanacağı)
- Beklenen sonuçlar
- Standartlar
- İşin kontrolü

Ek-13'te, telefonla yapılan bir bomba ihbarında telefondaki personelin nasıl davranıp ne tür konulara dikkat etmesi gerektiğine dair bir SOP örnek olarak verilmiştir. Bunlar genellikle olay polise intikal ettiğinde polisin bilmek istediği ve hatırlamanızın bekleneceği bilgilerdir.

FORMLAR VE TUTANAKLAR

Afet veya acil durumlarda etki ve ihtiyaç analiziyle birlikte birçok konuda bilgi toplamak ve rapor vermek için önceden hazırlanması gereken form ve tutanaklar vardır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Personel Acil Durum Bilgisi Formu
- Bomba İhbar Formu
- Haber-Mesaj Formu
- Personel Yoklama Formu
- Öğrenci Teslim Tutanağı

- Okul Acil Durum Raporu
- Triaaj Tutanağı
- Acil Durum Değerlendirme Formu
- İlk Yardım Raporu
- Basın Bildirisi
- Yaralı ve Kayıp Kişiler Raporu

Hazırlanması gereken raporlara bir örnek Ek-14'te verilmiştir.

Afet ve acil durumlarda yeni form hazırlamak ve eldeki formları çoğaltmak çok zor, hatta imkânsız olabilir. Bu nedenle, form ve tutanakların birden fazla kopyası plana konmalı veya başka yerlerde saklanmalıdır.

Öğrencilerin deprem sonrası ailelerine veya ailelerinin önerdiği yakınlarına nasıl teslim edilecekleri konusunda bir anlaşma yapılmalı ve bu esnada kullanılacak "Öğrenci İstek ve Teslim Tutanağı" hazırlanmalıdır.

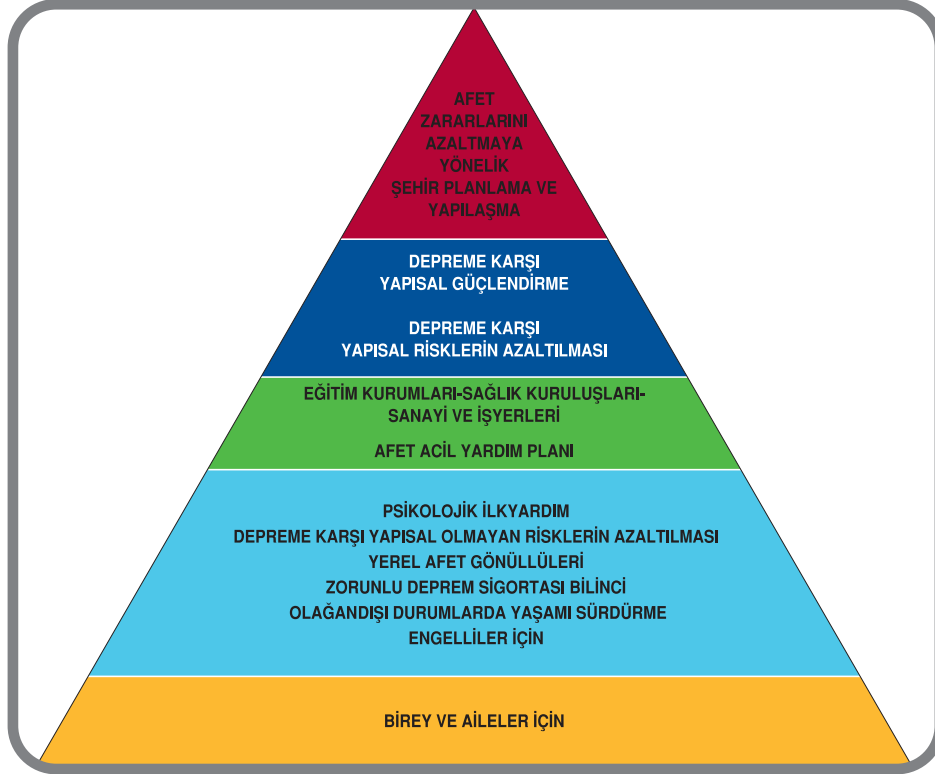
Afet sonrasında özellikle ilköğretim okullarındaki öğrenciler aileleri veya yakınları gelmeden okuldan gönderilmeyecektir. Bu nedenle, uzak yerlerden gelen öğrencilerin velileri daha dikkatlice bilgilendirilmeli, bu ailelere muhakkak okula yakın oturan bir aile yakınının bulunması gerektiği anlatılmalı, çocuk yuvaları ve kreş gibi yerlerde bulunan öğrencilere deprem sonrası sahip çıkacak personel sayısı yeterli olmalıdır. Velilerin öğretim yılı başında bilgilendirilmesi gerekir.

Önemli evrak, form ve tutanakların korunmasında şunlara dikkat edilmelidir:

- Acil durum hazırlıkları kapsamında ve acil durumdan sonra kullanılacak formlar düzenlenmeli, yeterli sayıda çoğaltılarak acil durum deposunda saklanmalı ve bunları dolduracak sorumlular belirlenmelidir.
- Önemli evrakların saklanabileceği bir güvenli arşiv ortamı oluşturulmalıdır (yıl sonu notları ve mezuniyet bilgileri, vb.).
- Sınıf listesi, afet sonrası öğrencilerin teslim edileceği ailelerin isimleri, diğer alternatif isimler, teslimle ilgili tutanaklar, formlar, ilkyardım çantası, el feneri ve yedek pil, plastik bardaklar vesaire "Sınıf Afet Çantası" içine konulmalıdır.

VIII. EĞİTİM VE TATBİKATLAR

Planlama çalışmasının önemli bir parçası olan eğitim, çalışanların sorumluluklarına alışmalarını sağlar; buna ek olarak planın geliştirilmesi sırasında okulda olmayanların bilgilendirilmesi açısından da önemlidir.

İnsanlar genellikle acil durum ve afet esnasında paniğe kapılır. Bu panik, hasarın ve kayıpların artmasına neden olabilir. Bu durumun önüne geçmenin en etkin yolu, afet esnasındaki yönetimin ve afete maruz kalan kişilerin gerekli bilgi ve tatbiki eğitim almış olmalarıdır. Özellikle yangın gibi olaylarda, müdahale edecek kişilerin bu konuda uygulamalı olarak eğitilmesi son derece önemlidir. Afet yönetimi, müdahale ekiplerinin eğitilmesi ve gerekli teçhizatla donatılması gibi konular ancak afet öncesi hazırlıklarla mümkündür. Afet öncesi yapılacak eğitimler insanların afet ortamına alışmasını sağlamakta ve afet esnasındaki davranışlarda yol gösterici olmaktadır.

Olası afetler sonrası can ve mal kaybının olmaması ve eğitimin devam ettirilebilmesi için yapılacak işler tarif edilmeli, iş sürekliliği planları hazırlanarak tatbikatlara sürekli canlı tutulmalıdır. Okulun Afet Acil Yardım Planı çerçevesinde yıllık eğitim ve tatbikat planlamaları yapılmalıdır.

Aşağıdaki öneriler her bir birimin ya da çalışanın anlaması beklenen temel eğitim konularını kapsamakta ve bunun ötesinde, daha derin eğitim ve bilgi kaynaklarına değinmektedir.

Okul Afet Müdahale Ekibi'nin kendinden beklenen görevleri yerine getirebilmesi için başlıca şu eğitimleri alması gereklidir:

- Afete hazırlık
- Yangın söndürme

- Afetle ilgili ilkyardım
- Hafif düzeyde arama ve kurtarma
- Afet psikolojisi ve ekip organizasyonu
- Tatbikat
- Gaz kaçaıklarına müdahale
- Tahliye
- Sabotaj
- KBNR saldırıları
- Tehlikeli madde sızıntısı

Gerektiğinde dış desteğe de başvurulabilecek bu eğitimler mutlaka yıllık gözden geçirmelerle personel değişimi de dikkate alınarak belirli periyotlara göre yenilenmelidir.

Bir eğitim programı oluşturmak üzere, yukarıda önerilen eğitim konuları bir rehber olarak kullanılabilir. Eğitimin, sorumlulukların belirlendiği sırada ve sonrasında devamlılık sağlayacak şekilde verilmesi önemlidir.

AKLINIZDAN ÇIKARMAYIN!

Planlar eğer öğrenciler, okul çalışanları, öğretmenler ve veliler tarafından bilinmiyorsa **KESİNLİKLE İŞE YARAMAZ**. Planlar, hafızaları tazelemek ve yeni katılan çalışanları eğitmek için düzenli aralıklarla uygulamaya konmalı, her zaman kimin sorumlu olduğu ve kimin karar vermesi gerektiği açık olarak belirlenmiş olmalıdır. Kuşkusuz, ekiplerinizin sorumluluklarını ne düzeyde yerine getirecekleri, afetlerden önce ne kadar iyi hazırlanmış olduklarıyla ilişkilidir. Buna ek olarak, ekipleriniz gerekli tatbikatı yapmış ve yeterli eğitimi almış olmalıdır; böylece gereken görevleri hemen ve güvenli bir biçimde yerine getireceklerdir. Bu eylemler, işlerlik kazanıp gerektiğinde hemen yapılabilir hale gelmeleri için sürekli tekrarlanmalıdır.

Deprem riski karşısında okullarda değişik görevliler ve ekipler tarafından yapılması gerekenler için aşağıda bir rehber verilmiştir:

OKUL MÜDÜRÜ/YÖNETİCİ/OLAY KOMUTANI

Deprem Öncesinde

- Çalışanlarınızın, afet ve acil durum eğitiminin önemini bilincinde olmalarını sağlayın.
- Tatbikat ve yönetme/düzenleme eğitimi almalarını sağlayın.
- Yapısal olmayan tehlikeler hakkında onlara bilgi verin.
- Öğrencilerin okuldan bırakılmaları konusunda bir sistem kurun ve ailelerin bu sisteme nasıl dahil edileceğini belirleyin.
- Hasar verici bir afetten sonra, zaman geçirmeden hasar tespiti için bölgenizde neler yapılacağından haberdar olun.
- Çalışanlarınızın afet acil yardım planlaması'nda yararlı olabilecek yetenek ve özelliklerinin bir envanterini çıkarın (telsiz operatörü, yabancı dil bilenler, vb.).
- Mahalli yönetimle konuşarak, mevcut kayıtların kopyalarını okul dışında saklayabileceğiniz bir yer olup olmadığını saptayın.

- Okulunuzda olay komuta merkezi olarak kullanılacak bir yerin seçilip hazır hale getirilmesini, okulunuzun bir krokisinin ve içinde bulunduğunuz yılın mevcut kayıt listesinin burada bulundurulmasını sağlayın.
- Çalışanlarınız için, aileleri ve okul dışında sorumlulukları olanları hesaba katan bir izin planı düzenleyin.

Deprem Sırasında

- Sarsıntıyı hisseder hissetmez uygun bir yerde "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.
- Eğer dışarıdaysanız, binalardan uzaklaşarak "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.

Deprem Sonrasında

- Tüm çalışanlarınızı ve öğrencilerinizi sayın.
- Afet Acil Yardım Planı'nı yürürlüğe geçirin ve koordine edin.
- İç ve dış iletişimi kontrol edin (bölge, şehir merkezleri, vb.).
- Gerektiğinde tahliye ve diğer kritik konularda karar verin.
- Olayların, kararların ve eylemlerin kaydını tutun.
- Basın için bir sözcü görevlendirin.
- Okulun yapısal bir hasar görmüş olabileceğine dair en ufak bir kuşkunuz varsa, bölgesel plana göre ilgili mimarlar ve inşaat mühendisleriyle bağlantıya geçin.
- Okul binanız yapısı itibarıyla her bölümde tahliye imkân vermiyorsa, tahliye için özel çıkış kapıları ayarlayın. Yapısal olmayan hasar mutlaka tahliye gerektirmez (Büyük bir depremden sonra artçı sarsıntılarının da büyük olabileceğini ve zarar verici olabileceğini dikkate alın).
- Yetkililerle kuracağınız temasta genel durum değerlendirmelerinizi bildirin (okulda barınmak durumunda kalan öğrenciler; ne kadar kalacakları; ihtiyaçların nasıl karşılanabileceği vb.). Okulunuzun bir Kızılay barınağı olarak seçilmesi durumunda, bu hizmeti verecek şekilde hazırlık yapın.

ÖĞRETMEN KADROSU

Deprem Öncesinde

- Güncel sınıf listeleri tutun. Bunları güvenli ve kolayca ulaşılabilir bir yerde bulundurun.
- Sınıf afet çantasını güvenli ve kolay ulaşılan bir yerde, örneğin kapının yanında bulundurun.
- Okul tatbikatlarına katılın ve öğrencilere cesaret verin.
- Öğretmenlerin bir acil müdahale ekibinde görevi varsa, sınıf öğretmeni ve öğrencilerin kontrolünün bir başkası tarafından sağlandığından emin olun.
- Öğrencilere depremler ve deprem hazırlıkları konusunda eğitim verin.

Deprem Sırasında

- Sarsıntıyı hisseder hissetmez uygun bir yerde "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.
- Eğer dışarıdaysanız, binalardan uzaklaşarak "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.

Deprem Sonrasında

- Tahliye talimatı verilmişse öğrencileri dışarıya çıkarın ve acil durum kartlarını yanınıza alın.
- İhtiyacı olan öğrenciler için ilkyardım ve diğer yardım alma aşamalarını bilin.
- Kayıp öğrencileri bildirin.
- Korkan öğrencileri yatıştırın.

OKUL HİZMETLİLER KADROSU (GÜVENLİK ELEMANLARI, TEMİZLİK VE YEMEKHANE ÇALIŞANLARI DAHİL)

Deprem Öncesinde

- Planlama ekibine yapısal olmayan tehlikelerin belirlenmesinde yardımcı olun.
- Planlama ekibinin direktifleri doğrultusunda, yapısal olmayan tehlikelerin azaltılmasına yardımcı olun.
- Yiyecek ve içecek malzemelerinin envanterini çıkarın.

Deprem Sırasında

- Sarsıntıyı hisseder hissetmez uygun bir yerde "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.
- Eğer dışarıdaysanız, binalardan uzaklaşarak "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.

Deprem Sonrasında

- Elektrik, su, doğalgaz tesisatını kontrol edin, hangilerinin çalışıp hangilerinin çalışmadığını belirleyin ve yeni bir tehlikeyi önlemek için ne gerekiyorsa yapın. Sonuçları rapor edin.
- Tesisatları kontrol ederken yapısal olmayan ve yapısal hasarları not alın. Belirlenen her hasarı rapor edin.
- Tahliye için yardımcı olun.
- Acil durum için sağlık önlemleri alın. Tuvaletlerin ve suyun, borular ve kanallar kontrol edilinceye kadar kullanılmamasını sağlayın.
- Acil durum su rezervlerini kullanın (termosifonlardaki su da dahil olmak üzere).
- Öğrenciler ve çalışanların ihtiyacını karşılamak için yiyecek envanteri çıkarın ve yiyecek dağıtımını için plan yapmaya başlayın.

İLKYARDIM EKİBİ

Deprem Öncesinde

- İlk yardım gereçlerinin, son kullanma tarihleri geçmeyecek şekilde ve her zaman tam olarak bulunmasını sağlayın.
- Bilgilerin güncelliğine dikkat ederek, acil durum kartlarını (yardım alınabilecek kuruluşların listesi) ve sağlık kartlarını (her çalışan ve her öğrenci için) yanınızda bulundurun.
- İlk yardım müdahalesinde bulunacak çalışanların eğitim almış olmalarını sağlayın.

Deprem Sırasında

- Sarsıntıyı hisseder hissetmez uygun bir yerde "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.
- Eğer dışarıdaysanız, binalardan uzaklaşarak "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.

Deprem Sonrasında

- Hemen Komuta Merkezi'ne, yöneticiye rapor verin.
- İlk yardımı gerçekleştirin; tüm hastaları ve tedavileri kayda geçirin.
- Daha ileri bir tıbbi yardım gerekip gerekmediğini saptayın. Yönetici aracılığıyla yardım çağrılarını koordine edin.

ARAMA VE KURTARMA EKİBİ

Deprem Öncesinde

- Gerekli araç gerecin (manivela, kask vb.) okulda bulunmasını sağlayın.
- Değişen ekip üyelerinin eğitimlerinin yenilenmiş olmasına dikkat edin.

Deprem Sırasında

- Sarsıntıyı hisseder hissetmez uygun bir yerde "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.
- Eğer dışarıdaysanız, binalardan uzaklaşarak "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.

Deprem Sonrasında

- Daha önceden hazırlanmış plana göre binadaki her odayı görsel, fiziksel ve sesli arama yaparak kontrol edin. Yaralıların yerlerini ilkyardım ekibine bildirin. Diğer problemleri Komuta Merkezi'ndeki yöneticiye bildirin.
- Binadaki enkaz kaldırma çalışmalarında belirgin yapısal problemleri ve önemli yapısal hasarları gözden geçirin. Tüm hasarları Komuta Merkezi'ndeki yöneticiye bildirin.

EMNİYET VE TAHLİYE EKİBİ

Deprem Öncesinde

- Planlama komitesiyle, okul yöneticisiyle ve bölge afet yönetimiyle birlikte bir tahliye düzeni sağlayın, bunu ailelere ve çalışanlara iletin. Tahliyenin Türkçe bilmeyen ailelerle nasıl gerçekleştirileceği konusunda çalışmalar geliştirin.
- Acil durum için belirlenen toplanma alanının planlarını tutun.
- Gerekli malzemelerin ulaşılabilir yerde olmasını sağlayın.
- Tahliye yollarının açık olmasını sağlayın.

Deprem Sırasında

- Sarsıntıyı hisseder hissetmez uygun bir yerde "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.
- Eğer dışarıdaysanız, binalardan uzaklaşarak "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.

Deprem Sonrasında

- Tüm dış girişleri ve bahçe kapılarını kilitleyin ve binanın güvenliğini sağlayın.
- Bir ekip üyesini, ailelerle iletişim için ana kapıda görevlendirin. Bu görevli gerektiğinde okula gelen itfaiye, polis, ambulans ve kurtarma ekiplerini yönlendirsin. Komuta Merkezi'ndeki yöneticiye faaliyetler hakkında bilgilendirin.

- Acil durumda toplanma alanının ulaşılabilir ve güvenli olmasını sağlayın.
- Tahliye sırasında yardım ihtiyacını saptayın.
- Listeyi alın ve grubun durumunu Komuta Merkezi'ndeki yöneticiye rapor edin.

YANGIN EKİBİ

Deprem Öncesinde

- Yangın söndürme cihazlarının çalışır durumda olmasını ve çalışanların bu cihazların kullanım eğitimini almış olmalarını sağlayın.

Deprem Sırasında

- Sarsıntıyı hisse der hissetmez uygun bir yerde "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.
- Eğer dışarıdaysanız, binalardan uzaklaşarak "Çök-Kapan-Tutun" hareketini yapın.

Deprem Sonrasında

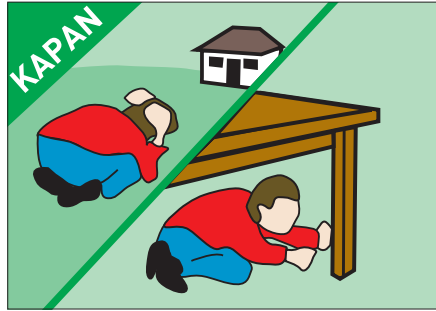

- Yangın olup olmadığını kontrol edin; yerini yöneticiye Olay Komuta Merkezi ve alan güvenliğine bildirin.
- Mümkünse yangını kontrol altına alın.
- Risk altında olan öğrencileri ve personeli kurtarın.
- Bölgenin güvenliğini sağlayın.

TEMEL DAVRANIŞLAR

Afet anında veya hemen sonrasındaki uygun davranış şekillerini bilmek, afet anında gereksiz yere can kaybını önlemek bakımından önemlidir. Okulda herhangi bir tehlike ortaya çıkınca bu davranışların provalarını yaparsanız, tehlike başladığında otomatik olarak doğru davranışlara yönelebilirsiniz.

Genel tehlikelerde uygulanacak olan temel davranışlar aşağıdaki gibidir:

Tehlike	Davranış
Deprem	Çök, kapan ve tutun
Yangın	Tahliye
Duman alarmı	Yerinde sığınak
Uçak kazası	Çök, kapan ve tutun
Bomba veya bomba tehdidi	Çök, kapan, tutun ve/veya tahliye
Tehlikeli madde sızıntısı	Yerinde sığınak
Gizli ateş veya silahlı saldırı	Kilitlen-yat
Şiddetli fırtına	Yerinde sığınak; çök, kapan ve tutun ya da tahliye

Çök-Kapan-Tutun

Bu davranış deprem, uçak kazası, bomba patlaması ve bomba tehdidi, yıldırım ve hortum için uygulanır. Zemin sarsılmaya başladığında, yüksek sesli bir patlama duyulduğunda/hissedildiğinde veya bir çök, kapan ve tutun tatbikatı uygulandığında okuldaki herkesin koruyucu faaliyetlere başlaması gereklidir.

Deprem anında tam çökme (yassı kadayıf) olanlar dışındaki binalarda ölüm ve yaralanmalara daha çok yapısal olmayan riskler yol açar. 1999 Kocaeli Depremi'nde binaların %3-5'inde tam çökme (yassı kadayıf) gerçekleşmiştir. Yapısal olmayan risklerden korunmanın evrensel olarak kabul edilen tek davranış şekli de (hedef küçültmeyi amaçlayan) "Çök-Kapan-Tutun"dur.

Kilitlen-Yat

Bu davranış, çevrede ateşli silah sesi duyulduğunda, şüpheli veya tehlikeli kişi ya da keskin nişancı riskleri ortaya çıktığında uygulanır. Örneğin yakınlardan gelen bir silah sesinin hemen ardından herkes düz bir yere veya zemine yatmalıdır. Bina içindeyseniz binanın ve/veya odanın kapısını içeriden kilitleyin. Eğer açık havadaysanız, emniyetli olduğu anda içeri girip Yerinde Sığınak ve Kilitlen-Yat prosedürünü uygulayın.

Yerinde Sığınak

Tehlikeli madde (Kimyasal, Biyolojik, Nükleer, Radyolojik [KBNR]) sızıntısı veya serptisi, duman, ateşli silah sesi, keskin nişancı tehlikesi veya şiddetli fırtınalarda uygulanır. Çevrenizde bir tehlikeli madde riski oluştuğunda dışarı çıkmamanız söylenene kadar içeride kalın ve içeride (dışarıdan bulunduğunuz odaya olan) hava girişini kesip güvenli bir sığınak oluşturun.

Okullarda yapılacak yerinde sığınak tatbikatı için bir kontrol listesi aşağıda örnek olarak verilmiştir.

Evet	Hayır	Kısmen	Gerçekleştirildi (mi?)
_____	_____	_____	1. Veliler tatbikat konusunda önceden bilgilendirildi.
_____	_____	_____	2. Senaryo ilgili kişilere önceden kontrol ettirildi.
_____	_____	_____	3. Personel/öğrenciler kısa sürede içeri girdi.
_____	_____	_____	4. Dışarıda kalanlar hemen başka sığınaklara gitti.
_____	_____	_____	5. Tüm kapı ve pencereler sıkıca kilitlendi.
_____	_____	_____	6. Odanın dışına "Sığınaktayız" levhası asıldı.
_____	_____	_____	7. Personel ve öğrenciler için yoklama yapıldı.
_____	_____	_____	8. Dış kapının etrafındaki hava giriş çıkışları ıslak havlularla vb. kesildi.
_____	_____	_____	9. Havalandırmalar kapatıldı ve/veya bantlandı.
_____	_____	_____	10. Pencere ve kapı etrafındaki hava giriş çıkışları bantla kapatıldı.
_____	_____	_____	11. Varsa klima ve aspiratörler kapatıldı.
_____	_____	_____	12. Pencere vb. şeylerdeki perde ve örtüler kapatıldı.
_____	_____	_____	13. Kullanılmayan ışıklar kapatıldı, fakat elektrik kesilmedi.
_____	_____	_____	14. Okula tatbikat sırasında gelenler için bir oda ayrıldı.
_____	_____	_____	15. "Ziyaretçi Odası" yazısı uygun bir yere asıldı.
_____	_____	_____	16. Her odada yoksa alternatif tuvalet imkânı oluşturuldu.
_____	_____	_____	17. Oda için alternatif su kaynağı hazırlandı.
_____	_____	_____	18. "Sığınak" tatbikatı sırasında öğrencilerin zorunlu ilaç kullanma ihtiyacı da önceden belirlendi.
_____	_____	_____	19. Polis/İtfaiye/Ambulans servisleri ve varsa Afet Yönetim Merkezi aranarak tatbikatta oldukları söylendi.
_____	_____	_____	20. İşaret verilene kadar kapı ve pencereler açılmadı.
_____	_____	_____	21. Tatbikattan sonra kapalı ortamlar havalandırıldı.
_____	_____	_____	22. Tatbikat sırasında kimse dışarı çıkmadı.
_____	_____	_____	23. Tatbikat sırasında iyi bir iletişim yöntemi mevcuttu.

Lütfen formun arkasını öneri ve yorumlarınız için kullanın ve ..... gün içinde bina sorumlusuna verin. Bu form, tatbikata fiilen veya gözlemci olarak katılan okuldaki tüm personel tarafından doldurulmalıdır.

İsim: _____ Tarih _____ Yer _____

TAHLİYE VE SEYREKLEŞTİRME

Tahliyeden önce tahliye yollarında tehlikeyle karşılaşma olasılığının en aza indirilmesi gerekir. Bu nedenle bir kontrol listesiyle tahliye güzergâhındaki tehlikeler afet öncesinde belli aralıklarla kontrol edilip ortadan kaldırılmalıdır.

Yangın, uçak kazası ve binada patlama olması durumunda en yakın bina çıkışına ilerlemelisiniz. Bunun için çıkış yollarını planlarken engelli/özürlü kişileri de düşünün.

- Tatbikatlarda tahliye yollarını düzenli olarak kullanın.
- Tatbikatlara engelli/özürlü kişileri de dahil edin.
- Planlanmış boşaltma yollarının acil durumda kapanmış olabileceği konusunda da personeli eğitin.
- Alternatif tahliye ve çıkış yolları üzerinde de çalışmalar yapın.

Tahliye Prosedürleri: Tahliye emri genelde olay komutanı tarafından verilir ve personel uyarılır. Olay komutanı yangın, patlama veya tehlikeli madde sızıntısı gibi nedenlerle binaların emniyetli olmadığı durumlarda binanın boşaltılmasını ister.

Bir depremden sonra tahliye etme nedenleri

- Yangın çıkması veya olasılığı
- Binada meydana gelen yapısal zarar
- Bina içinde kimyasal sızıntılar olması
- Tüm personeli bakım için bir yere toplamak ve böylece başka görevleri yerine getirebilmek üzere serbest kalmalarını sağlamak

Depremden sonra tahliye etmeme nedenleri

- Dışarıda tehlikeli madde sızıntısı olması
- Soğuk hava şartları
- Esas ve yedek tahliye alanlarında tehlikelerin belirlenmesi
- Tahliye yollarında tehlikeler olması
- Elektrikle ilgili tehlikelerin ortaya çıkması

Tahliyeyi erteleme nedenleri

- Ciddi yaralanmalar
- Personelin hareket yeteneğinin kısıtlanmış olması
- Tahliye yollarının bloke/tıkanmış olması
- Yardıma ihtiyaç duyan özürülülerin bulunması
- Değerlendirme yapmaya zaman ayırma gerçeği

Tahliye edilip acil durum toplanma alanlarına gidildiğinde tüm personel sayılmalı ve eksikler tespit edilip rapor tutulmalıdır. Eksik tespit edilen durumlarda terk edilen yere kesinlikle geri dönüp arama yapılmamalı, hemen güvenlik görevlisi veya birimleri haberdar edilmelidir.

Bir deprem sonrasında olası bir tahliye için diğer görevliler şunları yerine getirir:

- Tahliye yolları için durum değerlendirmesi yapar, uygun tahliye yollarını belirler.
- Tahliyenin şart olmadığı durumlarda da durumu değerlendirmeyi sürdürür.
- Yaralanma olup olmadığını kontrol eder.
- Gerekli olursa yaralılar için ilkyardım önlemlerini alır.
- Panik ortamının yatışmasını, herkesin sakinleşmesini bekler.
- Her artçı şokta yukarıda anlatılan prosedürü tekrarlar.
- Eş personeli veya birimi kontrol eder.
- Olay komutanından tahliye talimatı geldiğinde boşaltma işlemini gerçekleştirir.

Tahliye Anında Dikkat Edilecek Konular

- Tahliye anında düzen ve güvenliğe öncelik verin.
- Bulduğunuz kapı ve pencereleri hava cereyanını azaltmak için KİLİTLEMEDEN KAPATIN.
- Mağdur durumda olan arkadaşlarınıza kendinizi tehlikeye atmadan yardım edin ya da yardım edilmesini sağlayın.
- Bulduğunuz yeri telaşlanmadan terk edin; beraberinizde (kendinizi tehlikeye atmadan) önemli kişisel koruyucu materyal ve malzemelerinizi, gerekiyorsa ilk müdahale araç ve gereçlerini almayı unutmayın.
- En yakın çıkış yerine telaşsız ve sessiz bir şekilde gidin, gereksiz acelecilikten kaçınin.
- Gereksiz konuşmalardan kaçınin ve sıranın sürekli olarak hareket etmesine özen gösterin.
- Merdivenleri düzenli bir şekilde kullanın, sıkışıklığa meydan vermeyin.
- Eğer duman varsa, döşemeye çöküp en yakın duvarı takip ederek en yakın çıkışa doğru emekleyin.
- Kapalı kapılarla karşılaşıncı, kapının sıcak olup olmadığını elinizin arka tarafıyla kontrol edin. Eğer kapı soğuksa kapıyı dikkatlice açın ve güvenliyse ilerlemeye devam edin.
- Binayı tahliye ettikten sonra önceden belirlenmiş bir toplanma yerine gidin.
- Tahliye sonrasında olay komutanından izin almadan boşaltılan birimlere kimsenin dönmemesine dikkat edin.

Tahliye tatbikatları yıl içinde belli aralıklarla gerçekleştirilip duyurulmalıdır. Bazı tahliye tatbikatları ise önceden haber vermeksizin yapılmalıdır. Eğitim veya toplantı gibi etkinliklerin aksamaması gibi nedenler öne sürülmeden, tatbikatlarda tüm öğrenci ve çalışanlar tahliye edilmelidir. Bütün engelli öğrenci ve çalışanlar da birilerinin yardımıyla çıkarılmalıdır.

Eş Sistemi

Okullarda düzenli ve güvenli bir tahliyeyi gerçekleştirebilmek üzere eş birimler belirlenirken belli noktalara dikkat etmek gerekir. Okulunuzdaki uygulamada, daha farklı noktalar gerekliyse, aşağıdaki listeyi geliştirebilirsiniz.

- Her sene, örneğin öğretim yılı başında komşu personel/birimler/sınıflar/odalar eşleştirilmelidir. Bunun için yan yana veya karşı karşıya olan yakın birimleri ve/veya personeli "eş" olarak belirleyin.

- Tahliye yollarını gözden geçirin.
- Olaydan ve birimin durumunun kontrolünden sonra eş birimler belli başlı konuları belirlemek için birbirlerini kontrol edecektir. Bunlar, birbirlerinin sağlık durumu, yaralıların yardım ihtiyacı, yaralı öğrenci ve personelle birlikte kalma gereksinimi gibi konulardır. Eğer mümkünse yaralı kişiler yalnız bırakılmamalıdır. Unutmayın: Görevlilerin sorumluluğu herkese karşıdır, ancak herkesin hayatının tehlikede olduğu durumlarda, en çok sayıda kişi için fayda sağlayacak eylem yapılmalıdır.
- Gerekirse bir eş personel iki birimi birden boşaltır. Personel, görevliler kendilerine liderlik etmeden birimlerini terk etmemelidir. Görevli arkada kalıp birimin tamamen boşaldığından emin olunca kapıyı (kilitlenmeden) kapatmalıdır. Eğer her iki eş görevli de boşaltma işlemini yapmaya uygun durumda ise biri personelin önünden, diğeri de arkadan personelle birlikte toplanma alanına gider.
- Toplanma alanına geldiğinde personel raporlarının hazırlanabilmesi için eş birimler birbirinin yanında sıra olmalıdır. Tüm görevlilerin komuta merkezine teslim edilecek yazılı Personel Yoklama/Rapor Formu'nu doldurmaları gereklidir.
- Her birimin afet çantasında personel listesiyle birlikte eş birimin/sınıfın da personel ve öğrenci listesine sahip olması gereklidir.
- Toplanma yerine varılınca, personel ve öğrenci yoklama ve raporlama işleminin tamamlanmasından hemen sonra her eş birimin bir üyesinin komuta merkezinin kontrolünü kolaylaştırmak için kayıt yaptırmaları gerekir.
- Tahliye gerektirmeyen acil durumlar için, bir eş görevlinin birimdeki personelin ve öğrencilerin tamamını diğer eş görevlinin birimine götürmesi gerekli olabilir. O zaman görevlilerden biri, gerekli görevleri yerine getirmek için serbest kalabilir.
- Bazı görevleri vekâleten yürütenlerin de acil durum prosedürlerini ve kendi eş görevli/ personel/sınıfının kim/hangisi olduğunu bildiklerinden emin olunmalıdır.

Eş birimler gerek iç tahliye gerekse dış tahliye esnasında birbirlerini kontrol edeceklerdir.

Kat ve Vaziyet Planları

Aşağıda bahsi geçen, okulun kat ve vaziyet krokileri üzerinde hazırlanacak olan planların ve başka yerlerde konu edilen formların çok sayıda kopyasının plana konulması gerekir.

Açık Alan Müdahale Planı: Acil durum ekiplerinin toplanma bölgeleri ile personelin tahliye edileceği emniyetli alanlar belirlenmeli ve vaziyet planı üzerinde gösterilmelidir. Açık alandaki operasyonlar için okulunuzu ve çevresindeki yol ve caddeleri gösteren açık alan müdahale planında aşağıdaki yerlerin ve bilgilerin gösterildiğinden emin olun. Bunların binalardan en az bina yüksekliğinin yarısı kadar ve diğer potansiyel tehlikelerden güvenli uzaklıkta olmasına dikkat edin:

- Acil durum konteynerinin yeri veya erzak ve malzeme depoları
- Komuta (acil durum yönetim) merkezi
- Servislerin toplanma bölgeleri
- İtkyardım alanları
- Bazı acil durumlar için bina dışında toplanma ve çadır alan(lar)ı.

Tahliyeden sonra herkesin toplanacağı yerler, vaziyet planı ve ayrıca arazi üzerinde sarı renkle işaretlenecek ve her bir sınıfın konuşlanacağı yer harf koduyla belirlenecektir.

Kapalı Alan Müdahale Planı: Bu planda, açık alan müdahale planında yer alan temel ihtiyaç alanlarıyla birlikte yerinde sığınak, KBNR sığınakları ve polisiye olaylarda uygulanması gereken kilitlen-yat prosedürlerinin uygulanması için gerekli olan alanlar ayrıca gösterilecektir. Plan, deprem ve diğer doğal afetlerde de ortaya çıkan ve tahliye (boşaltma) gerektirmeyen acil durumlar için de kullanılacaktır. Bunun için, aşağıdaki yerler işaretlenecek şekilde bir üçüncü acil durum müdahale krokisi hazırlayın.

Plana aşağıdaki bilgileri içeren krokiyi koyun.

- Erzak ve malzeme depoları
- Komuta merkezi
- Bazı acil durumlar için bina içinde toplanma alan(lar)ı
- Malzeme ve kırtasiye
- Su depoları
- Yangın dolapları ve yangın tüplerinin bulunduğu yerler
- Laboratuvar, atölye
- İçeride ise spor salonu, kantin, kafeterya
- Sınıflar ve sınıf mevcutları
- Odalar ve odadaki personel mevcutları
- UPS odası
- Trafo, kazan dairesi, elektrik panosu ve şalteri
- Doğalgaz vanası
- Su vanaları
- Kütüphane
- Öğretmenler odası
- Bilgisayar odası
- Acil çıkış kapıları ve güzergâhları vb.
- İlkyardım yerleri
  - Triaaj
  - Acil
  - Bekleyebilir
  - Morg
  - Psikolojik destek
  - İtfaiye ve ambulans giriş yerleri

İlkyardım Alanları: Acil, Bekleyebilir ve Psikolojik olmak üzere üç tane olmalıdır (Acil durum araçlarının girişi için uygun, fakat basın ve personel tarafından görülmeyecek bir alan olmasına dikkat edilmelidir. İlkyardım alanının girişi triaj alanı olarak kullanılabilir. Psikolojik travma geçirenler fiziksel olarak yaralanmış ve yaralanmamış kişilerden ayrılmalıdır).

- Morg (tuğla, beton ve bir başka geçirgen olmayan soğuk zemin yüzeyli, araç girişine uygun ve güvenli olmalı, basın ve personel tarafından görülmemesine dikkat edilmelidir.)
- Trafik kontrol ve güvenlik noktası
- Medya (basın) merkezi
- Yerinde sığınakların yerini ve geç gelenler için yerinde sığınak girişini gösteren işaretler (Kimyasal-biyolojik ve benzeri tehlikeli madde serpinçleri için yerinde sığınak prosedürüne uygun olarak dışarıyla bağlantısı az olan tuvalet/hol gibi yerlerde, nükleer sığınak olarak alt katlarda ve dışarıdan yapılan silahlı saldırılardan korunmak için de en üst kattaki koridorlarda yerinde sığınak ve/veya kilitlen-yat için toplanılmalıdır.)
- Tasnif alanı (kaynakların kullanılmadan önce tutulduğu yerdir.)
- Personel ve personel yakınlarının olayla ilgili stresini azaltmak amaçlı kurulan bilgilendirme yeri

Dışarı Tahliye Planları: Senaryo doğrultusunda katlardan tahliye ve çıkış planı yapılmalıdır. Yangın gibi acil durumlarda, bir uyarı veya alacağınız bir işaret sonucunda kısa bir süre içinde bulunduğunuz yeri boşaltmanız gerekebilir. Bunun için hazırlıklı olmalısınız. Diğer bir deyişle, bazı acil durumlarda binayı güvenle tahliye edebilmek için binanın her odasındakilerin takip edeceği ana ve yedek tahliye yollarını, acil durumlarla ilgili acil çıkışlar, yangın kapıları ve afet malzemelerini kat planları üzerinde işaretlemeyi unutmayın. Plana her koridor, oda ve sınıfa aşağıdaki bilgileri içeren, o alana ilişkin krokiyi koyun.

Tahliye planları üzerinde –varsa– bulundurulması gereken bilgiler şunlardır:

- Bulduğunuz nokta
- Acil telefonlar
- Yangın alarmları ve ihbar butonları
- Yangın duman dedektörleri
- Yangın söndürücüleri ve dolapları
- Yangın kapıları
- Yangın merdivenleri
- Göz ve güvenlik duşları
- Birincil ve ikincil tahliye yolları
- Varsa özürülüler için çıkış yolları
- İlk kurtarılabilecek malzeme ve belgeler
- Afet çantası, malzemeleri, ilkyardım çantaları
- Elektrik, gaz ve su vanaları veya kontrol panellerinin yerleri
- Acil durum aydınlatması
- Acil çıkış kapı ve pencereleri
- Sabit ve taşınabilir merdivenler
- Dışarıdaki acil durum toplanma noktaları
- Eş birimler ve mekânlar

Arama-Kurtarma Planları: Deprem sonrası gerek duyulduğunda arama-kurtarma ekibinin faydalanacağı en önemli evraklar mimari çizim planlarıdır. İçi boş olan bu planlar üzerinde arama-kurtarma faaliyetleri işaretlenecektir.

Bu planların yanı sıra okul için itfaiye müdahale planı da hazırlanabilir. İtfaiye müdahale planında yukarıdaki bilgilere ilave olarak itfaiye girişi, su depoları, hidrantlar, acil durum toplanma noktaları, yaya yolları, parlayıcı ve patlayıcı maddelerin depolandığı veya bulunduğu yerler, fiskeye sisteminin bulunduğu yerler ve yandığı zaman sağlığa zararlı gaz çıkaran yerler de ayrıca gösterilmelidir. Okulun her bir mekânını gösteren bu tür detaylı kat planları çizilmeli, bunların birkaç kopyası çıkartılarak, kolayca ulaşılabilecek güvenli bir yerde saklanmalıdır.

PSİKOLOJİK İLK YARDIM

Afetler yaşamı büyük ölçüde sekteye uğratan, önemli maddi ve manevi kayıplara yol açan olaylardır; dolayısıyla dünyanın güvenilir bir yer olduğu konusundaki inançlarımızı sarsar ve tüm bu özellikleriyle çok önemli psikolojik değişimlere yol açarlar. Ortaya çıkan psikolojik tepkiler afetlerin şiddetine ve kişinin afet olayı öncesi kişilik ve deneyimine bağlı olarak gelişir.

Afet sonrası ilk dönem akut aşama olarak adlandırılır. Afet yaşayanlarda bu dönemde fizyolojik uyarılma, mantıklı düşünme kapasitesinde azalma, yaşadıklarına inanamama ve her şeyin bir rüya olduğunu düşünme, korku, kaygı, suçluluk, öfke, gerginlik, çaresizlik, üzüntü ve güvensizlik gibi duygular gözlenir.

Günlük davranışlarda, aşırı bir uyarılmışlık durumu, yerinde duramama, uyku sorunları, iştahta değişiklikler, içki/sigara kullanımında artış gözlenebilir. Zihinsel olarak bellek ve dikkatle ilgili sorunlar ortaya çıkar ve afetzede hafıza ve dikkatini toplayamama şikâyetlerinden yakınır. Afetle ilgili tekrarlayan düşünceler ve hayaller gibi sorunlar da gözlenir.

İkinci aşamayı tepki aşaması olarak adlandırabiliriz. Bu aşamada afetzede afeti hatırlatan her türlü durum ve uyarandan kaçınır. Gerginlik, korku, huzursuzluk, depresyon, kendini toplumdandan kopuk ve yalnız hissetme duyguları görülür. Bu aşamada rüyalar ve kâbuslar kişiyi rahatsız eder. Ayrıca hayatta kalmış olma ve başkalarına yeterince yardım edememiş olma düşüncesi, suçluluk duygusuna yol açabilir.

Üçüncü aşama iyileşme aşamasıdır. Bu dönemde afet sonrası verilen tepkilerin şiddeti azalır. Afettede günlük hayata daha fazla ilgi göstermeye ve gelecekle ilgili hayaller kurup planlar yapmaya başlar. Birey artık duygusal açıdan da toparlanmıştır. Sıralanan bu üç aşama ve tepkileri afet sonrası en sık karşılaşılan psikolojik tablodur. Ancak afet sonrasında nasıl ki bazı fiziksel yapılar çok ağır hasar görüyorsa, afet yaşayan insanların da bazılarında daha ağır psikolojik etkiler görülebilir. “Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)” olarak tanımlanan bu durumda mutlaka profesyonel tedavi gerekir.

Afet sonrası psikolojik ilkyardım son derece önemlidir. Anormal durumlarda normal davranışların tespit edilebilmesi, stres altındaki kişilere nasıl davranılacağı ve travmayla başa çıkma yöntemlerinin belirlenmesi ve uygulanması konusunda genel eğitimler alınmalıdır.

Duygusal Değerlendirme: Öğrencilerinizle bir deprem anında nasıl davranmaları gerektiğini tartışın. Çok korkmanın, kaygılanmanın ve hatta fiziksel olarak hastalanmanın çok normal olduğundan söz edin. Korkuya bazı insanlar ağlayarak, bazıları gülerken tepki verir. Öğrencilerinizle, bir depremden sonra sınıf arkadaşlarına daha az korkmaları ve kaygılanmamaları için nasıl yardımcı olabilecekleri hakkında konuşun.

Öğrencilerinizin ailelerinin ya da yakınlarının okula ulaşmaları uzun zaman alabilir, bu yüzden herkes sabırla beklemeye hazır olmalıdır. Öğrenciler ailelerine ne olduğu konusunda çok kaygılanabilir, hatta “kaygıdan hasta” olabilirler. Öğrencilerin zamanı geçirmek ve kaygılanmamak için birbirlerine nasıl yardımcı olabileceklerini tartışmalarını sağlayın. Ailelerinin bir afet planının olup olmadığını sorun; aile üyelerinin ne yapmaları gerektiği konusunda öğrencilerin daha iyi fikirler taşıması mümkündür.

TATBİKATLAR

Afet ve acil durum tatbikat ve egzersizinin gerçek bir afette insanların paniğe kapılmadan doğru hareket etme şansını iki kat artırdığı bilimsel olarak ispatlanmıştır. Bu nedenle, Afet Acil Yardım Planı'yla ilgili genel ve ayrı başlıklar altında tatbikatlar uygulanır. Yılda en az bir kez genel tatbikat yapılır.

Aylık tatbikat konuları şunlardır:

- Gaz kaçağı
- Yangın
- Arama-kurtarma
- Tahliye
- İlk yardım
- Deprem

Bu başlıklar altında ayrı ayrı ya da birden fazla tatbikat kombine olarak planlanır ve uygulanır. Tatbikatlar okul bünyesinde yapıldığı gibi, komşu kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapıp ortak tatbikatlar şeklinde de gerçekleştirilebilir.

Okuldaki herkesin acil durum çıkışları, toplanma alanları gibi konularda eğitime ihtiyacı vardır. Eğitim planı hazırlanması için önce görev tanımları yapılmalıdır. Çalışanların, öğrencilerin,

ziyaretçilerin, velilerin, tedarikçilerin, yöneticilerin ve acil duruma müdahalede sorumluluk alanların eğitim ve bilgi ihtiyacı belirlenmeli ve buna göre bir eğitim programı hazırlanmalıdır.

Eğitimde on iki aylık bir periyot için şunlar belirlenmelidir:

- Kimlere hangi eğitimlerin verileceği
- Eğitimi kimlerin vereceği
- Hangi eğitim araçlarının kullanılacağı
- Eğitimlerin hangi tarihlerde, nerelerde yapılacağı
- Eğitimlerin değerlendirilmesi ve dokümantasyonun nasıl yapılacağı

Eğitimler birkaç şekilde gerçekleştirilebilir:

Eğitim oturumları: Düzenli olarak gerçekleştirilen, karşılıklı bilgi paylaşımını, soruların cevaplanmasını ve ihtiyaçların belirlenmesini hedefleyen tartışma toplantıdır.

Masa başı çalışması: Acil durum yönetim grubu üyelerinin bir araya gelerek, üretilen senaryolar üzerinde çalıştığı, her üyenin acil durum anındaki sorumlulukları ve yapması gerekenler üzerine görüşülen toplantılardır.

Tatbikat: Acil durum yönetim grubu ve müdahale ekipleri, kriz anında neler yapacaklarını uygulamalı olarak gösterir. Özellikle ilkyardım, alarm ve ikaz gibi özel alanlarda, işlevlerin test edilmesi için alıştırma eğitimleri düzenlenir.

Tahliye tatbikatı: Okul çalışanları tatbikat sonrasında, planda belirtilen tahliye yolunu kullanırken ne tür tehlikelerin ortaya çıkabileceğini tespit eder ve acil durum yönetim grubuna bildirir. Bu bilgiler ışığında plan revize edilir.

Gerçeğe yakın tatbikat: Gerçeğe yakın bir acil durum senaryosu hazırlanır. Bu tür bir tatbikata personel, acil müdahale ekipleri, yönetim ve yerel topluluk organizasyonları katılır.

Yan sayfada sınıfça yapılabilecek bir deprem ve tahliye tatbikatının hazırlanması ve uygulanmasına örnek verilmiştir. Öğrencilerle sınıf deprem tatbikat aşamalarını gözden geçirin ve onlara Çök-Kapan-Tutun alıştırmalarını belirli aralıklarla tekrar yaptırın.

“Deprem Tatbikatı” başlığı altındaki maddeleri değerlendirmek üzere bir sonraki sayfada kurguladığımız Çök-Kapan-Tutun senaryosunu uygulayın.

Bir “Çök-Kapan-Tutun” eylemini canlandırmak üzere, öğretmen senaryo metnini okudukça yapılması gerekeni uygular. Çök-Kapan-Tutun eylemini canlandırdıktan sonra DURUM 1 ve 2’ye göre tartışmalar yaparak olayı farklı boyutlarıyla görmeye çalışın.

DEPREM TATBİKATI

Hasar verici bir deprem sırasında, can güvenliğini sağlayacak hareketler hemen gerçekleştirilmelidir. Deprem devam ederken bir sonraki adımda ne yapılacağına karar vermek için zaman olmayacaktır; herkes nasıl davranacağını önceden bilmelidir. Bir depremden sonra, acil durum tahliye ya da ilkyardım müdahalesi gibi yaşamsal faaliyetler gerekebilir; iyi eğitilmiş çalışanlar ve öğrenciler bu kritik adımların olabildiğince çabuk atılmasını sağlayabilir.

Deprem tatbikat ve alıştırmaları hazırlık planınızın son derece önemli bir parçasıdır ve şu tür faydaları vardır:

1. Öğrencilere, çalışanlara ve velilere gerçek bir depremin yaratacağı karmaşada nasıl davranılacağını öğretir.
2. Afet Acil Yardım Planı'nızın tüm parçalarının nasıl işlediğini, çalışanlarınızın ve öğrencilerinizin ne kadar iyi eğitildiklerini değerlendirmenize yardımcı olur.
3. Her tatbikatta öğrenilenlerin planlara yansıtılmasının ve gerekli değişikliklerin yapılmasının önünü açar.
4. Okuluza özgü koşulları fark etmenizi sağlar.

Deprem sırasında ve sonrasında yapılacakların tümünü içeren kapsamlı tatbikatlar yılda bir ya da iki kez gerçekleştirilmelidir. Türkiye'de 12 Kasım haftası, okullarda **"Deprem Anma ve Hazırlık"** haftasıdır. İmkânlar çerçevesinde program faaliyetlerinizi, deprem tehlikesi hakkındaki sunumlarınızı ve hazırlık planlarınızı bu tarihe göre belirleyin.

Deprem tatbikatlarının hazırlıkları ve kapsamı: Depremin etkilerinin ve potansiyel hasarlarının anlaşılması için öğrencileri ve çalışanları resimler ve grafiklerle eğitmek yararlıdır. Bu esnada hem yapısal hem de yapısal olmayan hasarlar tartışılmalıdır.

Planın ve tatbikatın amaçları ve işleyişi tatbikat öncesi mutlaka tartışılmalıdır. Eğer tüm öğrenci ve çalışanlar belirli bir adımı neden atacağını bilirse, bu etkinliklere daha hızlı ve uyumlu olarak katılırlar. Yapılması gereken tatbikat faaliyetleri özetle şöyledir:

1. Öğretmenler: Kendi sınıfınızda Çök-Kapan-Tutun pozisyonu ile önerilen faaliyet ve tatbikatları uygulayın.
2. Yöneticiler: Hangi adımların hangi sırayla atılacağını saptamak için, tatbikat hazırlıkları ve tahliye planı geliştirme kontrol listesindeki önerileri kullanın.
3. Tatbikat hazırlıklarındaki önerileri izleyerek, hazırlık planınızın çeşitli parçalarını sınyacak bir senaryo geliştirin. Çök-Kapan-Tutun pozisyonunu, önerilen faaliyet ve tatbikatları ve tahliye kontrol listesinde önerilen noktaları kullanın.
4. Her bir ekip, kendi sorumluluklarını tartıştığı bir "değerlendirme" tatbikatı yaparak Afet Acil Yardım Planı'nı sınyamalıdır. Ekip görevleri kontrol listesi ve tatbikat değerlendirme formunu değerlendirme ve düzenlemeler için kullanın.
5. Geliştirdiğiniz müdahale planlarınızı genel bir tatbikat yaparak sınyayın. Yerel itfaiyeden, acil hizmet servis birimlerinden veya il ya da ilçe milli eğitim müdürlüklerinden değerlendirmede yardım isteyin.

ÇÖK-KAPAN-TUTUN SENARYOSU

Derinden bir gürültü ve uğultu duydunuz. Gürültü, yaklaşık on saniye içinde daha da yükseldi. Ardından İŞTE korkunç bir sarsıntı! Sanki birisi aniden frene basmış ya da bir kamyon o anda binanın duvarına çarpmış gibi.

Birinin, "DEPREM! ÇÖKÜN VE KAPANIN" dediğini duydunuz. Yer altınızda kayıyor gibi. Ayağa kalkmanız, hatta yerinizde durmanız bile zor.

Mümkün olduğunca çabuk ve sakince, sıranızın altına girip kapandınız. Öğretmeninizin dediklerini dikkatle dinliyorsunuz.

Sarsıntı ve gürültü 60 saniye kadar sürebilir. (Deprem sarsıntısı bitene kadar birimiz sayarak zaman tutacak. Görevlendirmiş olduğumuz "zaman tutucu", sarsıntı başladığında alçak sesle saymaya başlayacak.)

Bina çatlıyor ve çatırdıyor. Kitaplar raflardan düşüyor. Lambalar ve asılı bitkiler kayıyor. Birden bir saksı yere düşüyor ve parçalanıyor. Bir pencere sallanıp çatırdıyor ve cam parçaları yerlere dağılıyor. Sıranız da biraz kaymaya başlıyor.

Dışarıdaki sesleri duyuyorsunuz. Köpekler havlıyor, kediler miyavlıyor, bir bebek ağlıyor. İnsanlar bağılıyor ve çığlık atıyor. Bacaların ve binanın diğer gevşek parçalarının çatırdadığını ve yere düştüğünü duyuyorsunuz. Ağaçlar sallanıyor; birbirlerine ya da binalara çarpıyor.

İçeride sınıf duvarlarındaki resimler çivilerinden çıkıyor ve yerlere düşüyor. Çekmeceler ve sıralar açılıyor ve sınıfta bir taraftan öbür tarafa kayıyor. Lambalar bağlantılarından kopuyor ve yere düşüyor.

Kapı açılıp kapanıyor. BAM! Şimdi çarparak kapandı. Ardından bir sessizlik. Sallantı durdu ve sınıf sessizleşti. (Zaman tutucu şimdi saymayı bitirmişti.)

Herkes sıralarına dönsün! Şimdi sessizce oturmak ve bundan sonra yapılacaklar için talimatları beklemek önemlidir. Binayı terk etmek ve tahliye etmek uygun bir yol ise bu okul yönetimince bize bildirilir. O zaman ben sizleri dışarıya güvenli bir yere çıkaracağım. Artçı şokların gelmesi ve yeniden sallanma durumunda her an tekrar Çök-Kapan-Tutun için hazır olun.

Etrafınıza bakının, herkes iyi mi? Herhangi bir yaralanma var mı? Eğer varsa bana haber verin.

DURUM 1: Günün ortası ve sınıfların hepsi dolu. Ani bir sarsıntı hissettiniz ve hemen "Çök-Kapan-Tutun" uyarısı yaptınız. Birkaç saniye sonra bina yeniden sallanmaya başladı, ama daha şiddetli. Pencerelerin camları kırıldı ve öğrencilerin üzerine cam parçaları sıçradı. Lambalar ve diğer sabitlenmemiş eşyalar sıraların üzerine düştü. Ağır eşyalar öğrencileri yaralamadı, ama cam parçaları küçük kesiklere neden oldu. Elektrik kesik ve tahliye için bir karar bekliyorsunuz.

Tartışma noktaları

- Tahliye için kim karar verecek ve bu karar sınıflara zamanında nasıl ulaştırılacak? (Elektriğin kesik olduğunu unutmayın.)
- Tahliye kararını beklerken öğretmen ne yapacak?
- Artçı şokların sürüyor olması ihtimali göz önünde tutularak, öğrencilerin endişesi nasıl azaltılabilir?
- Yapısal olmayan sorunlardan herhangi biri önlenbilmiş ya da azaltılabilmiş miydi?

DURUM 2: Saatler öğleden sonra 14.30'u gösteriyor ve 7 büyüklüğünde bir deprem oldu. Siz hemen "Çök-Kapan-Tutun" çağrısı yaptınız. Otoyolların çoğu ve caddeler ya hasar görmüş ya da araçlarla ve enkazla kapanmış durumda. Yolların açılması belki saatler sürecektir. Okulda bazı hasarlar var, ama öğrencilerin çoğu yalnızca psikolojik olarak sarsılmış ve evlerine gitmeye hazır. Elektrik, su ve daha önemlisi telefonlar çalışmıyor.

Tartışma noktaları

- Okulun, öğrencileri aileleriyle nasıl buluşturacağı belli mi?
- Öğrencileri özellikle ailesinden başka birine teslim etmeden önce hangi aşamalar izlenmeli?
- Okul alanının güvenlik altına alınması ve öğrencilerin sayılması nasıl gerçekleştirilecek?
- Öğrencileri akşama kadar ya da gece boyunca tutmak için ne tür hazırlıklar yapıldı?
- Eğer gerekirse, gece öğrencilerle kalmak için nöbetçi olarak kimler okulda görevlendirildi?

Okullarda deprem ve onunla ilgili işlerin tatbikatlarda doğru ve iyi bir şekilde yerine getirilip getirilmediğini belirlemek için aşağıdakine benzer bir tatbikat kontrol listesi hazırlanıp kullanılmalıdır:

Çök-Kapan-Tutun

- Öğretmen Çök-Kapan-Tutun hareketini yaparak gösterdi.
- Öğrenciler doğru işlemi biliyordu.
- Öğrenciler çökmüş-çömelmiş kapanmış-gizlenmiş, tutunmuşlardı.
- Öğretmenin talimat ve komutları açık ve yerindeydi.
- Öğretmen önce kendini kontrol edip durumunu değerlendirdi.
- Öğretmen öğrencilerin kendilerini ve arkadaşlarını kontrol etmesini istedi.
- Öğretmen sınıfı boşaltmadan önce sınıfın durumunu değerlendirdi ve herkesin sakinleşmesini bekledi.
- Öğretmen, eş öğretmeni veya eş dersliği (sınıfı) kontrol etti.

Artçı Sarsıntı (İlk şoktan iki dakika sonra)

- Öğretmen Çök-Kapan-Tutun hareketini tekrar yaparak gösterdi.
- Öğrenciler doğru işlemi biliyordu.
- Öğretmenin talimat ve komutları açık ve yerindeydi.
- Öğretmen önce kendini kontrol edip durumunu değerlendirdi.
- Öğretmen öğrencilerin kendilerini ve arkadaşlarını kontrol etmesini istedi.
- Öğretmen sınıfı boşaltmadan önce sınıfın durumunu değerlendirdi ve herkesin sakinleşmesini bekledi.
- Öğretmen, eş öğretmeni veya eş dersliği kontrol etti.

Özel Durumlar: Planlanmış veya planlanmamış bir özel durum olduysa, bu durumda nasıl davranıldı?

Boşaltma ve Öğrenci Sayımı

- Boşaltma (tahliye) işlemi düzgün bir şekilde yapıldı.
- Toplanma yerinde öğretmen yoklama yaparken öğrenciler oturuyordu.
- Öğrenci Yoklama Fişi, Olay Komuta Merkezi'ne gönderildi.

Eğer ciddi bir "yaralanma" olayı olmamışsa öğretmen eş öğretmenle birlikte sırayla bir ön sıralardan, bir de son sıralardan olmak üzere sınıfı boşaltır. Eğer bir öğretmen tahliye işine başlamıyorsa, eş öğretmenin sınıfını veya eş dersliğin ikisini de tahliye eder. Eğer bir öğrenci yaralanmış ve hareket ettirilemez bir durumdaysa, öğretmenlerden biri yaralı öğrencilerle beraber sınıfta kalır, diğer öğretmen ise iki sınıfı toplanma alanına götürmek üzere tahliye eder.

Özel Durumlar: Planlanmış veya planlanmamış bir özel durum olduysa, bu durumda nasıl davranıldı?

Artçı Sarsıntı (İlk şoktan dokuz dakika sonra)

- Öğretmen Çök-Kapan-Tutun hareketini yaptı.
- Öğrenciler Çök-Kapan-Tutun hareketini yaptı.
- Öğretmenin talimat ve komutları açık ve yerindeydi.
- Öğretmen öğrencilerden kendilerini ve arkadaşlarını kontrol etmelerini istedi.
- Öğretmen sınıfı boşaltmadan önce sınıfın durumunu değerlendirdi ve herkesin sakinleşmesini bekledi.

Yorumlar:

Lojistik

- Acil durum çanta veya kutuları, öğrenciler toplanma alanına gelince açıldı.
- Lojistik ve bakım ekibi öğrencilere gerektiğinde kumanya dağıttı.
- Olay Komuta Merkezi'nde masa, sandalye ve diğer malzemeler kuruldu.
- Arama ve kurtarma malzeme ve ekipmanları kullanılmaya hazır hale getirildi.

Komuta Merkezi

- Olay komutanı tatbikat sırasında sürekli olarak Olay Komuta Merkezi'nde bulundu.
- Olay komutanı, komuta yerinden öğrenci ve personelin toplanma yerlerini gözetledi.
- Kayıt tutan görevli tüm olayları kaydetti.
- Takım liderleri, olay komutanına sürekli olarak rapor verdi.
- İletişim yetkilisi olay durum raporu hazırlayıp olay komutanına onaylattı.
- İletişim yetkilisi İl/İlçe/Kampüs Kriz Merkezi'ne (veya ADM'ye) Acil Durum Raporu'nu ulaştırdı.

Arama ve Kurtarma

- Takımların sayısı: _____
- Takım lideri görevdeydi.
- Müdahale şefi veya takım liderleri görevlendirmeleri yaptı; takımların ekipmanlarını ve telsiz ayarlarını kontrol etti.
- Takımlar yüksek öncelikli alanlara öncelikle gönderildi.
- Takım elemanlarının her biri uygun bir şekilde (uygun ayakkabı, yelek, miğfer, toz maskesi, gözlük, düdük, el feneri ile) giydirilip donatılmıştı.
- Arama ve kurtarma takımları görevlendirildikleri alanları tümüyle taradı.

Sağlık Ekibi

- Görevlendirilen personel sayısı: _____
- Acil sağlık müdahale merkezi öğrencilerin toplantı yerinden görülmeyen bir yerde kuruldu.
- Acil yardım malzemeleri acil tıbbi yardım alanına getirildi.
- Portatif karyola ve sedyeler kuruldu.
- Mağdurlar getirildi ve "tedavi edildi".
- Bütün acil sağlık uygulamaları için İlk Yardım Bilgi Formu kullanılarak kayıt tutuldu.

Yorumlar: -----

Velilere Öğrenci Teslimi

Görevlendirilen personel sayısı : _____
Görevlendirilen gönüllü sayısı : _____
Başvurusu işleme konulan veli sayısı : _____

Başvuru Yeri:

- Masa ve sandalyeler ve diğer malzemeler hazırlandı.
- Aile ve velilere sakin ve saygılı bir şekilde davranıldı. Velilerin kimlik bilgileri kontrol edildi.
- Başvuru yeri ile okul bina ve sınıflar arasında koşarak gidip gelen haberciler/kuryeler mevcuttu.
- Öğrenci teslim formları önceden hazırlanmıştı.

Velilere Öğrenci Teslimi

Görevlendirilen personel sayısı : _____
Görevlendirilen gönüllü sayısı : _____
Başvurusu işleme konulan veli sayısı : _____

Teslim Yeri:

- Masa ve sandalyeler ve diğer malzemeler hazırlandı.
- Velilere sakin ve saygılı bir şekilde davranıldı. Kimlik bilgileri tek tek kontrol edildi.

Yorumlar: -----

TAHLİYE TATBİKATI

Tahliye planının geliştirilmesi için aşağıdaki kontrol listesi örnek olarak hazırlanmıştır:

A. Organizasyon

Aşağıdaki noktaların işlev kazanması için hazırlık yapılır ve sorumluluklar tayin edilir:

- Uygun tahliye yollarının saptanması
- Tahliye yolları ve tahliye alanı hakkında okuldaki herkesin bilgilendirilmesi
- Acil durumda toplanılacak alanın güvenliğinin değerlendirilmesi
- Tahliye yolunun açılması ya da yeni bir tahliye yolu düzenlenmesi
- Tahliye emrinin verilmesi
- Talimatın diğerlerine iletilmesi
- Tahliyeye yardım edilmesi
- Özürlülere yardım edilmesi
- Tüm öğrencilerin ve çalışanların sayılması
- Tesisat ve cihazların kapatılması
- Binaların emniyete alınması ve öğrencilerin tahliyesinin kontrolü
- Alınan kararların ve tahliye edilen öğrencilerin kaydedilmesi
- Binaların yeniden hizmet vermesi ya da bir başka planın anons edilmesi

B. Acil Durum

Bir deprem sırasında herkesin yapacağı şey ÇÖK, KAPAN VE TUTUN'dur. Deprem anında tahliye yapılmamalı; binaların en tehlikeli yerleri olabilen merdivenler ve asansörlerden uzak durulmalıdır.

C. Tahliye Emirleri

Dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- Tahliye hiçbir zaman plansız ve acilen yapılmaz.
- Ne zaman tahliye yapılamayacağına dair kriterleriniz olmalıdır.
- Tahliyenin kademeleri vardır ve her birinin ne zaman yapılacağı bilinmelidir.
- Emrin iletilme aşamaları herkes için anlaşılır (açık) olmalıdır.
- Diğer bilgiler için Komuta Merkezi'ne başvurulması gerekir.

D. Tahliye İşlemi

Aşağıdakiler yerine getirilmelidir:

- Tüm alanların kontrol edilmesi ve tüm insanların sayılması
- Tahliye yolu ve alanının güvenliğinin kontrol edilmesi
- Tahliyenin gerekip gerekmediğinin saptanması

E. Toplanma ve Sorumluluk

Aşağıdakiler için bir sisteminiz ve ekibinizin olması gerekir:

- Herkese açıklama yapılması
- Kayıt sonuçlarının Komuta Merkezi'ne bildirilmesi
- Tıbbi yardıma en çok ihtiyaç duyacak kişilerin saptanması
- İhtiyaçların dahili ve harici ilkyardım ve kurtarma ekiplerine iletilmesi

F. Binaları Emniyete Almak

Aşağıdakiler için bir sisteminizin ve ekibinizin olması gerekir:

- Binaların güvenliğinin kontrol edilmesi
- Tüm bulguların Komuta Merkezi'ne rapor edilmesi
- Okulun bir tek kapısı dışında tüm kapılarının kapatılması
- Öğrencilerin velilerine ya da diğer kişilere teslim edilmesinin kontrol altında tutulması
- Diğer yardım kurumlarıyla bağlantı kurulması

G. Tahliyenin Tamamlanması

Şunlara karar vermek için bir sisteminizin olması gerekir:

- Tahliye emrinin tamamlanması
- Binaların yeniden açılmasının koordine edilmesi veya
- Öğrencilerin tahliyesi emrinin mümkün olduğu kadar çabuk alınması ya da başka bir alana geçerek binanın tamamen boşaltılması

Tartışma noktaları

1. Sınıfı her zamanki yangın tatbikat yolundan dışarıya çıkarırken, öğrencilerinize etraflarında gördükleri tehlikeleri akıllarında tutmalarını söyleyin. Önceden belirlenmiş alana vardığınızda, öğrencilerinizle fark ettikleri tehlikeleri konuşun. Bu tür tehlikelerin bir listesi aşağıdaki gibi olabilir:

- Elektrikler kesik (Acil durum ışıklandırması var mı?)
- Koridorlarda ve merdivenlerde enkaz yığılmış; tavandan düşen parçalar ve duvarlardan dökülen sıvalar görülüyor.
- Koridorlar düşen eşyalar ve camlı dolaplarla tıkanmış durumda.
- Koridorda duman var.
- Dış kapı ve pencereler sıkışmış ya da açılmıyor.
- Artçı şoklar tahliye sırasında gelebilir (Bu durumda da öğrenciler buldukları yerde hemen Çök-Kapan-Tutun hareketini yapmalıdır).
- Bina dışında tuğla, kırık cam ve moloz yığılmış, yerlerde elektrik telleri mevcut.

Sınıfa döndüğünüzde öğrencilerinizle tehlikenin nasıl azaltılmış olabileceğini ve/veya bunlarla nasıl başa çıkabileceklerini tartışın.

2. Sınıfınıza büyük bir deprem sırasında her öğrencinin başlıca sorumluluğunun kendi can güvenliği olduğunu açıklayın. Bununla birlikte her öğrenci, bir yaralıya yardım etmesi gerektiğini öğrenmeli. Tartışmayı canlandırmak için "Ya olursa" sorularını sorun.

- Ya öğretmeniniz yaralanırsa?
- Ya bir öğrencinin bir yeri camla kesilmiş ve kanıyorsa?
- Ya düşen bir lamba ya da ağır bir nesne birine çarpmışsa?
- Ya bir öğrenci depremden dolayı şoka girerse?

IX. YARDIMLAŞMA

Bir afet anında birçok okul dışı kaynağa ihtiyaç duyulacaktır. Bazı durumlarda aşağıda belirtilen kurumlarla önceden ilişkiye geçilmesi ve anlaşmalar yapılması gerekebilir:

- İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
- İtfaiye
- Parlayıcı, patlayıcı, tehlikeli madde müdahale otoriteleri
- Hızır Acil Servis
- Hastaneler
- Emniyet-zabıta
- Yerel yönetim hizmet birimleri
- Yöredeki bakanlık, valilik ve kaymakamlıkların ilgili birimleri
- İnşaat şirketleri, iş makine parkları
- Acil durum ekipmanı sağlayan kuruluşlar
- Sigorta şirketleri
- ....

Bunlar dışında komşu binalarla acil müdahalede karşılıklı yardımlaşma protokolleri ve ilgili kurum ve kuruluşlarla da anlaşmalar yapılmalıdır. Ayrıca her yıl bölgesel olarak resmi kuruluşlar ve komşu okulların davet edildiği, çeşitli senaryolara göre düzenlenecek müdahale, kurtarma ve yardımlaşma tatbikatlarına da katılmak gerekir.

ANLAŞMALAR

Önce herhangi bir acil durumda herhangi bir protokol yapmadan yardım alınabilecek kurum ve kuruluşların irtibat bilgileri belirlenmelidir. Ardından, afet ve acil durum anlarında karşılıklı yardım ve işbirliği için protokoller ihtiyaca göre düzenlenmelidir. Bu noktada şu kurumlarla işbirliği yapılmalıdır:

- Personelin ..... Komuta Merkezi'ne ulaştırılması için servis şirketleriyle
- Telefon hatlarında sorun yaşandığında öncelik sağlanması için Türk Telekom ve özel şirketlerle
- Telsiz kullanımı ve uydu telefonlarına yönelik hat anlaşmaları için ilgili kurumlarla
- Donanım, altyapı, network yönetimi için ..... ile
- Komuta Merkezi yiyecek-içecek desteği için yemek firmalarıyla
- Komuta Merkezi personelinin barınması amacıyla yakın otellerle
- Deprem anında yoğun destek vermeleri için güvenlik şirketleriyle
- Deprem büyüklüğü yüksek olan senaryolarda kuruma gelen ihbarların karşılanması amacıyla arama merkezi şirketiyle
- Uzman temini konusunda mühendis odaları ve dernekleriyle
- Çalışan desteği verilmesi konusunda işbirliği sigorta şirketleriyle
- Afet durumundaki kargaşa ve yoğunluktan etkilenmemek amacıyla kurye ve kargo şirketleriyle
- Avans ve tazminat ödemelerinin kısa sürede gerçekleştirilebilmesi ve gezici uydu şubelerinden işlem yapılabilmesi için bankalarla

Yangın durumunda da yardımlaşma ve işbirliği amacıyla komşu kurum ve kuruluşlarla bir protokol yapılmalıdır. Bu protokolda aşağıdaki hususlar yer almalıdır:

- Eğitim ve bilgi değişimi
- Kullanılan araç gereç ve malzemelerin standart hale getirilmesi
- Ortak tatbikatlar yapılması
- Yangınla mücadelenin hangi şartlarda gerçekleştirileceğinin belirlenmesi

GÖNÜLLÜLER VE STK'LAR

Afetin ilk aşamasında olay yerine gelerek yardıma koşan gönüllüler, kendiliğinden ortaya çıkan, örgütsüz ve hiçbir eğitimleri ya da uzmanlıkları olmaksızın yardım etmek isteyen vatandaşlar ya da meslekleri veya eğitimleri dolayısıyla kimi yeteneklere sahip olan, olaya olumlu bir müdahalede bulunmak isteyen kişilerdir. Acil müdahalenin büyük bir kısmı bu gönüllüler tarafından, genellikle herhangi bir düzene ya da güvenlik kuralına uymadan gerçekleştirilmektedir. Böylece bireysel gönüllüler bir yandan büyük bir kaynak olarak görülürken, diğer yandan da bir sorun yumağı olarak görülür.

Bu nedenle, acil durum ve afet için hazırlık ve müdahalede bilinçli davranmayı sağlamak üzere, yardım dernekleri ve ilgili birimlerle önceden temasta olunması gerekir. Ayrıca kurumlar buldukları yerlerin muhtarlıkları, belediye, kaymakamlık gibi kurumlarla afetlere karşı zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme konularında işbirliği yapmalıdır. Özellikle afetler konusunda eğitilmiş, yetenekli, uzmanlık veya kaynak sahibi gönüllülerin belirlenmesinde büyük yarar vardır.

X. ACİL DURUM MALZEMELERİ

Hasar verici bir depremden sonra okuldan ayrılmak mümkün olmayabilir. Aynı zamanda acil yardım da binanıza ulaşamayabilir. Bu koşullarda, **İlk 72 Saat** ya da daha uzun süreyi okulda geçirmek zorunda kalabilirsiniz.

Bu nedenle, ilkyardım çantaları, su, araç gereç ve yiyecek gibi ihtiyaçları emniyetli bir yerde bulundurmak hazırlık planınızın en önemli parçasıdır. Bu malzemelerin taze ve son kullanım tarihlerinin geçmemiş olması önemlidir. Bununla birlikte ihtiyaçların envanteri tutulmalı ve nerede buldukları kaydedilmelidir. Depremden sonra elimizde olan malzemelerin temini, depolanması ve elde edilmesini, özel olarak görevlendirilecek belli ekiplere bırakmak iyi bir çözümdür.

AKLINIZDAN ÇIKARMAYIN: Bütün gerekli malzemeleri bir anda hazır bulundurmanız mümkün olmayabilir; ancak aşağıdaki listede yazılı, çok gerekli temel malzemeleri edinin:

- Yeterli ilkyardım malzemesi
- El fenerleri ve yedek piller
- Yedek yangın söndürme cihazları
- Arama ve kurtarma malzemeleri
- Binadaki herkese yetecek miktarda su ve yiyecek
- Battanilyeler, kalın plastik torbalar
- Sıhhi malzemeler
- Reçete gerektirmeyen, sık kullanılan ilaçlar

Bir depremin hemen ardından gereken malzemeleri öncelik sırasına koyarak, teminleri için bir zaman çizelgesi hazırlayın. Örneğin ilkyardım malzemeleri sudan daha önemlidir, su ise yiyecekten daha önemlidir. İhtiyacınız olan diğer malzemeleri zamana yayarak edinebilirsiniz.

Acil durum ekiplerinin olası ihtiyaçlarını belirleyebilmek için aşağıdaki örnekleri inceleyin:

Bilgi ve Planlama Servisi

- Mevcut Afet Acil Yardım Planı
- Tahliye, itfaiye, sivil savunma, vb. planı
- İhtiyaç malzemeleri depo krokisi
- Vaziyet ve kat planları

Yönetici/Müdür/Olay Komutanı

- Öğrenci ve çalışanların listesi
- Acil durum görev listesi
- Okulun krokisi
- Tahliye planı
- Tahta
- Telsiz
- Megafon
- Pilli radyo ve yedek pil
- Kâğıt ve kalem, daktilo, bilgisayar, yazıcı

Öğretmenler

- Öğrenci listesi
- Öğrencilerin acil durum çantaları

İlkyardım Ekibi

- Her bir öğrenci ve çalışan için sağlık kartı
- Acil durum kartları
- İlkyardım gereçleri

- İlkyardım donanımı (battaniye vb.)
- El lambaları
- Kâğıt ve kalem
- Tahta
- Tahliye planı
- Kimlik bandı ya da kol bandı

Arama ve Kurtarma Ekibi

- Çalışanların ve öğrencilerin listesi
- Okulun krokisi
- Yangın söndürme cihazları
- El lambaları
- Telsiz
- Anahtar, pense ve tornavida
- Manivela ve yangın baltaları
- Kürek ve ip
- Eldivenler, yüz maskeleri, gözlük
- Kask

Emniyet ve Tahliye Ekibi

- Okulun krokisi
- Tahliye planı
- Önemli anahtarlar
- Telsiz
- İşaret kartları ve yazı gereçleri
- Kimlik bandı ve kol bantları
- Megafon

Sosyal Yardım Ekibi

- Telsiz
- İşaret kartları ve yazı gereçleri
- Kimlik bandı ve kol bantları
- Öğrenci listesi ve acil durum bilgileri
- Megafon

Yangın Ekibi

- Yangın söndürme cihazları (A,B,C tipi)
- Eldivenler
- Kürekler ve baltalar
- Telsiz

Teknik Onarım Ekibi

- Okul planı (su, elektrik, doğalgaz bağlantılarını gösteren planlar)
- Vanaları kapatmak için aletler
- Yangın söndürme cihazı
- Tahliye planı
- İhtiyaç depo krokileri
- Sıhhi ihtiyaçlar
- Kâğıt ve yazı gereçleri
- Yiyecek ve su

İlkyardım Çantası: Her okul, aşağıda önerilen ilkyardım malzeme listesindeki tüm malzemeleri sağlamalıdır. Her sınıfın gerektiğinde kullanabileceği bir ilkyardım çantası olmalıdır.

İlkyardım malzeme listeleri şöyle sıralanabilir:

- İlkyardım el kitabı
- Bandajlar ve pansuman malzemeleri (plaster, 2 geniş rulo, steril bandaj, 2 ve 4 rulo, pamuklu-delikli bezler, sargı malzemeleri, gazlı tampon 4x4, lateks eldivenler, vb.)
- Makas
- Cımbız
- Derece
- Çengelli iğne
- Hijyenik bağ
- Üst koruma örtüsü

Afet Durumunda İhtiyaç Duyulacak Tıbbi Malzemeler: Tıbbi malzemeler ayrı ayrı paketlenmeli ve yalnızca afet durumlarında, “gerektiğinde” kullanılmalıdır.

Afet dönemi ihtiyaçları için hazırlanan malzemeler öğrenci sayısına göre şu şekilde birimlere ayrılmalıdır:

Mevcut:	1-750	1 set
Mevcut:	751-1500	2 set

Okullarda revir, hemşire odası, sağlık kabini gibi mekânlarda bulundurmak üzere yan sayfada sıralanan tıbbi ihtiyaç malzemeleri mümkün olduğunca temin edilmelidir.

TIBBİ İHTİYAÇ (750 kişi için)

- 3 Steril gazlı bez (7,5 x 7,5 cm)
- 12 Alkol (tuvalet ispiertosu) (1 lt)
- 1 Amonyak nefes açıcı (10'luk paketler halinde)
- 1 Aplikatör (steril, 6,5 cm)
- 1 Karbonat
- 1 Bandaj makası (15 cm)
- 1 Bandaj, betafix (5 x 10 cm)
- 1 Elastik bandaj (6 cm)
- 10 Elastik bandaj (13 cm)
- 20 Kol askısı
- 3 Klor tabletleri
- 1 Bez sargılar
- 10 Göz damlası
- 20 Paket kâğıt mendil
- 3 Göz bezleri (steril)
- 20 Gazlı bez (steril 7,5 x 7,5 cm)
- 1 El lambaları, piller
- 10 Gazlı bez (5 cm)
- 2 Gazlı bez (10 cm)
- 1 Aspirin içermeyen tablet
- 1 Kâğıt havlular
- 1 Plastik torba
- 20 Plastik ambalaj kâğıdı
- 2 Oksijen tüpü takımı (1 yetişkin, 1 öğrenci)
- 2 Çengelli iğneler
- 1 Tuz (1 kg)
- 2 Peçeteler
- 1 Çarşaf
- 1 Sabun (sıvı ve su gerektirmeyen cinsten)
- 10 Atel (18"lik)
- 3 Atel (24'lük)
- 1 Sedye
- 24 Bant, kâğıt yapıştırıcı (1"x10 m)
- 1 Bant, kâğıt yapıştırıcı, 2"x10 m (yeni)
- 1 Dil tutucuları
- 10 Cımbız
- 1 Vazelin (kavanozda)
- 1 Su (steril, 20 lt, plastik şişede)

Altı ayda bir eksik malzemelerin listesini çıkartıp bu malzemeleri tamamlayın.

Tıbbi Olmayan Acil Durum İhtiyaç Malzemeleri ve Donanımı: Tıbbi malzemelere ek olarak, okullarda aynı zamanda aşağıdaki listelerde verilen diğer araç gereçler ve donanımlar bulunmalıdır.

SINIF AFET ÇANTASI

Çantanın Üst Kısmı

- El feneri ve yedek pilleri
- Radyo ve yedek pilleri
- Düdük
- Öğrencilerin ve ailelerinin isimlerinin, telefon numaralarının ve adreslerinin suya dayanıklı bir malzemeye yazılı olduğu sınıf listesi (Bu liste, ev ve araba acil durum (tahliye) çantası için aile ve arkadaşların isim ve telefon numaralarını içerecektir.)
- Kalem ve kâğıt
- Keçeli tahta kalemi
- Yardım çağırmak için renkli bayrak
- Yapıştırıcı bant
- Susuz sabun
- Sürekli ilaç kullanan öğrencilerin ilaçları
- İlk yardım çantası
- Vazelin
- Kâğıt mendiller ve tuvalet kâğıdı
- Cep çakısı
- Antiseptik mendil
- Su arıtma tabletleri
- Konserve açacağı
- Birkaç oyuncak

Çantanın Orta Kısmı

- Su (mümkünse üç günlük)
- Yiyecekler
- Yağsız süt tozu
- Toz meyve suyu
- Konserve meyve suları
- Konserve yiyecekler (balık, bezelye, vb.)
- Kraker, bisküvi
- Kuru meyve
- Fıstık ezmesi
- Şeker, çikolata

Çantanın Dip Kısmı

- Plastik şişe ve su bardakları
- Oyun kartları ve cep oyunları
- Kitaplar
- Battaniye
- Bir miktar yedek iç çamaşırı

ACİL DURUM İHTİYAÇLARI VE DONANIMI (Okul çapında)

- Baltalar
- Battaniyeler
- Megafon, (yedek pillerle beraber)
- Konserve açacağı (mekanik)
- Fener ve gaz
- Levye
- Bardak (kâğıt ya da plastik)
- Yangın söndürücüleri
- El lambaları (yedek pillerle beraber)
- Çekiçler
- Kasklar
- Yangın söndürme ve su için hortum
- Bıçaklar (ağır işler için)
- Işıldak
- Maskeleme bandı
- Mum uçlu kibritler (her yere sürtüldüğünde tutuşan)
- Kovalar
- Kazmalar
- Plastik çöp torbaları - ağır işler için (öğrenci başına iki tane; sıcak tutmak, yağmurdan korunmak ve hijyen için)
- Plastik örtü, siyah, 1 m genişliğinde-30 m uzunluğunda, branda kalınlığında (yağmurdan korunmak ve perde olarak kullanmak için)
- Plastik su bidonları (4 tane 200 lt'lik)
- Naylon ip
- El testereleri
- Tornavidalar
- Kürekler
- Sedye
- Sicim
- Muşamba
- Tuvalet kâğıdı
- Pilli radyo (AM-FM bantlı) ve yedek pil
- El telsizi ve yedek pil
- Sedye yapmakta kullanılabilecek sopalar
- Tel
- Tel kesicileri
- Vida anahtarları

Bu tür malzemelerin ekipler arasında paylaşımı ekipte görev alacakların şahsi ihtiyaçlarıyla birlikte düşünülmelidir.

DEPOLANACAK TEMEL İHTİYAÇ MADDELERİ

Afet ve acil durumlarda ihtiyaç duyulması beklenen malzemeler Afet Acil Yardım Planları'nda yer almalı, afete müdahale alanının yanında malzemeler için de uygun bir yer saptanmalıdır. Uygun dağıtım yapılabilmesi ve malzemelerin zamanında sevk edilebilmesi için, malzemeler alandaki denetimci veya başka bir lojistik görevlisi tarafından devamlı kontrol altında tutulmalıdır.

Hiçbir yerden yardım almaksızın en az 72 saat boyunca kendi başınıza hayatta kalma mücadelesi vermeye hazır olun. Aşağıdaki acil durum gereçlerini toplayın ve bunları güvenli bir şekilde muhafaza edilen, erişilmesi kolay yerlerde saklayın. Söz konusu malzemelerin bazıları, tahliye gerektiğinde bir kişinin tek başına taşıyabileceği ayrı ayrı çantalarda bulunmalıdır. Ayrıca özürülüler için gerekli özel malzemeleri unutmayın. Afet çantanız diğer acil durum gereçlerinizle birlikte güvenli bir yerde muhafaza edilmelidir.

Temel İhtiyaç Malzemeleri (en az)

- İlk yardım çantaları, ilkyardım el kitabı
- Pilli el lambaları (fenerler) ve radyolar
- Acil durum jeneratörleri
- Sıhhi ihtiyaçlar (tuvaletlerin kullanılamama durumunda, su geçirmez plastik çantalar ve bağlar, tuvalet kâğıdı, kadınlar için hijyenik ihtiyaç malzemesi)
- Battaniyeler
- Sedyeler ya da paspas, halı, şişme yatak gibi alternatifler
- Süpürge, çöp sepeti, büyük ve küçük plastik torba, sabun, kâğıt havlu, kova, dezenfektan gibi temizlik malzemeleri
- Barınak levhası/işareti (tanınma ve ulaşılabilirlik için)

Üç Günlük Su (en az)

Ağızına kadar dolu 4 lt'lik su şişeleri ve her birine sekiz damla klorin dezenfektanı ya da beş tane 4 lt'lik steril mühürlü bidon gereklidir.

Bir kişinin günlük içecek ihtiyacı için 2 lt, günlük tüm ihtiyaçları için ise 4 lt su yeterli sayılır. Termosifonlardaki ve rezervuarlardaki sudan da acil durumda bazı ihtiyaçlar için yararlanılabilir.

İçme suyu en önemli şeydir; ancak yemek pişirmek, yıkanmak, tuvalete gitmek için de ayrıca su gerekir. Okulda sistem gereği depolanmış bir miktar su zaten mevcuttur. Termosifonlar suyla doludur. Tuvaletlerin rezervuarlarında (kimyasal katkı maddesi yoksa), 5-10 lt kullanılacak suyunuz var demektir. Kanalizasyonların durumu ve suyun gelip gelmeyeceği öğrenilinceye kadar tuvaletlerin sifonları çekilmemelidir.

Su, 5 lt'lik bidonlarda güvenli bir biçimde saklanabilir. Bidonlar kullanılmadan önce çamaşır suyuyla dezenfekte edilmelidir. Çamaşır suyu dezenfektan görevi yaptığı için bidonlar hemen durulanmamalıdır. Bu su altı ayda bir değiştirilmeli, şişeler temizlenerek yeniden kullanılmalıdır. 5 lt'lik beş tane steril mühürlü su bulundurmak yararlı olur.

Depremden sonra sular kesilmemişse ek bidonlara doldurulacak sular tuvalet ihtiyacı ve yıkanma için kullanılabilir. Bunları içme suyu olarak kullanmak için önce arıtmak gerekir, çünkü şehir suyu bir depremden sonra sızıntıyla kirlenebilir.

Su Nasıl Arıtılır?

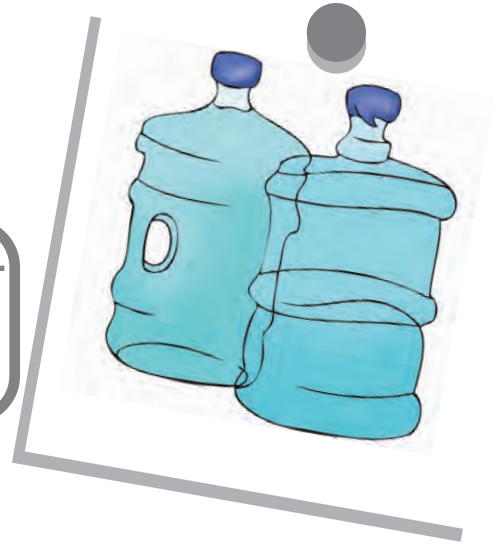
Kaynatma: Suyu 1 dakikadan 3 dakikaya kadar kaynatın ve tadını iyileştirmek için bir kaptan diğerine defalarca aktararak havalandırın.

Arıtma tabletleri: Herhangi bir eczaneden alabileceğiniz bu tabletleri prospektüsünü okuyarak kullanın.

Çamaşır suyuyla arıtma: Ev için üretilen kokusuz, renksiz ürün kullanılabilir. Çamaşır suyu mutlaka hipoklorit içermelidir (tercihen %5,25 oranında).

Aşağıdaki tabloya göre suya ekleyin ve karıştırın.

Su miktarı	Temiz su	Kirli su
1 lt	2 damla	4 damla
4 lt	8 damla	16 damla
20 lt	1 tatlı kaşığı	2 tatlı kaşığı

Üç Günlük Yiyecek İhtiyacı (en az)

A. Önerilen dayanıklı yiyecek ve içecekler: Konserve et, sebze, fasulye, kuruyemiş, peksimet, meyve, meyve suyu, alkolsüz içecekler.

B. Önerilen kurutulmuş yiyecekler: Hububat, fıstık ezmesi, kraker, dondurulmuş kuru yiyecek, enerji veren yiyecekler, kahve, çay, süt tozu, şeker, şekerleme, meyve özü tozu (sulandırılmak üzere), hazır çorba.

C. Yiyecek servisi için önerilen donanım ve gereçler

- Konserve açacağı (mekanik)
- Plastik kaşık, çatal
- Tencere, tava, kaşık, kepçe
- Servis tepsisi
- Çaydanlık
- Kamp ocağı
- Kâğıt bardak, tabak, kâse,
- Kibrit
- Peçete, havlu

Eğer okulunuzda bir kafeterya yoksa: Her öğrencinin sınıfa bir deprem çantası getirmesini sağlayın. Deprem çantasında çikolata, kutu meyve suyu, kuru meyve paketleri gibi dayanıklı ve kolay bozulmayan yiyecekler bulundurulmalıdır. Yiyecekler 72 saat boyunca öğrenciyi idare edecek miktarda olmalıdır. Bu çantaların tümü sınıfta büyük, plastik bir varilde muhafaza

edilebilir. Deprem olmaması durumunda dönem sonunda öğrenciler bir parti düzenleyerek deprem çantalarındaki yiyecekleri yiyebilirler.

Eğer okulunuzda bir kafeterya varsa:

- Yiyecekleri son kullanım tarihleri geçmeden dönüşümlü olarak değiştirerek bayatlamalarını sağlayın.
- Bir depremden sonra, önce buzdolabındaki ve buzluktaki yiyecekleri kullanın. Deprem elektriğin kesilmesine neden olmasa bile, artçı şoklar ya da yangınlar elektrik kesintisine neden olabilir.
- Meyve ve sebze konservelerini açtığınızda, içlerindeki sıvıyı dökmeyin. Bunlar, su kıtlığında bir başka sıvı kaynağı olarak ihtiyacınızı karşılayacaktır.
- Parçalanmış camların yakınındaki açık kaplarda bulunan hiçbir yiyecek ve içeceği kullanmayın. Şüpheli sıvıları temiz bir mendil veya tülbent yardımıyla süzün.

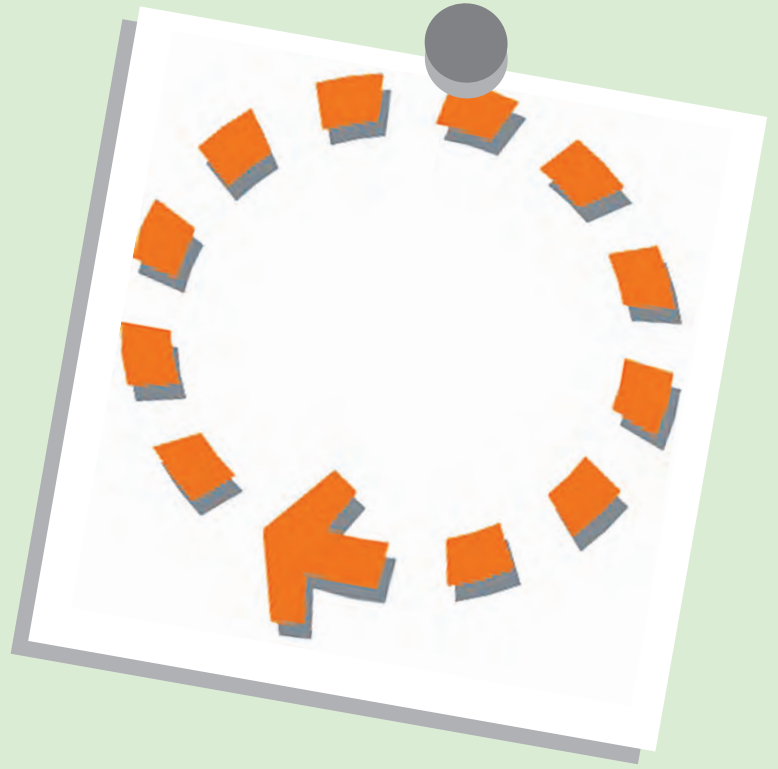
Yukarıdaki gibi acil durum ve revir ilkyardım malzeme ve ekipmanları okullarda Afet Acil Yardım Planı kapsamında bulundurulmalıdır. Bu ekipman, araç ve malzemelerin adet ve kapasiteleri, okulların büyüklüğü, özelliği ve konumuna göre değişkenlik gösterir. Malzemelerin yeterliliği ve güncelliği, periyodik ihtiyaç analizleriyle kontrol edilmelidir.

Gıda: Saklanan gıda ürünlerinin büyük bir bölümü bozulmayan ve açıldıktan sonra ısıtmaya ve buzdolabına koymaya gerek bulunmayan cinsten olmalıdır. Diyabet veya diğer tıbbi durumlar nedeniyle özel beslenme ihtiyacı olan kişiler hariç, yemek genellikle düşük öncelikli bir madde olarak algılanmaktadır. Uygulanan yöntemlerden biri, yılbaşında yiyecek satın alıp kullanım tarihleri geçmeden bir hayır kurumuna bağışlamak ya da tatbikatlarla bu maddeleri tüketmektir. Dağıtılması kolay olan gofret, çikolata gibi ambalajlı, enerji veren yiyecekler faydalıdır. Her şeyden önce, kullanışlı olması nedeniyle sert şekerlemeler de saklanabilir. Depolamada personel için üç günlük yiyecek ihtiyacının düşünülmesi gerekir.

Konservelenmiş, kurutulmuş, el altında bulundurulabilecek bozulmayan yiyecekleri, kurutulmuş meyveler ve kutulu meyve sularını, taze kalmalarına dikkat ederek, düzenli aralıklarla tüketin. Konserve açacağına da unutmayın!

Depolama: Erzak depoları su geçirmeyen, böcek ve mikrop barındırmayan, temiz, hırsızlığa karşı güvenli, mümkünse soğutmalı alanlar; havalandırma delikleri de hırsızlık için uygun olmayacak kadar küçük olmalıdır. Depolar gölgelik yerde, tehlikelerden uzak bulunmalıdır. Raf kullanılması durumunda, raflara konulmuş malzemenin depreme karşı güvende olması için gerekli önlemler alınmalı, tüm malzemeler yer sarsıntısı sırasında zarar görmeyecek şekilde sabitlenmelidir. Gerektiğinde kullanmak üzere okuldan veya okul dışından birkaç kişi deponun anahtarına sahip olmalı, fakat kullanılan her erzak ve malzeme derhal yenilenmelidir.

Bazı okullar kullanılmış buzdolaplı kargo konteynerleri satın alıp kullanabilir. Konteynerlerin düz bir yüzeyde, tehlikelerden uzak ve tercihen gölgelik bir yerde bulunması gerekir. Yerel itfaiye birimlerinde de, herhangi bir acil durum sırasında 72 saat içinde yerine koymak koşuluyla bu malzemeleri kullanabilmeleri için, dolapların anahtarları bulunmalıdır.

EKLER

- EK-1. Afet Acil Yardım Planlarını Kontrol Listesi
- EK-2. Bir Afet Acil Yardım Planında Olması Gereken Bölümlere Örnek
- EK-3. Aile Afet Planı
- EK-4. Tehlike Analizinde Göz Önüne Alınması Gereken Noktalara Örnekler
- EK-5. Tehlike Profilini Belirleme Formlarına Yönelik Bir Örnek
- EK-6. Farklı Kategoriler İçin Etkilenme Şiddetinin Belirlenmesi Örnekleri
- EK-7. Risk Analizinin Sonuçlarına Göre Önceliklerin Belirlenmesi
- EK-8. Sınıf ve Ofisler İçin Tehlike Avı Formuna Bir Örnek
- EK-9. Planlarda Kullanılan İşaretlere Örnekler
- EK-10. Zarar Azaltma Planına Örnek
- EK-11. Bilgi Kartlarına Bir Örnek
- EK-12. Yangın-Olay Yeri Kontrol Listesi
- EK-13. Standart Operasyon Prosedürüne Bir Örnek
- EK-14. Okul Acil Durum Raporu

EK-1. Afet Acil Yardım Planlarını Kontrol Listesi

		Evet	Hayır	Emin Değilim
1	Tüm tehlikelere yönelik acil durum planınız var mı?			
2	Plan, tehlike analizi sonrasında mı yapıldı ve çok amaçlı mı?			
3	Plan, tehlikelere karşı zarar azaltmayı içeriyor mu?			
4	Tüm tehlikelere yönelik müdahaleyi içeriyor mu?			
5	Tüm tehlikelere yönelik iyileştirmeyi içeriyor mu?			
6	Plan, yerel acil durum birimleriyle (itfaiye, jandarma, vb.) ortaklaşa mı belirlendi?			
7	Planda Olay Komuta Sistemi kurulmuş mu?			
8	Olay Komuta Sistemi görevlileri belirlenirken yedekleme yapıldı mı ve görevlilerin sorumlulukları belirlendi mi?			
9	Planın tesisteki bütün personel için geçerliliğini belirleyen bir sistemi var mı?			
10	Plan, birincil ve ikincil tahliye yollarını içeriyor mu?			
11	Plan düzenli olarak tatbikatlar ile deniyor mu?			
12	Yapılan tatbikatlara ilgili birimler katılıyor mu?			
13	Dış ve iç tahliye tatbikatları ayrı ayrı yapılıyor mu?			
14	Yerinde sığınak oluşturma/kilitlen-yat egzersizleri yapılıyor mu?			
15	En kötü durum için ayrı bir tatbikat yapılıyor mu?			
16	Tahliye tatbikatlarında, ana çıkışlar kapatılıp ikincil tahliye yolları deniyor mu?			
17	Tatbikatlarda, çalışanların planı kavradığı belirleniyor mu?			
18	Tahliye tatbikatları soğuk hava şartlarında da yapıldı mı?			
19	Planın düzenli olarak güncelleştirilmesi ve gözden geçirilmesi için planda gerekli sistem var mı?			
20	Planı okudunuz mu?			
21	Planın nerede olduğunu biliyor musunuz?			
22	Planınız profesyonel kişilerce ve yerel acil durum yöneticisi tarafından incelendi mi?			
23	Bölgenizdeki acil durum yöneticisinin ismini ve iletişim bilgilerini biliyor musunuz?			

EK-2. Bir Afet Acil Yardım Planında Olması Gereken Bölümlere Örnek

KAPAK
KAPAK YAZISI
ONAY SAYFASI
DAĞITIM ÇİZELGESİ
DEĞİŞİKLİK KAYIT ÇİZELGESİ
İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM: GENEL ESASLAR

1. AMAÇ
2. KAPSAM
3. HUKUKİ DAYANAK
4. SORUMLULUK
5. TANIMLAR
6. TEMEL İLKELER
7. YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ
8. TEKLİFLER
9. YÜRÜTME

İKİNCİ BÖLÜM: GENEL DURUM VE HAZIRLIKLAR

10. BİNA BİLGİSİ
11. PERSONEL BİLGİSİ
12. ACİL TELEFONLAR VE TELEFON ZİNCİRLERİ
13. ALINAN ÖNLEMLER
14. AFET EĞİTİMİ VE TATBİKATLARI
15. YILLIK İŞ PLANI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ACİL DURUM SERVİSLERİ

16. KOORDİNASYON
17. KOMUTA MERKEZİ
18. MÜDAHALE SERVİSİ
19. BİLGİ VE PLANLAMA SERVİSİ
20. LOJİSTİK VE BAKIM SERVİSİ
21. FİNANS VE YÖNETİM SERVİSİ

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: PROSEDÜRLER VE KONTROL LİSTELERİ

22. ACİL SAĞLIK PROBLEMİ
23. BOMBA TEHDİDİ
24. DEPREM
25. KİMYASAL KAZALAR VE NBC
26. SEL VE ŞİDDETLİ YAĞMUR
27. RÜZGÂR FIRTINASI
28. ŞÜPHELİ KİŞİ
29. YANGIN VE PATLAMALAR

BEŞİNCİ BÖLÜM: GÖNÜLLÜLER, KARŞILIKLI YARDIMLAŞMA VE İŞBİRLİĞİ KARŞILIKLI YARDIM

ALTINCI BÖLÜM: TAHLİYE VE SEYREKLEŞTİRME

YEDİNCİ BÖLÜM: MALZEME, ARAÇ VE GEREÇLER

1. BİNA ACİL DURUM MALZEMELERİ
2. SINIFLAR İÇİN ACİL DURUM MALZEMELERİ

EKLER

- EK-I ACİL DURUM FORMLARI
EK-II ACİL DURUM KAT VE BİNA VAZİYET PLANLARI

EK-3. Aile Afet Planı

..... AİLESİ AFET PLANI

Şehir dışında aranacak kişinin
Adı _____
Bulunduğu şehir _____
Telefonu (ev) _____ (iş) _____
Şehir içinde aranacak kişinin
Adı _____
Telefonu (ev) _____ (iş) _____

Akrabanın
Adı _____
Bulunduğu şehir _____
Telefonu (ev) _____ (iş) _____
Ailenin iş telefonları
Baba _____ Anne _____
Diğer _____

Acil Durum telefon numaraları
Acil bir durumda 155 veya 112'yi ya da
bulduğunuz yerdeki şu numaraları arayın:
Polis _____
İtfaiye _____
Hastane _____
Buluşma noktaları
1- Evin içinde _____
2- Evin yakınında _____
3- Evden uzakta (eve dönemezseniz) _____
Adres _____
Telefon _____
İlk takip edilecek yol _____

AİLE AFETE HAZIRLIK İŞ PLANI VE KONTROL LİSTESİ

- Evdeki güvensiz yerleri belirledik.
(Örneğin; pencere önleri, büyük, ağır ve devrilebilen eşyaların yanı ve yanabilecek eşyaların yanı)
- Yatağımızın yanına el fenerimizi ve terliklerimizi koyduk.
- Elektrik, su ve gaz vanalarının yerlerini ve bunların nasıl kapatılacaklarını öğrendik.
- Evimize yangın söndürücü aldık ve nasıl kullanacağımızı öğrendik. Evimizde duman dedektörü var ve yılda 2 kez pillerini değiştiriyoruz.
- İlk yardım kursunu almak veya eğitimini tekrarlamak için plan yaptık.
- İlk yardım çantamızı hazırladık.
- Afet çantamızı hazırladık.
Afet çantasının yeri ve hazırlanış tarihi
.....
- Binadan çıkış yollarını belirleyip kroki üzerinde işaretledik.
- Evde "Tehlike Avı"nı tamamladık.
- Devrilebilecek eşyaları sabitledik.
- Evimizin güvenli yerlerini saptadık.
- Tekrar nasıl buluşacağımızı belirledik.

- Afetten sonra gaz sızıntısı olmadığından emin olana kadar çakmak, kibrit gibi yangına sebep olabilecek şeylerin kullanılmayacağını öğrendik.
- Afetten sonra telefonumuzu sadece acil durumlar için, radyo ve televizyonu da bilgilenecek için kullanacağımızı öğrendik.
- Bu planı ..... tarihinde tamamladık. Her 6 ayda bir planımızı gözden geçirmeye karar verdik.

112 Acil Yardım (Ambulans)

110 İtfaiye

155 Polis

177 Orman Yangını

156 Jandarma

184 Sağlık Danışma

114 Zehir Danışma

187 Doğalgaz Arıza

158 Sahil Güvenlik

planla, hazır ol!

Yandaki aile afet planını aileniz ile birlikte doldurun.

Bir kopyasını kendi çantınıza, birer kopyasını da her aile bireyinin çantasına koyun. Ayrıca bir kopyasını da evinizin görünür bir yerine asın.

EK-4. Tehlike Analizinde Göz Önüne Alınması Gereken Noktalara Örnekler

Acil Sağlık

- Kalp krizi
- Sara nöbeti
- Bayılmalar
- Zehirlenmeler
- Alkol koması
- Kol ve bacak kırılmaları
- İntihar girişimleri
- Boğulmalar
- Yanıklar
- Deriden olan kanamalar
- Burun kanamaları
- Sıcak/güneş çarpmaları
- El-ayak donması
- Böcek ve yılan sokmaları
- Köpek ısırılmaları
- Ani ve aşırı ruhsal tepkiler

gibi biriminizde ilkyardıma ihtiyaç duyulabilecek olan tüm olası sağlık tehlikelerini, personelinizin özelliklerini göz önünde tutarak, (mevcut olup olmadığını) değerlendirmelisiniz.

Baraj/Boru Patlaması

- Bölgenizdeki barajların yıkılması veya belirli yerlerden çatlaması büyük selleri oluşturabilir.
- Doğal ve/veya yapay göl ve göletler; şehir su şebeke boruları; bina içindeki su ve gaz tesisatları ile beraber yakınınızdan geçen olası petrol ve doğalgaz hatları gibi tesisler potansiyel bir tehlikedir.
- Aynı zamanda deprem ve diğer afetlerde ikincil tehlike oluşturabilecek olan depo gibi tüm diğer su yapılarını da dikkate almalısınız.
- Ayrıca eskiyen ve paslanmaya maruz kalan bina içlerindeki su tesisatları da zamanla delinerek küçük çaplı da olsa su baskınlarına neden olmaktadır. Bu nedenle belli bir süredir kullanılan metal su tesisatlarının yakından izlenmesi gerekir.

Boykot/İşgal/Grevler

Hizmet veya iş sürekliliğini aksatabilecek her türlü

- Boykot ve işgal eylemleri ile birlikte,
  - Grev gibi memur ve işçi eylemleri de
- insan kaynaklı acil durumlar olarak göz önüne alınmalıdır.

Deprem

Mevcut bina stokumuz, yapıların kalitesi ve deprem olma ihtimali göz önüne alındığında deprem, karşı karşıya kaldığımız büyük bir doğal afettir.

- Deprem tehlikesi binanın durumu ile birlikte binaların içinde bulunan eşyaların pozisyonlarını da (rafların duvara ne kadar sağlam monte edilmiş oldukları, yüksek raflardaki ağır

malzemeler, patlayıcı ve yanıcı maddelerin aynı yerde depolanmış olması vb.) göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Su ısıtıcılarının duvara sabitlenmiş, yükseklerde yerleştirilmiş ağır eşyaların indirilmiş, dolapların çivi veya vidalarla duvarlara sabitlenmiş, dolapların kapaklarının sarsıntıda açılmaması için mandalların takılmış olması risk azaltmak bakımından önemlidir.

- Ayrıca depremin su baskınları ve yangınlara da neden olabileceğine dikkat edilmelidir.
- Heyelan, toprak akması, kayması ve kaya düşmesi alanlarının tespiti önem taşımaktadır. (Depremde büyük kayıpların bir bölümü de deprem sonucu tetiklenen heyelan tehdidi altında bulunan yerleşim alanlarında meydana gelir.)
- Barajlardan kaynaklanabilecek ya da tsunami sonucu meydana gelebilecek sel baskınlarının olup olmayacağını araştırılması gerekir.
- Yangın tehdidi altında bulunan gaz boru hatlarının belirlenmesi; sızılaşma ya da faylanma sonucu gaz, su ve elektrik hatlarının hasar görebilirliği dikkate alınmalıdır.
- Ayrıca deprem, doğalgaz boru hatlarını da patlatabilir ve yangın çıkarabilir.
- Yapıların depreme karşı dayanıklı şekilde inşa edilmesi veya eski yapıların güçlendirilmesi konusu değerlendirilmelidir.
- Bir deprem durumunda birimdeki en güvensiz ve en güvenli yerler tespit edilmeli, deprem sonrası nasıl ve nerede buluşulacağı bilinmeli ve binadan çıkış yolları belirlenmelidir.

Don/Dolu/Buzlanma

Soğuk hava dalgaları, insan, su tesisatları, yol ve köprülerin donması personel ve lojistiğiniz için problemler yaratabilir.

- Normal ve acil durumlarda ulaşım ve lojistik desteğin etkilenmemesi için araçların kış şartlarından etkilenmesi de göz önüne alınmalıdır.
- Soğuk havalarda havadaki düşük nemden dolayı oluşan statik elektriklenmeden ofislerdeki elektronik teçhizatın korunması da gerekir.
- Benzer şekilde personelin, baş ağrısı ve sinüzit gibi sağlık probleminin oluşmaması için de iç ortamlardaki havanın bağıl neminin %30'un üstünde olması gerekmektedir.

Gıda Zehirlenmesi/Gıda ile İlişkili Tehlikeler/Toplu Yemek Tüketim Alanları

İşçi yemekhaneleri ve sosyal tesislere bağlı olarak çalışan kantinleri gibi toplu yemek tüketim sistemlerinde;

- Yaygın gıda zehirlenmesi gözlenme ihtimali her zaman mevcuttur. Hastalanmalar yemek tüketimini takip eden 2-4 saatte ortaya çıkabildiği gibi, 8-12 saat içinde de gözlenebilir. Bu hastalanmaların mutlaka rapor edilmesi gerekmektedir.
- Yemek yerken boğulanlara ilkyardım verilmesi de yine üzerinde durulması gereken önemli bir husustur.
- Ayrıca aynı anda yüzlerce kişinin bir araya gelebildiği mekânlarda herhangi bir yangın, terörist saldırı gibi acil durumlarda yaşanabilecek olan panik ihtimali de dikkate alınmalıdır.
- Bu tip yerlerdeki LPG tüplerinin ateş kaynağından uzak tutulması, patlak, aşınmış ve eskimiş hortum ve contaların da değiştirilmesi ile birlikte gaz sızmalarının doğru bir şekilde kontrol edilmesi önemlidir.
- Islak zeminlerde düşüp kayma konusuna da dikkat edilmelidir.

HAZMAT (Patlayıcı ve Tehlikeli Kimyasal Maddeler) / Gaz Zehirlenmesi

Patlayıcı, yanıcı, yakıcı, alev alıcı, kemirici, zehirli ve benzeri kimyasal maddeler, kısaca "HAZMAT" olarak adlandırılır.

- HAZMAT'ın bulunduğu depo, laboratuvar ve benzeri yerlerdeki tehlikeli maddeler kendi başlarına ve/veya herhangi bir afet durumunda büyük riskler oluşturmaktadır.
- HAZMAT'ın, çocuklar, hayvanlar ve diğer bilgisiz kişilerin ulaşamayacağı bir yerde saklanıp saklanmadığı tespit edilmelidir.
- HAZMAT'ın saklandığı yerlerin donma veya aşırı ısınmaya karşı korunumlu olup olmadığına dikkat edilmelidir.
- HAZMAT'ın, düşüp saçılmasını önlemek için döşemenin üzerinde veya dolap/rafların alt gözlerinde mi saklandığı belirlenmelidir.
- HAZMAT'ın saklandığı dolapların kapaklarına, deprem vb. sarsıntıda açılmalarını önlemek için, kapı mandalları vb. şeyler takılıp takılmadığı kontrol edilmelidir.
- Mutfak ve sanayi tüplerinin yanması ve patlaması da toplumumuzda en sık karşılaşılan tehlikelerdendir.
- Ayrıca gaz zehirlenmeleri ve gaz sıkışmaları gibi tehlikeler de göz önünde tutulmalıdır. Bunun için tüp ve doğalgaz kullanılan yerlerde havalandırma ve gaz sızmalarına karşı alarm dedektörü olup olmadığına bakılmalıdır.
- Tehlikeli maddelerle ilgili kazalar (ulaşım ile ilgili olanlar) sizi de etkileyebilir.
- Tehlikeli materyal riski (kimyasal dökülme ve saçılmalar, kirlenme) belirlenmelidir.
- Yakınlardaki silah ve mühimmat depoları ve askeri fabrikalar da potansiyel bir tehlike olarak göz önüne alınmalıdır.

Hortum/Şiddetli Rüzgârlar

Denizde ve karada oluşan hortumlar Türkiye'nin kuzeyi hariç tüm Anadolu'da seyrek de olsa görülmekte ve kayıplara neden olmaktadır. Unutmayınız, şimdiye kadar bulunduğunuz yerde bir hortum görülmemiş olması bundan sonra da hortum olmayacağı anlamına gelmez.

- Şiddetli rüzgârlar ve/veya hortumlar başta deniz olmak üzere hava ve kara ulaşımında aksamalara yol açabilir.
- Şiddetli rüzgârlar ve/veya hortum baca yıkılması, çatı uçması veya binanın yıkılması gibi irili ufaklı yapısal hasarlara sebep olabilir.
- Şiddetli rüzgârlar çukur bölgelerde soba zehirlenmelerine neden olabilir.
- Şiddetli rüzgârlar ve/veya hortumlardan dolayı kopan ağaç, çatı veya çatı parçaları gibi uçuşan cisimlerin, insanların, otomobillerin, binaların üzerine düşmesiyle can ve mal kayıpları yaşanabilir.
- Şiddetli rüzgârlar ve/veya hortumlardan dolayı kopan elektrik hatları, insanların, otomobillerin, binaların veya ormanların üzerine düşerek can kaybına, bina ve orman/çalı yangınlarına yol açabilir.
- Şiddetli rüzgârlar ve/veya hortumlardan dolayı kopan elektrik hatları nedeniyle elektrik kesintileri gerçekleşebilir.
- Şiddetli rüzgârlar ve/veya hortumlar nedeniyle denizlerin kabarması; kıyıları su basmasına ve denizlere dökülen nehirlerin tuzlanmasına neden olabilir.

- Şiddetli rüzgârlarla uçuşan tozlar binalara ve makinelerin içine girerek zarar yaratabilir.
- Kışın, kuvvetli rüzgârlar canlılarda rüzgâr soğuşu ve benzeri etkilerinden dolayı donma (hipotermi), rüzgâr ısırığı ve diğeri soğuk hava hastalıklarına da neden olabilir.

İş Kazası/Güvenliğı

- Biriminizde görülen iş kazalarının neler olduğı belirlenmelidir.
- Biriminizdeki en güvensiz veya en fazla iş kazası görülen yerler tespit edilmelidir.
- Tehlikeli maddelerin sağlam yerlerde muhafaza edilmesi ile kazaların önlenemesinin mümkün olup olmadığı araştırılmalıdır.
- Binanızda ıslak zeminler ve temizlik yapılırken ıslanan zeminlerde düşüp kayma konusuna dikkat edilip edilmediğı belirlenmelidir.
- Kazaların kontrol edilebilirliğı de değeriendirilmelidir.
- Tehlikenin insanlar ve mülkler üzerinde genişlemesini önleyecek veya en aza indirecek önlemler alınıp alınamayacağı araştırılmalıdır.

Kar/Yağmur Fırtınaları

- Aşırı kar ve yağmur trafik kazalarını artırarak birçok yapısal hasara da neden olabilir.
- Özellikle eğimli arazide çığ tehlikesinin tespiti ve çığdan korunma çok önem taşır.
- Kar ve rüzgâr yüklerine karşı çatı çökmesi veya uçması mümkündür.

Kuraklık ve Sıcak Hava Dalgası

- Kuraklık ve/veya sıcak hava dalgası insan ve diğeri tüm canlıları etkileyen doğai afetlerdir.
- Böyle zamanlarda orman ve diğeri yanıcı maddelerin tutuşma ihtimali de çok yüksektir.
  - Sıcak hava dalgalarının etkili olduğı günlerde öğrenci ve personelin fiziksel etkinliklerinin planlanması/kısıtlanmasına dikkat edilmelidir.
  - Sıcak ve nemli hava bize havayı daha sıcak hissettirerek bunaltmasının yanı sıra bina ve eşyalarda küf ve mantarların çoğalmasından dolayı alerjik reaksiyonların artmasına da neden olmaktadır.
  - Böyle günlerde halılar, yağlı boya tablolar ve kitaplar da yüksek nemden olumsuz şekilde etkilenir. Yüksek nem kâğıtlarda küçük kahverengi noktalar şeklinde beliren küflenmeye yol açar.
  - Tablolarda tuval, resmin tahta çerçevesinden daha fazla genişerek sarkar.
  - Benzer şekilde antik eşyalar, koleksiyonlar, sanat eserlerinin birçoğı yüksek ve hızla değerişen nem miktarından kötü bir şekilde etkilenir.
  - Bağıl nem miktarları (örneğin, ahşap aksamları, boya, duvar kâğıtları, halı ve giyim eşyalarına büyük zarar veren küf gibi) mikrobiyolojik problemleri azaltmak için %60'ın altında tutulmalıdır.
  - Sıcak hava dalgalarında bilgisayar benzeri elektronik teçhizatın da klima ihtiyacına dikkat edilmesi gerekmektedir.
  - Sıcak hava dalgası alarmı verildiğı zamanlar yaşlı ve hassas personel için uygun çalışma ortamları oluşturulmalı ve ilkyardım için tedbirli olunmalıdır.
  - Kuraklığın hüküm sürdüğü zamanlarda, gölet ve su depolarındaki suyun idareli kullanılması, tesisteki hijyen ve bahçe hizmetlerine özel önem verilmesi gerekmektedir.
  - Ayrıca bunaltıcı havalarda, dikkatsizliğin artması ile birlikte iş kazalarında artışlar olabilir.

Meslek Hastalıkları

Varsa biriminize özgü (kimyasal, fiziksel, biyolojik, ergonomik vb. nedenlerden kaynaklanan) meslek hastalıkları ve sağlık risklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Meslek hastalıklarına sebep olan kimyasal nedenler, gazlar, buharlar, dumanlar, pus ve toz parçacıkları; fiziksel nedenler ise gürültü, titreme, ısı, soğuk, radyasyon, mekanik ve elektriksel tehlikelerdir. Ergonomik nedenler, kötü dizayn edilmiş sandalyeler, sürekli olarak tekrarlanan hareketler, yetersiz aydınlatma vb. faktörlerdir.

Nükleer Radyasyon

Türkiye, nükleer santrali bulunmasa da yakın ve uzak çevresinde konuşlandırılmış nükleer santrallerdeki olası bir kazadan dolayı her zaman radyoaktif kirlenme tehlikesi altındadır. Diğer bir deyişle, Türkiye'nin çevresinde atmosfere salınan radyoaktif kirlenmeler hava parsellerinin hareketleri ile içerilere kadar taşınabilir.

- Hurdaya çıkmış olan tip veya başka alanlarda kullanılan radyoaktif madde içeren araç ve gereçlere karşı dikkatli olunmalıdır.
- Bilgisayar, baz istasyonları, paratonerler (yıldırımsavarlar) ve benzerinden kaynaklanan radyasyonun da mümkün olduğunca en aza indirgenmesi gerekir.
- Tehlikeli maddelerin depolandığı çöplük alanlara yakınlık da potansiyel bir tehlike olarak göz önüne alınmalıdır.

Orman/Çalı Yangınları

Ormanlık/çalı yangınları binalar ve doğal kaynaklarla birlikte insan ve hayvanların can güvenliğini tehdit eder. Orman/çalı yangınları yılın herhangi bir zamanında oluşur, fakat sıcak ve kuru havalarda sıkça görülür. Orman/çalılık bölgelerde binaların orman/çalı yangınlarına karşı korunması için aşağıdaki etkenlere dikkat edilmelidir.

- Kuru ve sıcak günlerde ormanlarda kontrollü veya kasten yakılan ateşler.
- Ormanlarda cam kırıklarının büyüteç görevi görerek yanmaya başlaması.
- Orman/çalılık bölgelerde kuru ve sıcak günlerde binaların bacalarından kıvılcım kaçması.
- Kuvvetli rüzgârlı günlerde enerji nakil hatlarının orman yangınlarına neden olması.
- Kuru ve sıcak günlerde bölgede anız yakılması.
- Orman yangınından sonra, bölgede baş gösteren erozyon tehlikesi.
- Saman ve talaş gibi malzemenin binanız veya binanıza bitişik bir yerde depolanmış olması.
- Binaların hemen bitişiğinde ağaç, çalı ve otların fazla olması.
- Eğer orman yangınlarından hemen sonra şiddetli yağışlar olursa, toprak kayması, çamur akıntıları ve seller de kolayca oluşabilmektedir.

Salgın Hastalıklar

- Menenjit, kolera, sıtma vb. salgın hastalıkların oluşma ve/veya yayılma riski
- Salgın hastalıkların yayılmasına neden olabilecek mantar, böcek, kene ve fare istilası riski
- Kuş-domuz gripi

Sel/Su Baskınları

Seller her yerde, her zaman ve birçok şekillerde oluşabilir. Seller oluştuğunda bina ve özel mülklere belli bir ölçüde zarar verebildiği gibi erozyon, ormansızlaşma, elektrik, gaz ve su şebekeleri ile birlikte ulaşım sistemlerine de önemli ölçüde hasar verebilir.

- Bentler ve çukurluklar oluşturmak, insanları ve bazı malzemeleri sellerden uzak tutmak seli kontrol etmeyi sağlayabilir.
- Ani sellerde uyarı için neredeyse hiç vakit yoktur.
- Sel sularına otomobille girilmesinin veya otomobilin sel sularına kapılmasının, insanların sel sularına isteyerek girmesinin önlenmesi gerekmektedir.
- Sel sularına karşı taşınamayan makinelerin gres yağı ile korunması sağlanmalıdır. Sel yataklarında bulunan binaların elektrik tesisatının yüksek tutulmasına ve sel yataklarında bulunan binaların kanalizasyon tesisatında check-valf olmasına dikkat edilmelidir.
- Sel öncesi, sel anında ve sel sonrası ne yapılması gerektiği konusunda bilgilendirilmeli ve personel eğitilmelidir.
- Binanız için bir sel tehlikesi söz konusu ise selden korunmak için kum torbalarının hazırlanması ve selden kaçış planlarınızın da mevcut olması gerekmektedir.

Terörist Saldırı ve Etkinlikler

Terörist etkinlikler yaralanmalar, can kaybı, hasarlar ile birlikte elektrik, gaz, su hizmetleri, haberleşme, ulaşım ve işi aksatabilir. Terörizm kişisel, örgütsel, uluslararası, ateşli silahlar, patlayıcılar, boru, ses ve yangın bombaları, kimyasal, nükleer, biyolojik maddeler, vb. çap ve çeşitlerde olabilir.

- Şüpheli paket veya emanetleri kabul ediyor veya etrafta görüyor musunuz?
- Bavul, çanta, paket, kutu vb. şeyler ile birlikte açık yiyecek ve içeceklerinizi sahipsiz bırakıyor musunuz?
- Biriminize giriş çıkışlar kontrol ediliyor mu?
- Terörist saldırı ve benzeri etkinliklerin idari görevli ve/veya güvenlik güçlerine haber verilmesi için gerekli prosedür ve telefon numaralarını vb. belirlediniz mi?
- Personelin paniğe kapılarak kendisine zarar vermesini önlemek için tahliye yollarını, saklanma ve toplanma yerlerini belirlediniz mi?

Toprak Kayması (Heyelan)

Toprak kaymaları/heyelanlar kaya, toprak veya diğer dağ kalıntılarının yamaç aşağı kayması şeklinde oluşur. Bu kaymalara aşırı yağış, depremler, deniz basması, volkan patlamaları, fırtınaların yol açtığı okyanus dalgaları veya bir başka heyelanlar da neden olabilir. Heyelanlar ayrıca toprağın donma-erime döngüsü ve şişme-kasılma döngüsü, ağaç köklerinin kama gibi toprağı yarması, hayvanların toprağı kazması, doğal erozyon veya birikme ile de tetiklenebilir. Heyelanların üçte birinden fazlası şiddetli yağış veya karın erimesi ile ilişkili olarak oluşmaktadır. Heyelanlar, binalar ile birlikte elektrik, su, gaz, kanalizasyon, kara ve demiryollarına da büyük zararlar verebilir.

- Heyelan/toprak kayması ve çamur akıntıları eğimli arazilerdekiler ile birlikte çukurlardaki yerleşim/binaların dikkate alınması gereken afetlerdir. Biriminizin eğimli bir arazi veya çukur bir yerde olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.
- Heyelan/toprak kaymasının binalarda ve arazide kendine özgün belirtileri vardır. Biriminizin bulunduğu yerdeki yamaçlarda çatlaklar olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Yamaçlardaki ağaçlar, çitler, istinat duvarları, direkler veya duvarlarda bir eğilme olup olmadığı tespit edilmelidir. Yamaçlarda bükülme, bel verme, çökme veya kabarma olup olmadığı incelenmelidir.

- Kapılar veya pencerelerin sıkışıp sıkışmadığı, sıvalarda yeni kırıklar oluşup oluşmadığı, bahçe duvarları, dış merdivenler vb'nin binadan uzaklaşıp uzaklaşmadığı kontrol edilmelidir.

Yangın:

Aşağıdaki sorular dikkate alınmalıdır.

- Kazara veya kundaklamayla olabilecek yangın olasılıkları nelerdir?
- Biriminizde elektrik sigortaları fazla yüklenmeden dolayı sık sık atıyor mu?
- Biriminizde halı altından, çivi, ısıtıcı ve sıcak su boruları üzerinden geçen elektrik kabloları var mı?
- Biriminizde yanmış kablo ve/veya priz kullanılıyor mu?
- Biriminizde elektrik sobası kullanılıyor mu?
- Biriminizde uzatma kabloları kullanılıyor mu ve bu kabloları birden fazla elektrikli alet takılı mı?
- Biriminizde kullanılan elektrik malzemelerinin tümü TSE damgalı mı?
- Binanızda eski halı, kâğıtlar, eşya parçaları ve diğer yanıcı maddeler depolanıyor mu?
- Elektrik aletleri, gaz sobaları veya ateşlenebilir malzemelerin üzerinde giysi, perde, halı veya kâğıt ürünleri bulunmakta mı?
- Biriminizin etrafında kesilmiş kuru otlar ve ağaç parçaları bulunuyor veya depolanıyor mu?
- Binalarınızın hemen bitişiğinde ağaç veya çalılar var mı? Binanızın dış duvarları otlar tarafından sarılmış mı?
- Biriminizde yasaklanmış yerlerde sigara içiliyor mu?
- Biriminizdeki mevcut ahşap yapı ve dekorlar yanmaz boya ile boyanıyor mu?
- Yangın tehlikesinin yüksek olduğu yerlerde, yangına dayanıklı malzemeler kullanılmış mı?
- Biriminizdeki yanıcı türdeki maddeler, yangına dayanıklı bölümlerde mi saklanıyor?
- Parlayıcı sıvı veya gaz ile çalışılan yerlerde elektrikli aletler tamamen kapalı tipte mi?
- Duman dedektörleri var mı? Varsa periyodik olarak test/kontrol ediliyor mu?
- Yangın battaniyeleriniz var mı?
- A-B-C tip yangın söndürme tüpleri var mı? Varsa periyodik olarak test/kontrol ediliyor mu?
- Yangın söndürme tüplerinin bakım ve kontrolleri periyodik olarak yapılıyor mu?
- Elektrik kontaklarından kaynaklanan yangınların önlenmesi için periyodik olarak tesisat bakımı yapılıyor mu?
- Binanızdaki bacalar periyodik olarak ve ehil kişiler tarafından temizleniyor mu?
- Yangın yönetmeliklerinin tüm gereklerini yerine getirdiniz mi?
- Depremde yanıcı ve yakıcı maddelerin birbirine karışma ihtimali var mı?
- Yangın halinde kolay ve çabuk tahliye için kaçış yolları ve yangın çıkışları kesintisiz güç kaynağı ile beslenen çıkış levhalarıyla yönlendirilmiş mi?
- Kaçış yolları ve yangın merdivenleri her türlü engelden arındırılmış mı?
- Mevcut yangın önlemler ve söndürme cihaz ve sistemlerinin önü kapalı ve yerleri değişmiş mi?

Yıldırım

Yıldırım direkt olarak ölümlere neden olabileceği gibi biriminizde veya çevrenizde yangınlara, haberleşme ve elektronik teçhizatda da büyük hasarlara yol açabilir.

- Binanız yıldırım tehlikesi altında mı? Diğer bir deyişle, binanıza veya yakınına daha önce yıldırım çarptı mı, binanız yüksek mi, tepede mi, kule veya baca gibi uzun çıkıntıları var mı, binanıza yakın yüksek ağaçlar var mı?
- Yıldırım riskine karşın binalar paratonerle korunuyor mu?

EK-5. Tehlike Profilini Belirleme Formlarına Yönelik Bir Örnek

... Okulu	Tehlike Profili Formu No: ...
TEHLİKE: Deprem / (Personel)	
ETKİLEME ŞİDDETİ:	
<ul style="list-style-type: none"> • Felaket: Mekânın ve/veya insanların %50'sinden daha fazlasını ya da hizmet/üretimi 30 gün veya daha fazla etkileyebilir • Kritik: Mekânın ve/veya insanların %25'i ile 50'sini ya da hizmet/üretimi en az 2 hafta etkileyebilir • Sınırlı: Mekânın ve/veya insanların %10'u ile 25'ini ya da hizmet/üretimi 1 hafta veya daha fazla etkileyebilir • Önemsiz: Mekânın ve/veya insanların %10'undan daha azını ya da hizmet/üretimi 24 saat veya daha kısa süre için etkileyebilir	
OLUŞUM SIKLIĞI/OLASILIĞI:	
<ul style="list-style-type: none"> - Yüksek: Bir yılda görülme olasılığı % 100 veya ona yakın. - Bazen: Bir yılda görülme olasılığı % 10-100 arasında veya gelecek 10 yılda en az bir kez - Nadiren: Bir yılda görülme olasılığı % 1-10 arasında veya gelecek 100 yılda en az bir kez - Yok (Ya da yok denecek kadar az:) Gelecek 100 yılda görülme olasılığı %1'den daha az.	
EN ÇOK ETKİLENECEK ALANLAR VEYA MEKANLAR: Dolum Sundurması, tüp stokları, stoklama tankları, boru hatları, ofisler, dolaplar, raflar. (Tesisin tamamı)	
ETKİLEYEBİLECEĞİ TOPLAM İNSAN SAYISI: Bütün tesis personeli	
ETKİLİ OLABİLECEĞİ SURE VE DÖNEMLER: Maksimum 1 Dakika	
TAHMİNİ OLUŞUM VE UYARI ZAMANI:	
<ul style="list-style-type: none"> • 24 saatten daha fazla bir sürede oluşuyor ve erken uyarı yapılabilir/yapılamaz. • 12 ila 24 saatte oluşuyor ve erken uyarı yapılabilir/yapılamaz. • 6 ila 12 saatte oluşuyor ve erken uyarı yapılabilir/yapılamaz. • 6 saatten kısa bir sürede oluşuyor ve erken uyarı yapılabilir/yapılamaz. • Bir anda oluşuyor ve erken uyarı yapılabilir/yapılamaz.	
VARSA ERKEN UYARI SİSTEMİ VEYA METODU:	
TAHLİYESİ İÇİN TAHMİNİ ZAMAN: 1- 5 dakika	
BU TEHLİKE İÇİN MEVCUT HAZIRLIKLARINIZ VE/VEYA ÖNERİLERİNİZ:	
Deprem butonu	

EK-6. Farklı Kategoriler İçin Etkilenme Şiddetinin Belirlenmesi Örnekleri

Kategori	A	B	C	D
Etki tipi	Felaket	Kritik	Sınırlı	Önemsiz
Çalışanlar	Ölüm veya yaralanma	Kalıcı sakatlık, ciddi yaralanma veya hastalanma	Sakatlanmaya veya hayati işlemleri yapmaya engel olmayan yaralanma veya hastalanma	İlkyardımla tedavi edilebilir.
Halk	Direkt maruz kalma sonucu ölüm	Kalıcı sakatlık, ciddi yaralanma veya hastalanma	Sakatlanmaya veya hayati işlemleri yapmaya engel olmayan yaralanma veya hastalanma	Çok küçük hasar
Çevre	Kontrol edilemeyen büyük bir kimyasal salınımı, bölgesel veya toplam alanda biyolojik yaşamın yok olması	Kontrol edilemeyen küçük bir kimyasal salınımı, bölgesel biyolojik yaşamın zarar görmesi	Kontrol altında büyük bir kimyasal salınımı, bölgesel organizmaların kısmen negatif etkilenmesi	Kontrol altında küçük bir kimyasal salınımı, çevreye hasarı ölçümlenemez düzeyde
Ekonomik	Finansal açıdan birikimlerin tam olarak yok olması, kamunun acil kurtarma ve düzenleme için bir haftadan önce gerekli fonları bulamaması	Finansal açıdan birikimlerin kısmi olarak yok olması, kamunun acil kurtarma ve düzenleme için dört günden önce gerekli fonları bulamaması	Finansal açıdan birikimlerin küçük bir miktarının kaybı, kamunun acil kurtarma ve düzenleme için 24 saatten önce gerekli fonları bulamaması	Küçük kayıplar, kamunun acil kurtarma ve düzenleme için 12 saatten önce gerekli fonları bulamaması
Kuruluş	Okulların tamamen kapatılması ve kritik servislerin bir aydan önce verilememesi	Okulların tamamen kapatılması ve kritik servislerin 2 haftadan önce verilememesi	Okulların tamamen kapatılması ve kritik servislerin bir haftadan önce verilememesi	Okulların tamamen kapatılması ve kritik servislerin 24 saatten önce verilememesi
Maddi varlıklar	Afetin yakınında bulunan maddi varlıkların %50'sinden fazlasının ciddi hasar görmesi	Afetin yakınında bulunan maddi varlıkların %25'inden fazlasının ciddi hasar görmesi	Afetin yakınında bulunan maddi varlıkların %10'undan fazlasının ciddi hasar görmesi	Afetin yakınında bulunan maddi varlıkların %1'inden fazla olmayan kısmının ciddi hasar görmesi

EK-7. Risk Analizinin Sonuçlarına Göre Önceliklerin Belirlenmesi

..... OKULU TEHLİKELERİ OLUŞTURDUKLARI RİSKE GÖRE SIRALAMA FORMU No: ...								
TEHLİKE	Tehlikenin Oluşum Sıklığı	Personele Etkisi	Personel için Önem Derecesi	Mekâna/ Ürüne Etkisi	Mekân/Ürün için Önem Derecesi	Üretime/ Hizmete Etkisi	İş Sürekliliği için Önem Derecesi	Planda Kapsanma Düzeyi
	0 = Yok 1 = Nadiren 2 = Bazen 3 = Yüksek	0 = Önemsiz 1 = Sınırlı 2 = Kritik 3 = Felaket	0 = Önemsiz 3 = 3. Derece 2 = 2. Derece 1 = 1. Derece	0 = Önemsiz 1 = Sınırlı 2 = Kritik 3 = Felaket	0 = Önemsiz 3 = 3. Derece 2 = 2. Derece 1 = 1. Derece	0 = Önemsiz 1 = Sınırlı 2 = Kritik 3 = Felaket	0 = Önemsiz 3 = 3. Derece 2 = 2. Derece 1 = 1. Derece	0 = Yok 1 = Sınırlı 2 = Kısmen 3 = Tam
Gaz Kaçağı	2	3	2	1	3	1	3	3
Patlama	1	3	3	3	3	3	3	3
Yangın	1	3	3	3	3	3	3	3
Statik Elektrik Yıldırım	1	3	3	3	3	3	3	2
Deprem	2	3	3	3	2	3	3	2
Sabotaj	1	2	3	3	3	2	3	1
Hava Koşulları	2	1	3	1	3	1	3	1

EK-8. Sınıf ve Ofisler İçin Tehlike Avı Formuna Bir Örnek

Bina adı: _____

Oda No: _____

Tarih: ___ / ___ / 20__

Deprem	E	H	B	UD
Yakında bir yangın dolabı var mı?	☐	☐	☐	☐
Yangın dolabı kolayca açılabilir, ancak sarsıntıyla zarar görmeyecek şekilde tasarlanmış mı?	☐	☐	☐	☐
Yangın dolabı, yangın söndürücü vb. ilkyardım malzemelerinin nerede oldukları belirgin bir şekilde işaretlenmiş mi?	☐	☐	☐	☐
Acil çıkış yolları belirgin bir şekilde işaretlenmiş mi? (Bu işaretlerin acil bir durumda [karanlık ve duman altında] da görülebilir olmaları gerekmektedir.)	☐	☐	☐	☐
Serbest halde bulunan dolap, kitaplık ve raflar herhangi bir yapısal destekle tehlikesiz hale getirilmiş mi?	☐	☐	☐	☐
Dolap, kitaplık ve raflarda bulunan nesnelerin sarsıntılarda düşüp insanları yaralamalarını önlemek için tedbir alınmış mı?	☐	☐	☐	☐
Ağır nesnelere yüksek raflardan uzaklaştırılmış mı?	☐	☐	☐	☐
Ofis camlarının olası bir sarsıntı ya da patlamada parçalanıp insanları yaralamalarına karşı önlem alınmış mı?	☐	☐	☐	☐
Akvaryumlar ve diğer potansiyel tehlike arz eden objeler oturulan yerlerden uzakta mı?	☐	☐	☐	☐
Duvara monte/asılı saatler, haritalar, yangın söndürücüler düşmeye karşı korunmalı mı?	☐	☐	☐	☐
Bir deprem sırasında sallanıp düşmeye ya da pencerelerin kırılmalarına neden olabilecek bitki saksıları etkisiz konumda mı?	☐	☐	☐	☐
Kapı etrafında bulunan eşyalar düşmeyecek ve giriş çıkışları engellemeyecek şekilde mi?	☐	☐	☐	☐
Elektrikli ya da alevli ısıtıcıların yakınındaki depolanmış kâğıt ve diğer kolayca tutuşabilecek malzemeler uzaklaştırılmış mı?	☐	☐	☐	☐
TV monitörü, emniyetli bir platform/kabin üzerinde tehlike oluşturmayacak şekilde mi duruyor?	☐	☐	☐	☐
Bilgisayarlar, monitörler, yazıcılar ve diğer kıymetli ofis malzemeleri sarsıntıda düşmeyecek şekilde sabitlenmiş mi?	☐	☐	☐	☐
Elektronik ekipman ve bilgisayarları taşıyan portatif/hareketli kabinler sabitlenebilir tekerleklerle sahip mi?	☐	☐	☐	☐
Her türlü kimyasal madde taşıyan kap, dökülüp kırılmalara karşı korunmuş mu?	☐	☐	☐	☐
Asılı elektrik teçhizatları (lambalar, projektörler vs.) sarsıntıda düşmeye karşı korunmuş mu?	☐	☐	☐	☐
Asma tavan, havalandırma kanalı ve soba bacalarının sarsıntılarda düşüp insanları yaralamalarına karşı önlem alınmış mı?	☐	☐	☐	☐
Tehlikeli gaz ve yanıcı madde içeren tüpler sarsıntılarda düşmeyecek şekilde konumlandırılmış mı?	☐	☐	☐	☐
Su ve kalorifer boruları sarsıntılara karşı güçlendirilmiş mi?	☐	☐	☐	☐
Ofis içi bölmeler sarsıntılara karşı dayanıklı mı?	☐	☐	☐	☐

İşaret Levhaları	E	H	B	UD
Piktogramlar yalın ve temel ayrıntıları içeriyor mu?	☐	☐	☐	☐
Kullanıldıkları ortama uygun mu?	☐	☐	☐	☐
Darbeye ve hava koşullarına dayanıklı malzemeden yapılmış mı?	☐	☐	☐	☐
Kolayca görülebilir ve anlaşılabilir mi?	☐	☐	☐	☐
Görüş seviyesine uygun yükseklik ve konumda mı?	☐	☐	☐	☐
Tehlike olan yerlerin ve tehlikeli cisimlerin hemen yakınına, genel tehlike olan yerlerin girişine konulmuş mu?	☐	☐	☐	☐
Doğal ışığın zayıf olduğu yerlerde floresan renkler, reflektör malzeme veya yapay aydınlatma kullanılmış mı?	☐	☐	☐	☐
İşaret levhasının gösterdiği durum ortadan kalktığında, işaret levhası da kalkmış mı?	☐	☐	☐	☐
Acil Çıkış Yolları ve Kapıları	E	H	B	UD
Acil çıkış yolları ve kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılıyor mu?	☐	☐	☐	☐
Acil çıkış kapıları önünde çıkışı önleyecek şeyler kaldırılmış mı?	☐	☐	☐	☐
Acil çıkış yolları ve kapılarının sayısı, boyutları ve yerleri, okulun büyüklüğüne ve çalışanların sayısına uygun mu?	☐	☐	☐	☐
Acil çıkış kapıları dışarıya doğru açılıyor mu?	☐	☐	☐	☐
Acil çıkış kapısı olarak raylı veya döner kapılar kullanılmış mı?	☐	☐	☐	☐
Acil çıkış kapıları, acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde mi?	☐	☐	☐	☐
Acil çıkış yolları ve kapıları uygun şekilde işaretlenmiş mi? (İşaretler uygun yerlere konulmalı ve kalıcı olmalı)	☐	☐	☐	☐
Acil çıkış kapıları kilitli veya bağlı mı?	☐	☐	☐	☐
Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi var mı?	☐	☐	☐	☐
Kapılar ve Girişler	E	H	B	UD
Kapılar ve girişlerin yeri, sayısı ve boyutları ile yapıldıkları malzemeler, kullanıldıkları odalara, alanlara, kullanım amaçlarına ve çalışanların rahatça girip çıkmalarına uygun mu?	☐	☐	☐	☐
Saydam kapıların üzeri görünür şekilde işaretlenmiş mi?	☐	☐	☐	☐
Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılmış mı veya karşı tarafın görülmesini sağlayan saydam kısımları bulunuyor mu?	☐	☐	☐	☐
Saydam veya yarı saydam kapıların yüzeyleri kırılmalara karşı korunmuş mu?	☐	☐	☐	☐
Raylı kapılarda raydan çıkmayı ve devrilmeyi önleyecek güvenlik sistemi var mı?	☐	☐	☐	☐
Yukarı doğru açılan kapılarda aşağı düşmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunuyor mu?	☐	☐	☐	☐
Kaçış yollarında bulunan kapılar uygun şekilde işaretlenmiş mi? (Bu kapılar yardım almaksızın içeriden kolayca açılabilir.)	☐	☐	☐	☐
Mekanik kapılarda kolay fark edilebilir ve ulaşılabilir, acil durdurma cihazları bulunuyor mu?	☐	☐	☐	☐
Mekanik kapılar herhangi bir güç kesilmesinde otomatik olarak açılır olmaması durumunda elle de açılabilir mi?	☐	☐	☐	☐

Sabit Merdiven, Basamaklar, Sahanlıklar	E	H	B	UD
Basamak yüzeyleri kaygan değil ve uygun malzemeden yapılmış mı?	☐	☐	☐	☐
Basamakların önünde kaymayı önleyici bantlar konulmuş mu?	☐	☐	☐	☐
Tırabzanlar yeterli yükseklik ve güvenlikte mi?	☐	☐	☐	☐
Merdivenler üzerinde geçişi engelleyecek malzemeler, engeller kaldırılmış mı?	☐	☐	☐	☐
Rıht, basamak yükseklikleri uygun mu? Merdiven eğimi standartlara uyuyor mu?	☐	☐	☐	☐
Merdiven ve sahanlıklar aydınlatılmış mı? Herhangi bir acil durumda yedek enerji ile besleniyor mu?	☐	☐	☐	☐
Otomatik olmayan aydınlatma düğmeleri yeterli mesafede bulunuyor mu?	☐	☐	☐	☐
Yangın Önlemleri	E	H	B	UD
Okulda yeterli yangın söndürme ekipmanı ile yangın dedektörleri ve alarm sistemleri bulunuyor mu?	☐	☐	☐	☐
Yangın söndürme ekipmanı (YSE) kolay kullanılabilir mi?	☐	☐	☐	☐
YSE önlerinde engel bulunmuyor mu?	☐	☐	☐	☐
YSE görünür ve kolay erişilir yerlere konulmuş mu?	☐	☐	☐	☐
YSE periyodik kontrol dolun ve geçerlilik tarihleri uygun mu?	☐	☐	☐	☐
Yangın ile ilgili talimatlar var mı ve ulaşılabilir yerde mi?	☐	☐	☐	☐
Yangın konusunda eğitim almış, sorumlu personel var mı?	☐	☐	☐	☐
Yanıcı ve parlayıcı maddeler uygun koruma altında mı?	☐	☐	☐	☐
Yangına neden olabilecek gereksiz malzeme, kâğıt/çöp var mı?	☐	☐	☐	☐
Alarm sistemleri var, çalışıyor, düzenli olarak kontrol ediliyor mu?	☐	☐	☐	☐
Yangın söndürme ekipmanı ve bulunduğu yerler uygun şekilde işaretlenmiş, işaretler uygun yerlere konulmuş ve kalıcı mı?	☐	☐	☐	☐
İlkyardım Odası ve Ekipmanları	E	H	B	UD
İlkyardım odası mevcut mu?	☐	☐	☐	☐
İlkyardım odaları yeterli ilkyardım malzeme ve ekipmanı ile teçhiz edilmiş mi?	☐	☐	☐	☐
Buralar Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği'ne uygun şekilde işaretlenmiş mi?	☐	☐	☐	☐
Çalışma koşullarının gerektirdiği yerlerde ilkyardım ekipmanı bulunduruluyor ve uygun şekilde işaretlenmiş mi?	☐	☐	☐	☐

E: Evet H: Hayır

B: Bilinmiyor

UD: Uygun Değil

Bu Form _____ tarafından doldurulmuştur.

EK-9. Planlarda Kullanılan İşaretlere Örnekler

Yangın söndürücü	
Yangın hortumu	
Yangın söndürücü diğer gereçler	
Alev alıcı kimyasallar	
Patlayıcı kimyasallar	
Nükleer radyasyon tehlikesi	
Gaz tüpleri	
Kimyasalların deposu	
Laboratuvar	
Elektrik panoları	
Ahşap, kâğıt, mukavva gibi yanabilir malzemeler	
Duş	
Atık kimyasalların toplandığı mekânlar	
Exit/Çıkış	ÇIKIŞ

EK-10. Zarar Azaltma Planına Örnek

Bina adı: _____ Oda No: _____ Tarih: ___ / ___ / 20__

Bu formda **TEHLİKE AVI** formlarında “Hayır” olarak işaretlenmiş olan her bir tehlike için ayrıntıları doldurmanız beklenmektedir. Ayrıca **TEHLİKE AVI** formlarında yer almayan ancak ilgili tesis, bina ve/veya ofis için önem taşıyan yapısal olmayan tehlikeleri de bu forma işleyiniz.

Tehlike	Alınması gereken önlemler	Aciliyet (1-4)*

*4: Çok acil, 3: Acil, 2: Yapılması gerek, 1: Yapılsa iyi olur

Bu form _____ tarafından doldurulmuştur.

EK-11. Bilgi Kartlarına Bir Örnek

MALZEME İSMİ		SÜLFÜRİK ASİT	
KİMYASAL FOMÜLÜ		H ₂ SO ₄	
KİMYASAL VE FİZİKSEL ÖZELLİKLER	MOLEKÜL AĞIRLIĞI	98 gr./ mol	
	DANSİTE	1,84 gr./cm ²	
	GÖRÜNÜŞ	Renksiz, Berrak, Sıvı	
	H ₂ S ₄ (W/W)MAX.	%98,5	
SPESİFİKASYONLAR:			
	TSE 692'YE UYGUN	TEKNİK	SAF ASİT
Kül	:%:Max. 0,15"	Max. 0,02	Max. 0,002
H ₂ SO ₄	:%:Min. 60	Min. 92,5	Min. 98,5
Fe	:%:Max. 0,035	Max. 0,005	Max. 0,002
As	:%:Max. 0,04	Max. 0,001	Max. 0,00005
Pb	:%:Max. 0,05	Max. 0,002	Max. 0,002
Azot Oksitler	:%:Max. 0,001	Max. 0,001	Max. 0,0002
SO ₂	:%: -	Max. 0,02	Max. 0,001
Cl	:%: -	Max. 0,001	Max. 0,0005
OLASI TEHLİKELER		<ul style="list-style-type: none"> • İnsan ve çevre korozif. • Organik maddelerle temasında şiddetli su çekici özelliği nedeniyle organik maddeleri parçalar ve karbonize eder. Deriye ve canlı dokulara temas ederse şiddetli yarıklara yol açar. Gözlerde şiddetli tahrişe yol açar. 	
İLK YARDIM		<ul style="list-style-type: none"> • Sülfürik asidin bulaştığı giysileri derhal çıkarılır. • Hemen acil duşun altına girilir. • Asidin deriye temas etmesi halinde, deriyi bol suyla yıkayın, Steril sargı uygulayın ve doktora başvurulur • Asit yutulması halinde bol su içilir, kusulmaz, doktora başvurulur. • Göz ile temas ederse: Göz kapakları açık tutularak 15 dakika süreyle akan suyun altında yıkanır. Doktora başvurulur. 	
GÜVENLİ TAŞIMA VE DEPOLAMA		<ul style="list-style-type: none"> • Sülfürik asit taşıma tankerlerinin veya stok depolarının çok temiz olması gerekir. • Asit boşaltma ve aktarma basınç altında yapılmamalıdır. 	

EK-12. Yangın-Olay Yeri Kontrol Listesi

1. Sorumlunun ismi	2. Sorumlunun ismi
Duruma uygun bir şekilde aşağıdaki bilgileri kaydediniz ve işlemleri yerine getirdikçe ilgili kutuları işaretleyiniz.	
Tarih	Binanın adı
_____	_____
Olay yeri (kat/oda/bölüm)	Saat
_____	_____
<ul style="list-style-type: none"> • Olaya şahit olan ilk kişi, olay yerinden ayrılıp en yakındaki yangın alarmını çalıştırmış veya sorumlu kişiyi uyararak binanın zamanında boşaltılmasını sağlamıştır. • Yangın İmdat için (110 no'lu telefon veya Sayfa ???'da verilen) ..... nol'u telefon saat ..... de/da ..... tarafından arandı.	
Yangın ihbarı şöyle olmalıdır: (Karşı taraftan "Anlaşıldı" teyidini almadan telefonu kapatma.)	
<ul style="list-style-type: none"> • [Unvan ve isim belirtilerek] sizi bir yangını bildirmek için arıyorum. ○ Burası [(nerenin) bina adı ve neyin yandığı, toplam kat sayısı ve yanıcı maddeler hakkında bilgi veriniz] adresimiz [adresini anlaşılır bir şekilde okuyunuz]. ○ Olay yerini ve yangının türünü [elektrik, kimyasal, tüp, otomobil vb.] tarif ediniz. ○ Aradığım telefonun numarası (.....) ..... ○ Yardıma gelince sizi ..... adlı kişi .. [karşılama yerini tarif ediniz] ..... karşılayacaktır. ○ Olay yerine itfaiye aracı ..... [en uygun yeri/yönü tarif ediniz].. taraftan gelebilir.	
Olay yerinde sayım yapıldı. Sayım sonucu ..... toplantı yerinde kişi belirlendi.	
Kayıp kişiler var. Niçin: ..... Nereden:	
İtfaiye kayıp kişiler konusunda bilgilendirildi.	
Olay binanın en yetkili kişisine ..... tarafından saat ..... de/da bildirildi.	
Yetkiliye acil durum bildirilirken verilmesi gereken bilgiler:	
Ben [unvan ve isim ile birlikte bina/bölüm ismi verilerek], [Yangın İmdat] telefonu arayarak [olayın yeri ve çeşidi belirtilerek] için yardım istedik. İtfaiye ekibi [henüz gelmedi/burada].	
Personel ve öğrenciler [tahliye edildi/edilmedi]. Personel ve öğrencilerden [kayıp yok/şu kadar kişi kayıp].	
Personel ve öğrenciler ... [kullanılmışsa araç plaka no/gönderilen semt/bina adı] ... tahliye edildi.	
Personel ve öğrenciler saat ..... de/da işlerine ve sınıflarına döndüler.	
Bu olay için kayıt tutan kişinin unvanı ve adı:	

EK-13. Standart Operasyon Prosedürüne Bir Örnek

TELEFONLA BOMBA İHBAR RAPORU

AMAÇ: Tesiste yapılacak sabotaj ve bomba ihbarları hakkında bilgi almak ve değerlendirme yapmak için bu form doldurulup gerekli hallerde bir nüshası emniyet ve jandarma birimlerine, bir nüshası güvenlik birimine gönderilir.

ARAYANIN CİNSİYETİ	YAŞI	AKSANI

ARAYANIN SESİ	SORULACAK SORULAR
---------------	-------------------

☐ Sakin	☐ Genizden
☐ Öfkeli	☐ Kekeme
☐ Heyecanlı	☐ Peltek
☐ Kısık	☐ Kaba
☐ Hızlı	☐ Derin
☐ Yumuşak	☐ Pürüzlü
☐ Yüksek	☐ Boğazını temizliyor
☐ Gülüyor	☐ Derin nefes alıyor
☐ Ağlıyor	☐ Çatlak
☐ Normal	☐ Değiştiriyor
☐ Net	☐ Yabancı
☐ Tanıdık	☐ Kelimeleri yutuyor

Ses tanıdık ise kimin sesine benziyor ? .....

ARKA PLANDAKİ SESLER

☐ Cadde (araba, otobüs)	☐ Hayvan sesi
☐ Uçak	☐ Berrak
☐ Sesler	☐ Sessiz
☐ Müzik	☐ Yerel arama
☐ Ev (tabak, TV sesi)	☐ Uzaktan arama
☐ Motor (fan, klima)	☐ Telefon kulübesi
☐ Ofis makineleri	☐ Fabrika makineleri
☐ Diğer	

İHBARI ALANIN

ADI : .....

GÖREVİ : .....

TELEFON NO. : .....

TARİH : .....

1. Bomba ne zaman patlayacak?

.....

2. Bomba şu anda nerede?

.....

3. Bomba neye benziyor?

.....

4. Ne tür bir bomba?

.....

5. Patlamasına neden olan şey?

.....

6. Bombayı yerleştirdiniz mi?

.....

7. Neden bomba yerleştirdiniz?

.....

8. Neredesiniz?

.....

9. Adınız?

.....

TAM OLARAK SÖYLENEN ŞEY

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ACİL OLARAK ARANACAK (TELEFON ZİNCİRİNDE BELİRTİLENLER)

EK – 14. Okul Acil Durum Raporu

Okul: _____

Bina adı ve

No.: _____

Kat(lar): _____

Kimin tarafından doldurulduğu: _____

Bulunduğu:

Yer: _____

Tel: _____

ACİL İHTİYAÇLAR: örneğin; kurtarma, su borularının tamiri önem arz eden su basması.

Açıklama: _____

Personel durumu:

Mevcut personel veya sayılan personel sayısı: _____

Kayıp kişi sayısı: _____

Tıbbi destek ihtiyacı olan kişi sayısı: _____

Yaralıların durumu: Ağır: _____ Hafif: _____

Sıkışıp kalan kimse var mı?

Bina içinde Evet _____ Hayır _____ Nerede _____

Asansörde Evet _____ Hayır _____ Nerede _____

Bina Durumu

Yangınlar (Evet ise alarma geç) Evet _____ Hayır _____

Yapısal

Ağır hasar (kısmısal olarak veya katın devrilmesi) _____

Orta hasar (eşyaların devrilmesi, ışık kaynağı devrik) _____

Hafif hasar (ufak çatlaklar, kitapların raflardan düşmesi)

Kullanım kaynakları

Elektrik Açık _____ Kapalı _____

Su Açık _____ Kapalı _____

Gaz Açık _____ Kapalı _____

Haberleşme

Telefonlar Açık _____ Kapalı _____

Bilgisayarlar Açık _____ Kapalı _____

Tehlikeli maddeler

Kimyasal madde saçılmaları Evet _____ Hayır _____ Kat(lar) _____

Biyolojik tehlikeler Evet _____ Hayır _____ Kat(lar) _____

Radyasyon yayılması Evet _____ Hayır _____ Kat(lar) _____

Asbestos tehlikesi _____ Diğer _____

Gözlemler/

Gerekenler: _____

_____

_____

SÖZLÜK

acil çıkış: Tehlike anında kapalı mekândaki insanların süratle ve güvenli bir şekilde boşaltılmasına imkân verecek nitelikte konumlanmış ve dışarıya doğru açılan kapılar.

acil durum: Yerel imkânlarla baş edilebilecek kadar küçük bir tehlikenin can, mal ve çevre üzerinde yarattığı kötü etkiler ve olağanüstü tedbirlerin alınmasına ve faaliyetlerin yürütülmesine gerek duyulan geçici durum.

acil durum yönetimi: Acil durumdan hemen sonra başlayarak, etkilenenlerin tüm ihtiyaçlarını zamanında, hızlı ve etkili olarak karşılamayı amaçlayan yönetim süreci.

acil yardım: Afetten veya acil durumlardan etkilenenlerin aranması; kurtarılması; tıbbi ilkyardım ve tedavileri, tahliye, barınma, beslenme, korunma, güvenlik, temizlik, haberleşme, psikolojik destek; gibi hayati ihtiyaçlarının karşılanması.

afet: İnsanlar için fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen, etkilenen topluluğun yerel imkân ve kaynaklarını kullanarak baş edemeyeceği doğal, teknolojik veya insan kökenli olayların sonucu.

afet çantası: Afet sonrasında kullanılmak

üzere bazı acil ihtiyaç maddeleri ve belgelerin hazır bulundurulduğu çanta.

afet döngüsü: Afeti izleyen ve bir sonraki afete kadar birbirini takip eden Etki ve İhtiyaç Analizi, Müdahale, İyileştirme, Yeniden İnşa, Zarar Azaltma, Hazırlık, Tahmin ve Erken Uyarı, Afetler olarak tanımlanan evrelerin tümü.

afet yönetimi: Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için, toplumca yapılması gereken topyekûn mücadele.

ağır hasar: Duvarlarda büyük çatlakların meydana gelmesi ve bacaların yıkılması.

aile afet planı: Afetlerin olası olumsuz etkilerinden korunabilmek veya afeti en az zararla atlatabilmek için neleri, ne zaman yapacaklarını gösteren, aile bireylerince konuşularak hazırlanmış ve unutulmaması gereken plan.

aktif fay: Son 10.000 yılda en az bir

kez hareket etmiş ve deprem üretmiş olan fay.

altın saatler: Afet sonrası acil yardımlar için geçecek 72 saatlik kritik süre.

ana şok: Öncü depremlerle artçı depremler arasında meydana gelen ve hepsinden daha şiddetli olan deprem.

artçı depremler: Ana depremden sonra meydana gelen ve ana şokun büyüklüğünü geçmeyen depremler.

betonarme manto: Yapısal bir elemanın (kolon, kiriş gibi) boyutlarının boyuna ve enine donatılı beton tabakayla sarılarak büyütülmesi.

betonarme: Beton ile çelik (donatı) malzemelerinin birlikte kullanılmasıyla üretilen bir yapı malzemesi.

çamur akıntısı: Şiddetli yağışlarla dağ yamaçları ve vadilerden aşağı akarak hızlı hareket eden toprak, kayalar ve su.

çelik manto: Yapısal bir elemanın çelik levha veya köşebentlerle sarılması.

deprem: Yerkabuğunda meydana gelen kırılmayla (fay) oluşan yeryüzündeki titreşim ve sarsıntılar

deprem tehlikesi: İnsan yaşamını kötü bir şekilde etkileyebilen bir depremle ilgili her şey.

deprensellik: Belirli bir bölgedeki deprem oluşma potansiyeli

doğal afet: Deprem, sel, çığ, heyelan gibi doğa olaylarının neden olduğu afetler.

dolgu duvar: Betonarme binalarda kolon ve kirişlerin oluşturduğu çerçevelerin içinde bulunan, yapısal taşıyıcı sisteme dahil olmayan, ancak binanın deprem davranışı üzerinde önemli etkileri bulunan duvarlar.

dolgu zemin: Üzerinde yapı veya tesis inşa etmek amacıyla deniz ve göl kıyıları ile diğer gerek duyulan yerlerin kaya, taş ve toprak gibi malzemelerle doldurulması sonucu elde edilen zeminler.

donatı: Betonun çekme dayanımını artırmak için içerisine yerleştirilen çubuk halindeki inşaat demirleri.

episantr (dış merkez): Odak noktasına en yakın olan yeryüzündeki nokta. Burası aynı zamanda depremin en kuvvetli hissedildiği alandır.

Diğer bir deyişle, odak noktasının yeryüzündeki iz düşümüdür.

erken uyarı: İnsanları tehlikelere karşı, zamanında ve gerektiği gibi davranmalarına imkân tanıyacak şekilde haberdar etmek.

etriye: Betonarme elemanlarda boyuna donatıları çevreleyerek içeride kalan betonun dağılmasını önlemek için belirli aralıklarda yerleştirilen enine donatı.

fay: Yerkabuğunda kırılmanın oluştuğu düzlemler.

fazla yıkıntı: Yapıların bütün olarak yıkılması.

fırtına: Tek başına kullanıldığında, rüzgâr fırtınası. Şiddetli rüzgârlar beraberinde yağmur, kar, dolu, kum gibi unsurları da getirdiğinden; kar fırtınası, kum fırtınası, toz fırtınası gibi isimler alır.

gönüllü: Herhangi bir karşılık beklemeden, sosyoekonomik veya politik baskı altında kalmadan, topluma hizmet götürecek yararlı çalışmalarda bulunan birey.

güçlendirme: Bir yapının mevcut dayanım kapasitesi ve güvenlik düzeyini yükselterek muhtemel afet riskini azaltmayı amaçlayan faaliyet.

hafif arama

kurtarma: Yerel afet gönüllüleri tarafından hafif ve orta hasar görmüş yapılarda, profesyonel ekipler gelinceye kadar gerçekleştirilen arama ve kurtarma faaliyetleri.

hafif hasar: İnce sıva çatlaklarının meydana gelmesi ve küçük sıva parçalarının dökülmesi. Az hasar olarak da adlandırılır.

hasar: Yapılar üzerinde bir olayın neden olduğu çatlama, kırılma, yıkılma ve devrilme gibi fiziksel sonuçlara verilen genel ad.

hasar görülebilirlik: Değişik türdeki yapıların farklı büyüklüklerdeki deprem yer hareketi karşısındaki hasar görülebilirlik eğilimlerine etki eden faktörler. Bazen zarar görülebilirlik anlamında kullanılır.

hasar tespiti: Afetin neden olduğu fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel hasar, zarar ve kayıpların, teknik ekiplerce belirlenmesi işlemi.

hazırlık: Etkili eğitim, organizasyon ve yöntemlerle afetin olumsuz sonuçlarına karşı gerekli önlemleri zamanında almak.

heyelan: Toprak ya da kayanın aşağıya kayarak bir düzlem üzerinde hareket etmesi.

hiposantr (iç odak) : Yer içerisinde deprem enerjisinin ortaya çıktığı nokta. Aynı zamanda iç merkez olarak isimlendirilir.

ikincil afet: Afet sonrasında kalan etkisiyle meydana gelen diğer afetler.

iyileştirme: Afetlerden etkilenenlerin ihtiyaçlarının en akılcı yol ve yöntemlerle karşılanması, hayatın bir an önce normale döndürülmesi.

jeofizik: Yer içinin fiziksel yapısını ve özelliklerini inceleyen bilim dalı.

jeoloji: Yerkabuğunu oluşturan kayaları ve iç oluşum süreçlerini, tarihsel gelişimini ve onu şekillendiren dış süreçleri inceleyen bilim dalı.

kazıklı temel: Yapı yüksekliğinin fazla ve zemin koşullarının kötü olduğu durumlarda taşıma gücü yeterli olan zemin katmanına kadar uzanan kazıklarla uygulanan temel türü.

kesin hasar tespitleri: Afetin üzerinden 10-15 gün geçtikten sonra yeniden yapılan hasar tespit çalışması.

kısa kolon: Betonarme binalarda gerek mimari gerek yapısal uygulama sonucunda bazı kolonların o katta bulunan diğer kolonlara göre daha kısa olarak davranış göstermesi ve onlara daha fazla yük etkimesi.

kiriş: Betonarme binalarda dikdörtgen kesitli olarak üretilen düşey taşıyıcıları birbirine bağlayan yatay taşıyıcılar.

korozyon: Betonarme elemanlarda dış ortamdan gelen nem ve su etkisiyle donatının paslanarak özelliğini yitirmesi.

kritik altyapı: Kamu hizmetleri, ulaşım, haberleşme, sağlık tesisleri ile elektrik, su, kanalizasyon gibi teknik altyapı tesislerine verilen genel ad.

kür: Yeni dökülen betonun sağlıklı bir şekilde öngörülen dayanıma ulaşması için yapılması gereken bakım işlemleri.

lojistik: İhtiyaçları karşılamak üzere her tür ürün, hizmet ve desteğin kaynağından itibaren tüketileceği son noktaya kadar, tedarik zinciri içerisindeki hareketi.

magnitüd (büyüklük): Depremde açığa çıkan enerjinin bir ölçüsü. Deprem kaydeden cihazların kayıtlarından hesaplanır.

merkez üssü: Yeryüzünde, odak noktasına en yakın olan ve depremin en güçlü olarak hissedildiği yer.

müdahale: Afet sırası veya hemen sonrasında, etkilenmiş insanların yaşamlarının korunması ve temel ihtiyaçları ile geçimlerinin karşılanması, arama-kurtarma, tıbbi sağlık, gıda, barınma, giyim, su ve arıtma temini hizmetleri gibi faaliyetler.

odak derinliği: Deprem enerji sinin açığa çıktığı noktanın yeryüzüne olan en kısa uzaklığı. Kırılan fayın derinliği.

odak noktası: Depremi oluşturan fayın bulunduğu yer.

olağanüstü hal: Afetler, salgın hastalıklar veya ekonomik bunalımlar, anayasa ile kurulmuş hür demokrasi düzenini ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması halleri.

olay: Yerel ve sınırlı etkisi olan gündelik hadiseler.

olay komuta sistemi (OKS): Tüm tehlikeler ve her düzeydeki acil müdahale için oluşturulmuş bir modüler saha acil yönetim sistemi.

orta hasar: Duvarlarda küçük çatlakların meydana gelmesi, büyük sıva

parçalarının dökülmesi, kiremitlerin kayması, bacalarda çatlakların oluşması ve bazı baca parçalarının aşağıya düşmesi.

ön hasar tespiti: Yapıların kullanılıp kullanılmaması ile kalkan duvarlar, baca, parapetler, cephe kaplamaları gibi hasarlarla zeminde meydana gelen yer değiştirmelerin çevredeki insanlara verebileceği zararın belirlenmesi ve önlenmesi amacıyla yapılan ilk değerlendirme.

öncü deprem: Büyük bir depremden önce oluşan küçük sarsıntılar. Bir depreme "öncü" adı ancak bu bölgede daha büyük bir deprem olduğunda verilir.

p-dalgası: Bir depremde açığa çıkan dalganın hareket yönünde ilerleyen yere ilk önce varan deprem dalgasıdır.

perde duvar: Betonarme yapılarda eni, kalınlığının 7 katından fazla olan, yük taşıyan ve yük aktaran düşey yapı elemanı.

poliçe: Sigorta güvence belgesi.

prim: Sigorta güvence bedeli.

richter ölçeği: (Magnitüd) deprem sonucu açığa çıkan enerjinin sayısal büyüklüğü.

risk: Bir tehlikenin bölgenin sakinleri, özellikleri, etkinlikleri, özgün tesisleri, tabii ve kültürel kaynakları üzerine olan tahmini kötü etkisi.

risk yönetimi: Afet riskinin azaltılabilmesi için genel politika ve stratejik planlarla, uygulama planlarının hazırlanması ve hayata geçirilmesi.

savunmasızlık: Bkz. zarar görebilirlik.

s-dalgası: Deprem sırasında p dalgasından sonra kayıt merkezine ulaşan ikinci dalga. Dalganın hareket yönüne dik olarak unsurları ileri ve geri sallar

sel: Suların bulunduğu yerde yükselerek veya başka bir yerden gelerek, genellikle kuru olan yüzeyleri kapsamayı olayı.

siğınak: İnsanların bombalama, nükleer,

biyolojik ve kimyasal tehditler ile fırtına, gibi bazı afetlerden münferit veya topluca korunmaları için yapılmış güvenli yerler.

sıvılaşma: Suya doymun ince taneli kum ve siltli katmanların, depremin etkisi ile boşluk suyu basıncının artmasıyla taşıma gücünü tamamen yitirmesi ve sıvı gibi davranması.

siber tehlike: Bilgisayar ağlarını kullanan erişim ve iletişim sistemlerinin, kötü amaçlı kişilerin sanal ortamdaki saldırısı nedeniyle çökmesi veya devre dışı kalması.

sigorta: Yıllık bir prim karşılığında riskin sigortalananından sigortacı/reasüröre transfer edilmesi.

sigortacı: Sigorta satan kişi/kuruluş.

sigortalı: Sigorta satın alan kişi/kuruluş.

sismik boşluk: Şu an sessiz olan fakat geçmişte deprem üretmiş bir fay bölümü.

sismograf: Sismik dalgaları saptayan ve kaydeden araçlar.

sismoloji (deprembilim): Depremin oluşumunu, deprem dalgalarının yayılımını, depremlerin ölçülmesini ve depremle ilgili diğer konuları inceleyen bilim dalı.

standart operasyon prosedürü (SOP): Afet ve acil durumlarda profesyonel yardım gelene kadar uygulanması gereken kurallar ve yapılması gerekenler.

şiddet: Herhangi bir derinlikte olan depremin, yeryüzünde hissedildiği noktadaki yapılar, doğa ve insanlar üzerindeki etkilerinin ölçüsü. Aletsel ölçümlere dayalı değildir, tamamen gözlemsel verilere ve standart cetvellere göre belirlenir.

taban yalıtıcı: Binanın yatay yük taşıyıcı sistemine gelen deprem kuvvetlerini azaltmak amacıyla, binanın ana kütlesi altında kullanılan özel elemanlar.

tahliye: Yapıları veya bir bölgeyi, önceden belirlenmiş yollar kullanılarak hızlı ve düzenli bir şekilde boşaltılarak insan ve canlıların güvenli yerlere taşınması işlemi.

tahliye güzergâhı: Bir tehlike anında insanları tehlikeli bölgelerden güvenle uzaklaştırabilmek için önceden belirlenmiş ve işaretlenmiş nakil yolu.

tahliye planı: Tahliye işleminin hangi yollar ve araçlar kullanılarak yapılacağı ile bu kimselerin nakledileceği yerleri gösteren plan.

taşıyıcı eleman: Bir yapıya etki eden düşey ve yatay yükleri karşılayan eleman.

taşıyıcı sistem: Herhangi bir yapıda dış yükleri güvenli bir şekilde taşımak amacıyla taşıyıcı elemanların bir araya gelerek oluşturduğu sistem.

tatbikat: Bir acil durum veya afet halinde yapılması planlanmış olan müdahale sürecinde yer alan eylemlerin uygunluğunu, yeterliliğini ve güncelliğini mümkün olduğunca gerçeğe yakın koşullar altında ve bir senaryoya bağlı kalarak denemek.

tehlike: Can ve mal kayıplarına neden olmak ile birlikte sosyo ekonomik düzen ve etkinliklere, tabii ve kültürel kaynaklar zarar verme potansiyeli olan her şey.

teknolojik afetler: Nükleer santral kazaları, kimyasal ve endüstriyel kazalar, uçak kazaları, demiryolu afetleri, gemi kazaları, terörizmle ilgili eylemler.

temel: Yapıya etki eden dış yüklerin güvenli bir şekilde yapının bulunduğu zemine aktarılmasını sağlayan taşıyıcı eleman.

travma: Fiziksel, kimyasal veya psikolojik nedenlerle meydana gelen yaralanmalar.

triaj: Çok sayıda hasta ve yaralının bulunduğu durumlarda, öncelikli tedavi ve nakil edilmesi gerekenlerin tespiti amacıyla, olay yerinde ve ulaştırılan her sağlık kuruluşunda yapılan hızlı seçme ve kodlama işlemi.

tsunami: Okyanus ya da denizlerin tabanındaki deprem, volkan patlaması, heyelan sonucu oluşan deniz dalgası.

yapı denetim firması: 4708 no'lu Yasa ile yürürlüğe giren ve yapıların tasarım ve uygulama aşamalarında kontrolden sorumlu olan bağımsız kuruluşlar.

yapısal olmayan tehlikeler: Yapıların, yük taşıyan ve aktaran elemanları dışındaki bölme ve kalkan duvarlar, iç ve dış cephe kaplamaları, tesisatlar, avizeler, tavan kaplamaları gibi elemanlarıyla yapı içerisindeki eşyalar, ekipman ve malzemelerden kaynaklanan tehditler.

yapısal tehlikeler: Yapıların kolon, kiriş, döşeme, temel gibi yük taşıyan ve yük aktaran elemanları ile zemin özelliklerinden kaynaklanan tehditler.

yığma duvar: Yığma binalarda esas taşıyıcı olarak görev yapan özel tuğlalardan üretilen duvarlar.

yumuşak kat: Genellikle binaların zemin katlarında olmak üzere, diğer katlara oranla daha esnek inşa edilmiş katlar.

yük aktarma sistemi: Yapıya etki eden tüm yüklerin taşıyıcı elemanlar tarafından en güvenli ve en kısa yoldan zemine aktarılması için oluşturulan sistem.

yüz yıllık sel yatağı: Bir nehrin etrafında, 100 yıl içerisinde en az bir kez sel sularıyla kaplanmış alan. Bu alanda her yıl sel olma ihtimali en az %1'dir.

zarar azaltma: Afet tehlikesi ve riskinin belirlenmesiyle bunlardan kaçınılması, etkilerinin önlenmesi veya en aza indirilmesi, kayıpların tazmini için alınan tedbirler.

zarar görebilirlik: Bir tehlikenin gerçekleşmesi halinde, fiziksel, sosyal, ekonomik veya çevresel bakımdan uğranabilecek zarar ve kayıplar karşısındaki hassasiyet.

zemin etüdü: Yapının bulunduğu zeminin taşıma kapasitesi ve dinamik özelliklerini belirlemek amacıyla gerek yerinde gerek laboratuvarında yapılan deneyler.

Zorunlu Deprem Sigortası: Deprem ile deprem sonucu oluşan yangın, infilak ve yer kayması gibi rizikolara karşı poliçesinde belirtilen esaslar kapsamında güvence veren sigorta.

KAYNAKLAR

Akman, N., H. İskender, M. Kadioğlu, I. Kapdaşlı, D. Ural, Gönüllü Kaynakların Geliştirilmesi, İTÜ Afet Yönetim Merkezi-İTÜ Press Yayınları, İstanbul, 2001.

Akman, N., D. Ural, Afete Dirençli Toplum Oluşturma Seferberliği, İTÜ Afet Yönetim Merkezi-İTÜ Press Yayınları, İstanbul, 2001.

Akşit, B., G. Erkut, M. Kadioğlu, A. N. Karancı, S. M. şener, A. Tezer, D. Ural, A. Ünlü, Eğitim ve Sosyal Çalışmalar, İstanbul Deprem Master Planı, 2004.

ARC, Master of Disasters. The American Red Cross, Washington, D.C., 2000.

ARC, Disaster Preparedness-Coloring Book. The American Red Cross, Washington, D.C. (redcross.org/disaster/masters), 2004.

Augusti, G. vd., "Mitigation of Seismic Risk for Museum Contents an Introductory Investigation", Proceedings of the 10th World Conference on Earthquake Engineering, A.A. Balkema, Rotterdam, s. 5995-6000, Madrid, İspanya, 1992.

Başoğlu, M, C. Kılıç, E. Salcioğlu ve M. Livanou, Prevalence of Posttraumatic Stress Disorder and Comorbid Depression in Earthquake Survivors in Turkey: An Epidemiological Study. Journal of Traumatic Stress, 17(2), s. 133-141, 2004.

B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Afete Hazırlık Eğitim Birimi, Yapısal Olmayan Tehlikelerin Azaltılması El Kitabı, İstanbul, 2005, ISBN: 975-6193-20-4

B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Afete Hazırlık Eğitim Birimi, ABCD Temel Afet Bilinci Eğitimi El Kitabı, İstanbul, 2006, ISBN: 975-6193-38-7

B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Afete Hazırlık Eğitim Birimi, ABCD Temel Afet Bilinci Uzaktan Eğitim Programı.
http://www.koeri.boun.edu.tr/aheb/ABCD_uz_eg.htm

B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Afete Hazırlık Eğitim Birimi, Okullarda Afete Hazırlık El Kitabı, İstanbul, 2006, ISBN: 975-6193-31

B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Afete Hazırlık Eğitim Birimi, Depreme Karşı Yapısal Bilinç El Kitabı, 2005, ISBN: 975-6193-36-0

Çakacak, Ö., "Toplum Afet Müdahale Ekipleri", Kadioğlu, M. ve E. Özdamar, (ed.), Afet Zararlarını Azaltmanın İlkeleri, JICA Türkiye Ofisi Yayınları, no. 2, Ankara, 2008.

Durukal, E., M. Erdik, B. Sungay, E. Harmandar, "Yapısal Olmayan Deprem Risklerinin Azaltılması", M. Kadioğlu ve E. Özdamar (ed.), Afet Zararlarını Azaltmanın İlkeleri, JICA Türkiye Ofisi Yayınları no: 2, Ankara, 2008.

Ergünay, O., P. Gülkan, H. H. Güler, "Afet Yönetimi: Açıklamalı Sözlük", M. Kadioğlu ve E. Özdamar (ed.), Afet Zararlarını Azaltmanın İlkeleri, JICA Türkiye Ofisi Yayınları no: 2, Ankara, 2008.

FEMA and ARC, Family Disaster Plan. Federal Emergency Management Agency and the American Red Cross, Washington, D.C., 1992.

FEMA, School Site Emergency Planning Guidelines, Federal Emergency Management Agency, 1997.

FEMA, Earthquakes, A Teacher's Package for K-6 Grades. FEMA-159, Nisan 1999, gözden geçirilmiş baskı, 1999.

FEMA, Seismic Sleuths: A Teacher Package for 7-12 Grades, FEMA-253, 2000.

FEMA, E362, The Multihazard Safety Program for Schools Course Notes, Federal Emergency Management Agency, 2001.

Freedy, J. R., D. G. Kilpatrick, H. S. Resnick, Natural Disasters and Mental Health: Theory, Assessment and Intervention, Journal of Social Behavior and Personality, 8(5), s. 49-63, 1993.

Gürkaynak, İ., M. Kadioğlu, H. A. Poydak, KIZILAY ile Güvenli Yaşamı Öğreniyorum-Öğretmen Kitabı, Türkiye Kızılay Derneği, Ankara, 2004.

Işıkara, A. Mete, Depremden Korunma Bilinci Toplum ve Okul Eğitim Paketi, MEB, İçişleri Bakanlığı, DASK, İstanbul, 2004.

İlki, A., T. Gürbüz, C. Demir, "Yapısal Riskler ve Risklerin Azaltılması", M. Kadioğlu ve E. Özdamar (ed.), Afet Zararlarını Azaltmanın İlkeleri, JICA Türkiye Ofisi Yayınları no: 2, Ankara, 2008.

Johnson L., Earthquake Loss Modeling Applications for Disaster Management: Lessons from the 1999 Turkey, Greece and Taiwan Earthquakes, 2000.

Kadioğlu, M., İ. Gürkaynak, H. A. Poydak, KIZILAY ile Güvenli Yaşamı Öğreniyorum-Öğrenci Kitabı, Türkiye Kızılay Derneği, Ankara, 2004.

Kadioğlu, M., İ. Helvacioğlu, N. Okay, A. Tezer, L. Trabzon, H. Türkoğlu, Y. S. Ünal, R. Yiğiter, Eğitim Kurumları İçin Afet Yönetimi ve Acil Yardım Planı Kılavuzu, Mayıs-2005, İTÜ Afet Yönetim Merkezi Yayınları, 2005.

Kadioğlu, M., H. İskender, Acil Durumlarda Basın ve Halkla İlişkilerin İlkeleri, İTÜ Afet Yönetim Merkezi-İTÜ Press Yayınları, İstanbul, 2001.

Kanlı, İ. B., Y. Ünal, "Üst Düzey Planlama Sistemi ve Afet Yönetimi İlişkileri", İTÜ Dergisi / A, Mimarlık Planlama Tasarım, c. 3, Sayı 1, s. 103-112. 2004.

Karancı, N. A., "Depremiñ Psiko-sosyal boyutları: Erzincan, Dınar ve 17 Ağustos 1999 Marmara Depremleri", Türk Psikoloji Bülteni, Deprem Özel Sayısı, 5 (14), s. 55-59, 1999.

Karancı, N., "Afet Zararlarını Azaltmada Psikolojinin Önemi", M. Kadioğlu ve E. Özdamar (ed.), Afet Zararlarını Azaltmanın İlkeleri, JICA Türkiye Ofisi Yayınları, no: 2, Ankara, 2008.

Karancı, N. A., B. Akşit, M. Anafarta, M. Oğul ve G. Üner, Depremlere Karşı Hazırlıklı Olmak İçin Öğretme ve Uygulama Kılavuzu, ODTÜ Afet Yön. Uyg. ve Araş. Merkezi, 1999.

Karancı, N. A., A. Rüstemli, Psychological Consequences of the 1992 Erzincan (Turkey) Earthquake. Disasters, 19 (1), s. 8-18, 1995.

Karancı, N. A., B. Akşit, G. Dirik, "Impact of a Community Disaster Awareness Training Program in Turkey: Does Influence Hazard Related Cognitions and Preparedness Behaviours?" Social Behavior and Personality, 33 (3), s. 243-258, 2005.

Örnek, Y. ve İ. Tarı, "Lise/İlköğretim Okulu Müdürlüğü Deprem Tahliye Talimatı", İstanbul İl Sivil Savunma Müdürlüğü, 2008.

Petal, M., Epidemiology Of Deaths and Injuries In The August 17, 1999, 3:02 A.M. M=7.4, Kocaeli Earthquake Report, BU KOERI, 2003
http://www.probina.com.tr/5UDMK/PDF/AE045_FP.pdf

Rubonis, A. V., L. Bickman, "Psychological Impairment in the Wake of Disaster: The Disaster Psychopathology Relationship", Psychological Bulletin, 109, s. 384-399, 1991.

Rüstemli, A., N. A. Karancı "Correlates of Earthquake Cognitions and Preparedness Behavior in a Victimised Population", The Journal of Social Psychology, 139 (1), s. 91-101, 1999.

Salzer, M. S., L. Bickman, "The Short- and Long-term Psychological Impact of Disasters: Implications for Mental Health Interventions and Policy", ed. R. Gist, B. Lubin, Response to Disaster: Psychosocial, Community and Ecological Approaches, Ann Arbor: Braun-Brumfield, s. 63-82, 1999.

Sözen S., F. Piroğlu, Acil Durum Yöneticileri İçin Zarar Azaltma Yöntemleri, İTÜ Afet Yönetim Merkezi-İTÜ Press Yayınları, İstanbul, 1999.

Sümer, N., A. N. Karancı, S. Kazak Berument, H. Güneş, "Personal Resources, Coping Self-Efficacy and Severity of Earthquake Experience as Predictors of Psychological Distress Following the 1999 Marmara, Turkey Earthquake", J. of Traumatic Stress, 18 (4), s. 331-342, 2005.

Şener, S. M., A. Tezer, M. Kadioğlu, İ. Helvacıoğlu, L. Trabzon, Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli, İTÜ Afet Yönetim Merkezi Yayınları, İTÜ Press, İstanbul.

Şengezer, B., 1999: 13 Mart 1992 Erzincan Depremi Hasar Analizi ve Türkiye'de Deprem Sorunu, YTÜ Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul, 2002.

Tezer, A. ve H. Türkoğlu, "Zarar Azaltma ve Şehir Planlama", M. Kadioğlu ve E.Özdamar (ed.), Afet Zararlarını Azaltmanın İlkeleri, JICA Türkiye Ofisi Yayınları no: 2, Ankara, 2008.

Tezer, A., Acil Durum Yönetimi İlkeleri, İTÜ AYM Yayınları, İTÜ Press, İstanbul, 2001.

Tierney, K. J., "The Social and Community Contexts of Disaster", ed. R. Gist, Lubin, Psychosocial Aspects of Disaster, New York: John Wiley & Sons, s. 11-39, 1989.

Türkoğlu, H., R. Yiğiter, Acil Durum Planlaması, İTÜ AYM, İTÜ Press, İstanbul, 2001.

Ünlü, A., A. Dikbaş, Olay Komuta Sistemi, İTÜ AYM Yayınları, İTÜ Press, İstanbul, 2001.

İSMEP PROJESİ

TOPLUMUN AFETE HAZIRLIĞI EĞİTİM PROGRAMLARI

- Depreme Karşı Yapısal Olmayan Risklerin Azaltılması
- Depreme Karşı Yapısal Güçlendirme
- Depreme Karşı Yapısal Risklerin Azaltılması
- Sağlık Kuruluşları İçin Afet Acil Yardım Planlama Rehberi
- Birey ve Aile İçin Depremde İlk 72 Saat
- Sanayi ve İşyerleri İçin Afet Acil Yardım Planlama Rehberi
- Olağandışı Durumlarda Yaşamı Sürdürme
- Afetlerde Psikolojik İlk Yardım
- Engelliler İçin Depremde İlk 72 Saat
- Yerel Afet Gönüllüleri İçin Afete Hazırlık
- Zorunlu Deprem Sigortası Bilinci
- Afet Zararlarını Azaltmaya Yönelik Şehir Planlama ve Yapılaşma
  - Yerel Yöneticiler İçin
  - Teknik Elemanlar İçin
  - Toplum Temsilcileri İçin

www.guvenliyasam.org

